

H. G.

Om

CHRISTINE af Danmark,

Kong Christierni II. Dotter,

Hertuginde i Milan, og siden i Lothringen.

* * * * *

en Tiid jeg var om at sammenkrive min Afhandling om Kong Christiern den Andens Døbe, Navn, (hvilken for nogle Maaneder siden her i Forsamlingen blev oplæst,) og jeg derudi fremførde noget lidet om hønbemeldte Konges Frue-Dotter, den navnkundige

Christine de Dannemarc, af Marsage, at hun ogsaa er bleven kaldet Christierna; da faldt det mig ind, at det kunde maaskee ey være ubehageligt for Historiens Elskere i vort Fæderneland, hvis man meddeelte nogen udførliger Underretning om samme Princesse, end almindeligen Hayes: Efterdi hun dog horer os saa nær til, i det hun var en Konge-Dotter i Danmark, og fød her udi den Kongelige Residents-Stad Kiøbenhavn. Sandt at sige, det lader ikke vel, at Fremmede skulle vide mere om hende, end vi hendes Lands-Folk. Dog hvad siger jeg? Fremmede vide meesteparten ikke noget mere; Og de have ikke gjort dennem nær saa megen Umage for denne merkelige Princesse's Thukommelse, som de have gjort for andre af

U

hen-

hendes Kion, der vel have været hendes Lige i Stand og Hønhed, men langt fra ikke udi Egenheder og Fortienester. Hvad de alle samtlige vide at tale om, er, foruden hendes høye Forældres Navne, blot allene disse faae Poster, at hun var tvende gange gift, først udi Milan, og siden i Lothringen; at hun, efter hendes sidste Herres Afgang var Med-Regentinde i hendes Søns Hertug Carls umyndige Aar, indtil at Kong Henrich II. i Frankerige Aar 1552. satte hende derfra; og at hun, Aar 1558. og det næstfølgende, meglede den Fred imellem Kongerne i Frankerige og Spanien, som blev sluttet til Cambresis. Derudi bestaaer det altsammen. Og videre skal man ikke heller lære af de almindelige Historiske Lexicis, være sig Frankøske, Hollandske, eller Tydske, og alle deres hertildags udkomne Forbedringer. Man skulde tænkt, at den lærde Abbé Dom Augustin Calmet, udi hans anseelige Verk, *Histoire Ecclesiastique & Civile de Lorraine*, skulde have været noget slittiger i at bemerke, hvad denne Fyrstinde i sær vedkom. Men, foruden at hand er ikkun maadeligen forsunet med andre Kundskaber hende angaaende, ja saa slet, at jeg neppe havde holdet det troligt: Saa bliver det og en lang Tiid forend hendes Død, at hand forlader og slipper hende aldeles, taler hverken om, hvor hun blev af udi hendes sidste Aar, ey heller naar, eller i hvad Land hun er død, eller hvor hun er begravet. Den som er artigst i at beskrive os hendes Person og Egenheder, er den gamle Frankøske Hofmand Pierre Bourdeille de Brantôme. Men samme Mandes Forsæt var det ikke at forestille en Historie-Skriver efter Regler, ey heller at søge tilsammen hver en merkkelig Bedrift og Omstændighed i Folkets Levnet, men ikkun at fortælle, hvad hand til Deels havde selv seet og erfaret, til Deels udaf andre hørt sige, om nogle høye Personer af begge Kion, hvilke hand i sin Livs Tiid havde seet og kiendt.

Det er da derfor at jeg har besluttet, at bringe her udi eet tilsammen det, som jeg i adskillige Bøger har givet Aagt paa om hende, og hvad jeg nu har kundet komme ihu. Der kunde vel være sluppet mig eet og andet af Hukommelsen, ja endnu mere treffes udi de Bøger, som jeg hverken haver seet eller læst, som jeg da overlader til andre herefter at sette til. Saa er mig end desforuden vederfaret

en egen og uforventet Lykke udi dette Arbeide, som er, at den Tiid jeg meente mig at være klar dermed, og havde bragt i Stand, hvadsomhelst jeg af trykte Bøger havde samlet, er mig af en kier Ven, Mr. Torkil Kleve, Assessor i den Kongelige Høieste Ret og Justiti, samt Cancellie-Secreterer, meddeelt et lidet Blad Papir, indeholdende nogle rare Underretninger, hønbemeldte Princesse angaaende, hvilke findes i den bekiendte store Samling af Cardinal Granvelles Breve til Besançon. (*) Velbemeldte Herr Assessor Kleve haver haft den Curiosité, da hand i Aaret 1743. var til Besançon, at tage nøye Kundskab om disse Breve, og af den lærde Abbé Tinçeau at erholde et Register og Designation, paa hvad som i disse mange Bind af Breve forekom om Christine de Danemarc. Hvorvidt nu samme haver været mig til Nytte, skal jeg ved hver given Lejlighed tilkiendegive. Ja hvis nogen Tiid fuldstændige Copier af de derudi paaberaabte Documenter skulle blive at bekomme, (hvorom og Mr. Tinçeau, Grand Vicair af Erke-Biskopen og Chanoine af Capitelet i Besançon, har givet vores gode Ven sit Løfte,) kand man og være forsikret, at de lige saa lidet skulle vorde tilbage holdne.

Om Christines Fødsel til Verden er det af Hvitsfeld bekiendt, at den var udi Aaret 1521. Dagen erindrer jeg mig ikke at have fundet nogensteds antegnet. Hun var da ifkun tu Aar gammel, eller maaskee ifkun i andet Aar, den Tiid hun med sine Forældre og tvende sine Sødskende, Hertug Hans og Frøken Dorothea, der begge vare ældre end hun, maatte forlade sit Fæderneland, og reyse bort i Landflygtighed: Hvilket skeede An. 1523. midt i Aprili, til Skibs her fra Kiøbenhavn. I de Aar 1523. og 1524. vare de noget i Nederlandene, noget i Brandenburg, og en længere Tiid i Saren, hos Kong Christierns Morbrødre, Churfyrst Friderich og Hertug Hans. Siden komme de igien til Nederlandene: Hvor Guld kaldede den dydige Dronning Isabelle (eller Elisabeth) fra dette ælendige Liv til

U 2

til

(*) Denne Samling er fornemmeligen bleven bekiendtgiort ved den lærde Mr. de la Monnoye, som har udførligen berettet derom i den tredie Tomo af *Mémoires*, strax i Begyndelsen.

til det himmelske. Hun døde, ikke (som Hvitefeld og andre efter hannem skrive,) Anno 1525. men 1526. den 19 Januarii, paa et Slot strax ved Gent i Flandern. (*) Det er troligt, at hvis den høysal. Dronning havde levet længere og maatte raadet for sine Børns Optugtelse, var der hos dennem bleven lagt en anden Grundvold i Religionen, end der siden blev. Thi det er noksom bitterligt, hvorledes hun var bleven indtagen af Doct. Luthers Lærdom, Prædikener og Samtaler, imedens hun og hendes Herre opholdte sig til Wittenberg; samt hvormeget hun maatte derfor lide af hendes Herrer Brødre, Kæyser Carl og Kong Ferdinand, ja den hele Familie. (**) Saa snart hun nu var død, tog hendes Fæster, Erh,

(*) Dette Slot tilhørte Abbeden af St. Peders Kloster, udi det Kirke-Sogn Suinarde, uden for Gent. Død ankom An. 1525. den 6. Decembr. Konning Christiern, med hans Dronning og Børn, og bleve af Abbeden imodtagne og beværte. Dronningen havde længe ikke været vel af Helbrede, og her blev hun faae Dage efter Ankomsten syg og sengeliggende; og døde siden den 19 Januarii. Hun blev den 4 Februarii med anseelig Liggbegængelse begravet i St. Peders Kloster.

(**) Omendstont dette er stedse holdet for en bekjendt Sag, og baade af vores, saa og af Tydske Skribentere besidnet, at Dron. Isabella levede og døde evangelisk; Saa haver dog en vis Omstændighed forpligtet mig til, at rove noget derom paa denne nærværende Sted. Sagen er: Herr Assessor Kleve har, (foruden den forhen benævnte Befælgelses Designation,) meddeelt mig Copie af et Latinsk Document, som hand til Gent har bekommet, og som indeholder et Vidnesbyrd om håndmeldte Dronnings sidste Sygdom, Død og Begravelse, og fornemmelig at hun er død i den Catholiske Religion &c. Samme er udstedet af Præsten selv, som skal have betient hende med Sacramentet paa hendes Sotte-Seng, og været bestandigen hos hende tilskede indtil hendes Endeligt. Hand kaldes i Documentet Thomas Blanckaert, Presbyter, Juris Licentiatius, S. Apostol. & Imp. autorit. Notarius publicus, ac Rector sine curatus parochialis Ecclesie de Swynaerde prope Gandavum. Jeg kand ikke negte, at jo dette Document kommer mig sært for, og at kunde opvække een og anden Betænkning. Det synes at være skrevet efter Anfordring og Befalning af den sal. Dronnings høye Naarværende, til at dempe det Rygte, at hun var død i det Lutheriske Kætterrie, og til tvertimod at bevise, at der er bleven holden Messer hos hende, Altarens Sacrament hende givet paa Romersk Catholisk Viis, og at hun selv mundtlig har bekjendt sig til at vilde døe i den Catholiske Kirkes Samsfund. Men ikke findes noget Datum udi bemeldte Act, hvoraf man kunde vide, paa hvad Tid den er udstedet; da ellers ogsaa Dronningens Ligg Begængelse, som skeede den 4 Febr., bliver omstændeligen derudi fortalt. Herimod vil jeg nu anføre, hvad som høves forhaanden, til at sette bemeldte Ting, i hvorledes den end er attestet, i Ligt. Jeg vil ikke tale om, hvorledes den sal. Dronning, saavel som hendes Herres, Omgang og fortrolige Samsfund med Doct. Luther havde været i Aarene 1523. og 1524. som er noksom bitterligt; Item, hvorledes hun i sidstbemeldte Aar gif til Alters i Nürnberg hos Doct. Andreas Pfander, paa en Skær-Torsdag, og annammede Sacramentet under begge Dele; paa selsomme Dag, som hendes Herr Brøders Kong Ferdinandi Dronning, som ogsaa da var i Nürnberg, (Kong Ferdinand var selv bortreyst,) lod sig give Sacramentet af en Dominicaner Munk, under den ene Dels.

Et Hertuginde Margareta, der var Kænsker Maximiliani I. Dotter, disse Børn til sig. Denne Fru Margarete residerede til Bryffel, og var

Deel; hvorover og høymældte Konge, hendes Broder, blev meget fortrønet paa hende: (See Spalatini Chronike, col. 634. edit. Mencken, og Joan. Suaningii Hist. Christ. II. lib. 2. c. 4.) Item, hvorledes hun og hendes Herre komme igien til Wittemberg i Aaret 1525., som var og den Tiid, da Kong Christiern overtalede Dr. Luther, til at skrive det Deprecations-Bref til R. Henrich i Engelland, (og ikke An. 1526. som Joh. Aurifaber setter; thi anderledes bevises af Lutheri Epistoll. T. 2. fol. 290-292.) Men hvad som fornemmeligen bør paa agtes, er det merkkelige Bref, som Kong Christiern selv skrev til Dr. Luther fra Swinarde, Tiende Dagen efter hans sal. Dronnings Dod, nemlig den 28. Januar. 1526. og som beelt og gandffe staaer indført i Spalatini Chronike, col. 652. ff. Derudi beretter hand, først om sin sal. Dronnings Svaghed, efterat de sidst drog fra Lydskland; dernæst om hendes forgierves Umage og Paa-arbeiden hos hendes Fæster Fru Margarete, om at forhverve nogen Naade for de udi Brabant fangne og forfuldte Evangeliske, da saadanne hendes Forbønner vare bleven haantligen afviste: og endeligen hvorledes hun, uagtet Fru Margaretes og de udfirkede Papisfers Bemønyelser, var dod i den sande evangeliske Troe, og havde annammet det høverdige Sacrament paa ret christelig Wiis. Denne sidste Artikel lyder Ord fra Ord saaledes: "Und als aber nu die Schwachheit alzuseher sig gemeret, hat Frau Margareth Ire Botschaft und ander treflich Leut zu Ir verordnet, die sie solten auf den Weg des Papisfischen Endchristis Glauben auch derselben Religion und Secten bereden. So hat der Allmechtig Gott nach sein Mildikeit zu der Zeit unser Gemahel Ire Sprach benommen, also das sie Inen keins wegs Antwort geben. Und haben sie doch zum lezten mit dem Dley bestrichen, und von der Beredung, wie angezeigt, abgelassen. Sie aber hat zuvorn mit hohen Begirben, festen Glauben und wolbedachten Muthe das heylig Hochwürdig Sacrament nach rechter christl. Weise empfan en, und wann wir ober eynes unser Prediger sie zu dem Göttlichen Wort vermant, hat sie uns allwegen in eynem starcken Getrauen zu Gott beständiglich zu bleiben versprochen, und auf die andern Aberglauben nicht Inen beantworten wollen, bis so lang das sie ganz sprachlos worden, aber mit Gebung vieler Zeichen eynes wahrhaftigen Glaubens am XIX. Dag Januarii Inen lezten Abschied von dieser Welt genommen. Der Allmechtige geruhe ihrer Seelen in Ewikeit genedig zu seyn." Et saadant Beviis havde nu Dr. Luther for sig, da hand skrev til Joannem Agricolam, næste 18 Febr. derefter: "Regia illa mulier, & verè Regina, Elisabeth Danorum Regis uxor, excessit è vivis, ut ipse mihi scripsit Christiernus Rex; sed magna fide excessit, accepta cenâ Domini legitimo ritu Christi, nec persuaderi potuit. licet fortiter tentata per proceres, ut in Papæ fidem rediret." Item i Fortalen til Frau Ursalen, Hertzoginn zu Münsterberg Christl. Ursachen ic ic. An. 1528. "Solcher Könige Tochter eine ist freylich gewest das edle Blut, Frau Elisabeth, Königin zu Denmark, gebohrne Königin zu Hispanien ic. welche das Evangelium mit grossem Ernst ergrieff, und frey bekante, und daruber im Elend auch starb. Denn wo sie es hätte wollen verläugnen, wäre Ihr vielleicht mehr Hülffe und Beystand in der Welt begegnet." Her bliver da nu Spørsmaal, om ikke Kong Christierns Vidnesbyrd, under hans egen Haand, bør staae mere til Troende, (helst efter saa meget Foregaaende om den sal. Dronnings Overbeviisning om Evangelii Sandhed, og hendes Gemyts Bestandighed i alt hvad got var,) end den Catholiske Præsides i Swynarde Litteræ testimoniales, som Documentet kaldes, og som det Bryffelste Hoff har uden Tvivl fundet for got saaledes at lade skrive. Kong Christiern taler, i sit Bref, om een haas og Dronningens Prædikant, der var hos og formanede hende af Guds Ord, og gaf hende Sacramentet. Denne veed man jo ogsaa, hvo har været; nemlig den ærlige Mæster Hans Ronboe, den sal. Dronnings egen

var paa de Tider Statholderinde i Nederlandene; hvor hun havde hos sig hendes anden Niéce Maria Enke-Dronning af Ungern, vores Danske Dronnings Elisabeths Frue-Søster. Hos disse tvende ypperlige Princesseer, nøde de tvende unge Søstere, Dorothea og Christine af Danmark en saadan Opdragelse, som vel aldrig kunde ynskes herligere. Alt hvad der hørde til deres høje Fødsel at illustrere, udaf Skikkelighed i Levnet, Artighed i Sæder, Belevenhed i Omgængelse, Oplysning i Forstand, Kundskab i Tungemaale og Videnskaber, Færdighed i Dvenser, og Belanstkændighed i Opførsel, blev dennem saaledes tilbragt, og heftede saa vel hos dennem, at ved alle Europæiske Hoffer fandtes neppe nogen af deres Stand og Alder, som herudi kunde agtes deres Lige, meget mindre overgaae dem. Vores Christine overtraffede end ogsaa hendes ældre Søster, saavel hvad Forstands Gaver og Sindets Høyhed angik, som ogsaa udi Legoms Skabning. Hun fra sine yngste Aar tegnede til det som hun siden blef, nemlig den skønneste Princesse, af Ansigt, af Taille, af Yndighed, af Bøsen og Majestæt, som nogensteds var at finde. Her var da, ey allene formedelt disse nu anførte, men ogsaa formedelt andre Raifons, ingen Fare for, at jo disse Børn skulde, uagtet deres Hr. Faders ulykkelige Skæbne, kunde gelange til den samme Lykke og Høyhed i Verden, som hvis hand var bleven fastsiddende paa sin Throne i de trende Nordens Kongeriger. Det mægtige Burgundiske Huus, og Kæyser Carls overmaade Bælde og Wyndighed, var alt nok til at opvække Friere af det største Slags, der maatte jo skatte det for en besynderlig Lykke, at vorde indtagne i saadant Svogerskab. Og med alt dette kand man alligevel ikke sige, at vores Christines Lykke er derover bleven desto bedre, eller hendes

Lod

egen Præst. Joannes Suaningius haver kiendt Manden, seet og læst Kong Christierns egne Skrivelse til hannem, og deriblant det selvsamme libet Brev, hvorudi Kongen bad hannem at komme til sig og Dronningen i oft-bemeldte Swinarde, og prædike dennem Guds Ord for til Trøst. Dette er skrevet faae Dage efter deres Ankomst der til Steden, og paa siette Uge førend den høysal. Dronnings Endeligt, med disse Ord paa Latine: "Amantissime frater in Christo, Significo tibi, quod obliuiscamur hic Christi, dum non est qui prædicat nobis verbum Dei, quod jam fastidiant multi; Ergo peto te per fratrem charitatem, quod velis venire ad me, & prædicare nobis Euangelicam consolationem. Saluta etiam fratrem & sororem nostram. Vale. Pridie idus Decembris. Datæ Suinardæ." Vid. Jo. Suaning. *Hist. Christ. II, lib. I. c. 2. §. 4.*

Lod at være falden paa det kosteligste. Hun blev langt fra ikke saa høyt udbragt som hun var værdt. Saa betimeligen som hun saae sig forlovet og bortgIVEN i Egestanden, da hun neppe var tretten Aar gammel, saa lidet havde hun Aarsage at agte det for hendes Fordeel. Og dette havde hun allene at takke hendes Hr. Morbroders Politique for. Denne store Kæyser havde med alle sine Ting og Jdrætte i Verden, og i sin gandske Regierings Tiid, ikke noget andet Dnyemerke, end sine egne Staats-Raisons. Hertil gjorde hand sig ingen Betænkning, undertiden at opofre Ære og Hønhed, Slegt og Familie, end ogsaa Honneteté, Troe og Love, ja Religionen selv. Havde hand villet give Tiid med vores Christine, sin sal. Søsters yngste Dotter at forlove, til hendes 13de eller 14de Aar, og til den Tidste var først bleven gift, havde Christine kommet paa en Kongelig Throne at sidde, og var bleven Dronning i Skotland. Men den Tiid var hun alt rejsfærdig, eller snarere bortreyst til Italien, for at fuldkomme det i Aaret tilforne besluttede Egestkab med Francisco II. Sforza, Hertug i Milan. Hvor uligt dette Partie var at regne imod det Skotske, ikke saameget i Henseende til Standen, som til hendes og denne Milanefers Fødsels-Bilkor og Familie, naar man ligner dem tilsammen, vil jeg forestille enhver til Eftertanke. Bemeldte Franciscus Sforza II. var en Sonne-Søn af Francisco Sforza I. og denne en u-egte Søn af Jacobo Jacomuzio Attendulo, som var vel en berømt Krigsmand, men af meget ringe Herkomst. Man fortæller om hannem, at hand var fød en gemeen Bonde-Dreng, der forlod Ploven og gav sig til Soldat, opsteeg omsider til de højestte Betieninger i Krigen, og blev den største General i sin Tiid i Italien. Hand er død An. 1426. (*) Hans Søn Franciscus, som hand havde med

(*) Om denne Stamme: Fader af de Sforzer og hans Opkomst fortælle de Italienske Skribentere, (dog alle ere ikke herudi enige,) at som hand gif paa Marken med sin Faders Plov, og hørde Trømmen røre til Berving, fik hand Lyst til at løbe efter, for at blive Soldat. Imidlertid kom hannem en Lovl paa, om dette skulde og være til hans Lykke, eller ikke. For da at determinere sig, tog hand sin Knif, (andre sige, sin Spade, som hand stod og grof med,) og slog den op i et Træ med disse Ord: Sidder du fast, saa gaaer jeg i Krig, men falder du ned paa Jorden, saa bliver jeg ogsaa ved Jorden, og ved min Plov. Kniven blev siddende, og hvem der lod Ploven staae, og, uden at tage Afsked med Fader og Moder, løb hen at lade sig enrollere, var Giacomo Giacomuzio. Saadan en Omstændighed skulde da blive Aarsage til, at af en Bonde-Dreng blev

med en Maitresse, blev efter hannem General hos Dronning Johanna II. i Napel: Siden tiende hand Paven, Venetianerne og Florentinerne i deres Ligue og den Krig imod Hertug Galeazo af Milan: Endelig blev hand regerende Herre i Milan, giftede sig med en u-egte Dotter af den forrige Hertug Philippo-Maria Visconti, og maintenerede sig siden i samme Fyrstendom, u-anseet den Ansodring og Ret, som Hertug Carl af Orleans, formedelst Egteskab med Joannis Galeazi Visconti Dotter, dertil havde. Italiænerne kalde denne Franciscum gemeenligen Sforza il Grande, den store Sforza. (*) Af saadan Slags Her-

blev siden en stor General; af hans u-egte Søn en regerende Hertug i Milan, og med de mægtigste Potentater i Europa forbunden, hvilke, den ene med den anden, søgte hans Venkskab, ja, hvad mere er, blev een af de beste Regentere, som Undersaatter kunde nykke sig; og endelig dennes Søn blev den store Kæyser Caroli V. Svoger. Maae man ikke sige, at Providencen spiller ret for sia med denne Verdens Børn i dette Timelige? Videre om disse to første Sforzer kand man læse hos Bayle i *Diction. Critique*. Man finder og sammesteds om den urmelige Genealogie, der blev smiddet til at gjøre Jacomuzium til en Descendent af Anea og af Mucio Scævola: Hvilken samme Fabel Prudentius Sandoval har fundet for got saa got som at approbere, sigende i Kæyser Carls Hist. lib. 22. p. 295. A. I. de Nov. 1535. muriò en Milan el Duque Francisco Esforzia, exemplo de buena i mala fortuna, en quieri se acabò la sangre nobilissima de los Esforzias, que segun algunas historias deendia de Anglo nieto de Eneas, y de Mucio Scævola Varon Romano.

(*) Vel er det saa, at denne Titel er bleven ham given i Henseende til hans Krigs Lykke, Erfarenhed og store Bedrifter, samt hans forunderlige Ophøvelse til en Souverain-Herres Stand, og hans Forbunde med de største Europæiske Magter. Men saa er det og tillige vist, at hand havde andre Egenskaber, der kunde tilegne ham saadant Navn, med større Skiel og Tøye, end endeel andre Regentere, som man har behaget at give det hidtildags. Naar her settes, at det er rigtigst, hvad saa vel andre, som i sær Paulus Jovius og Leander Albertus skrive om ham. Jovius taler saaledes: Egit Principem annos sexdecim, tanta imperii æquitate, clementia, popularique humanitate, ut qui armorum fulgore hostibus terribilis erat, etiam invictus adversus omnem vitiorum intemperiem, & publico judicio ejus seculi Principum longe optimus censeretur. In hunc siquidem hominem, præter invictum corporis atque animi robur, summa etiam dona, quæ tribui poterant, natura contulerat, personæ scilicet dignitatem eximiam, os probum, & in omni congressu aspectum sine superbia suis pariter atque hostibus venerabilem, sic ut cuncti in eo sæpius concionante facundiam absoluto oratori parem admirarentur, eoque plenius quod nullas attigisset literas; & nihilo scæius in omni civili militarique negotio, efficacia prudentiæ divinique judicii vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus, quum sese ejus expertem ingenio pudore sæpe dolens profitebatur, liberalissimè tuebatur. Af den anden, nemlig Leandro Alberto (*Descr. Ital. vers. lat. pag. 679.*) vil jeg allene udskrive disse Ord: Decessit (Franciscus Sfortia) vita præclare acta magno cum dolore popularium anno post C. N. MCCCCLXIII. . . . staturæ fuit proceræ, vultu honesto, flagrantibus oculis . . . oratione facundus & copiosus, ingenio peracuto, & in magnas sublimesque res spectante. In negotiis gerendis perspicacia erat summa, in laboribus infatigabili patientia, cunctis in actionibus prudentia maxima, callidus in

Herkomst var nu disse Milanesiske Fyrster af det Sforziske Navn, og vores Christines Gemahl Franciscus II. var derfra ikkun i andet Led, nemlig en Sonne-Søn af den uegte Princesse Visconti, og hendes Mand den uegte Francisco I. il Grande, hvis Fader var fød en Bonde, og havde tient for gemeen Soldat. Videre var Francisci II. Fader, Ludovicus-Maria Sforza, som af sit sorte Ansigt kaldtes le More, en ugudelig Usurpateur, der med Forgift ombragte sin Broder-Søn og Myndling, og satte sig saa ind i Hertugdømmet. Hand blev endelig forfuldt af Guds Hevn, den Tiid Kong Ludvig XII. i Frankerige indtog det Milanesiske; Hvorefter hand faldt i samme Konges Hænder, og døde efter ti Mars Fængsel i Frankerige, An. 1510. Siden veed man, hvorledes bemeldte Hertugdømme blev immerhen et Krigs-Theatre, formedelst Kæyserens, Pavens, Venetianernes og andres Jalousie imod de Francke; Saa at hverken Kong Ludvig XII. blev længe Ehere deraf, ey heller kunde hans Eftermand Kong Franciscus I. blive det gandske mægtig; ja maatte omsider slippe det heelt af Hænderne, da det ved Kæyserens lykkelige Vaaben blev erobret. Kæyseren forleente det omsider, efter lang og vidtløftig Forhandling, til den eneste igienlevende Prins af den Sforziske Stamme, den forbenevne Franciscus II. en Søn af den fordrevne og i Fængsel døde Ludovico-Maria, som man kalder Ludovicum Morum. Hertil maatte Kæyser Carl, u-agtet hand var intet mindre end vel tilfreds med denne Franciscus, og havde mange vigtige Beskyldninger imod ham, dog omsider lade sig bevæge af de mange og vedholdende Anmodninger, som skeede i dennes Faveur, af Paven, Venetianerne og andre Italienske Stater: Hvilke alle, for deres Roe og Sikkerheds skyld, bade om, at den Liga af Anno 1521. (*) maatte igjen nyde sin

vincendis inimicis, astutus in eludendis eorum consiliis. Raro plane hostem ex improvise petebat, longe potius habebat tempore moraque quam acie superare - - in consiliis exequendis celeritatem semper adhibuit, omnibus vitæ actionibus laborum patientiam animique præstantiam angularem exprimens.

(*) Denne Liga eller Forbindelse blev gjort imellem Kæyser Carl og Pave Leo X. og havde til Nyemærke, at faae Fransoserne ubjagede af Italien, og den unge Franciscus Sforza skulde

sin Kraft og endelige Virkning. Meningen var, at de ynskede sig langt heller en saadan Naboe og lidet mægtig Fyrste i Milan, end at have enten Kæyserens eller Frankosens Magt stedse i Døren hos sig. (*) Denne Sag kom da til Ende i Aaret 1529. til samtlige Italiæners Fornøjelse, ja en mindre i sær til Milaneseernes, der succedede efter Fred og Rolighed, og saameget som de havde hadet Faderen, Lovis le More, saa meget elskede de og længtes efter Sønnen Francisco, som de vidste at være af et meget bedre Gemyt. (**)

De funde sig end ogsaa udi, at Kæyseren imod denne Forlehuung betingede sig en meget stor Sum paa mange Tønder Guld, til Omkostningernes Erstatning, som hand havde anvendt paa Krigen. Sandoval i sin Hist. del Emp. Carlos V. gjør alt for lidet deraf, naar hand siger om Kæyseren: Pusole un moderato tributo (en reconocimiento del feudo) harto menor del que el prometia antes de las guerras. lib. 18. p. m. 73. Sforza søgte siden, ved Paven, om Afslag i Summen, men Kæyseren undskyldte sig. Idem lib. 19. pag. 114. a. 3 Frankerige blev derimod heel anderledes raisonneret. Der hedde det, at Kæyseren havde begaaet den største Skam og Ubillighed, i at lade sig overtale, til heller at give Fyrstendømmet til en Mand af saa slet Herkomst, ja en Mand, som hand selv tilforn havde erklæret for en Forrædere, end at forunde sin egen Søsters Mand Kongen af

skulde derpaa forlenes med Milan. Paa den Tid levede endnu hans ældre Broder Maximilian Sforza, men hand havde overdraget sin Ret til Kongen af Frankerige; og Franciscus holte sig nu op i Tydskland, som en Landsflygtig.

(*) Martin du Bellay, *Memoir. livr. 4. p. 94. c. fteiver*, at disse Italiæners Raad og Forestilling til Kæyseren selv var, de forlorre au Roy de France toute esperance d'y retourner: ce qu'il pouvoit faire en rendant iceluy Duché à Francisque Sforce, duquel il tireroit une grosse somme de deniers: & qu' en ce faisant il contenteroit tous les Potentats d'Italie, lesquels aymeroient mieux à Milan un Duc egal ou moindre qu'eux, que un Empereur ou Roy, duquel la puissance leur fust suspecte.

(**) Slikt bevidnes af Italienske Skribentere: Endskjønt ham og ey fattedes paa Fiender og Forsølgere der i Landet. Hertil horer et Exempel, som Paulus Jovius fortæller i hans Elogio; Saa og Historien af den Duel, imellem een hans Baataler, og en anden hans Forsvarer, begaae Milaneseer, hvorefter gives et Latinsk Poëma under denne Titel: *Tranquilli Molossi Monomachia*. Jul. Cæf. Scaliger roser det samme meget, i hans *Hypercritico*. Jeg har truffet det udi en Samling af Jo. Secundi og andres Latinske Vers, trykt til Lyon hos Seb. Gryph, 1539: in 4. Gruterus maas ey have kiendt det, hvorefter det ey findes i *Deliciis Poetar. Italarum*.

af Frankerige det, eller hans Børn, som det med rette tilkom. (*)

Her vil mand nu mene, at iblant Vilkorene til Francisci Sforzæ Restitution skulde ogsaa have været at egte een af Kæyserens Niéces. Saaledes skrive ikke allene visse Italiæner, og iblant den nem Ludovicus Cavitellius i *Annalibus Cremonensibus*, men endogsaa Prudentius de Sandoval (**) i Kæyser Caroli V. Historie, item een og anden af de Franke. Men virkeligen er dette ikke rigtigt. Skulde det end være faldet andre ind, at giøre sligt Forslag til Kæyseren, (hvorom dog ingensteds læses,) saa har hand alligevel ey saa hastigen resolveret til denne Alliance. Meget mindre har Franciscus Sforza fundet understaae sig at begiære saadant. Saa haver og den fortreffelige Historicus Franciscus Guicciardinus, paa det Sted hvor hand opregner Vilkorene af bemeldte Foreening og den derover sluttede Tractat, (***) gandske intet talt om noget Egteskabs Forslag. Vil man overveie, hvorledes Du Bellay herom taler, da skal det ikke heller findes. (****) Kort sagt, dette Giftermaal blev betænkt, overlagt og besluttet i Kæyserens Conseil ikke i samme Aar, men

B 2

fil-

(*) A l'entour du Roy & de Messieurs ses enfans y en avoit, qui par opportunité leur remonstroient ceste indignité, dont envers eux usoit l'Empereur, en ayant mieux bailler un tel estat que celui de Milan és mains de Sforce, yssu d'une basse condition & d'une bastarde, & lequel avoit souvent dit & maintenu publiquement luy avoir esté faulx de foy & traître, qu' à lui qui estoit son beaufrere, ou à Messieurs ses enfans, ausquels il appartient si justement. S' il l' eust retenu pour luy, bien de par Dieu, mais de le bailler à un tel, comme par mespris & despit d' eux, c' estoit une chose intolerable. Eigesaa udi det bittere Skrift, som Kong Franciscus I. lod An. 1537. trykke under denne Titel: *Apologetica cujusdam famæ Regiæ studiosi Epistola* &c. bliver Kæyser Carl selv apostropheret saaledes: Tu patrimonium nobis per indignitatem summam & iniquitatem ablatum ad nepotem calonis & spurii transfulisti.

(**) Prud. de Sandoval. lib. 18. §. 3. p. 70. sub An. 1529.

(***) J Guicciardini 19. Bøg, pag. 537. edit. Genev. pr. Giac. Stoer 1645. in 4.

(****) Hans Ord ere: Aussi par apres l'Empereur pour plus grande feureté luy bailla on mariage sa niece, fille du Roy de Dannemarc, qui estoit prisonnier & spolié de son Royaume. Hand siger ikke, at det blev nu omtalt eller accorderet nu strax til Bononien, An. 1529. Men par après, som kand betyde lige saa vel en lang som en kort Tid. *Mém. du Bellay*, mod Enden af den 3 Bøg.

Aldiger. Den Nederlandſke Historicus Pontus Heuter ſiger, at det ſkeede nogen kort Tid efter, og at Christine gif den Tid i ſit tiende Aar. (*) Alt ſaa har det været 1530. Udi den vidtloftig Inſtruction, ſom Kæſeren den 4. Sept. An. 1530. fra Augsburgs Rigsdag ſendte til ſin Geſandt i Rom, til Svar paa de mange Poſter, ſom Paven havde fremsat (hvilken Sandoval Ord fra Ord indfører *lib. 10.*) ſtaaer eenſteds (p. 112. b.) dette: En lo que toca a los caſamientos del Duque de Milan y el de la hya del Marques de Monferrato, nos lo tenemos muy adelante para otra perſona. Hvad dette maae have været for et Partie, der var den Tid i Forſlaa for Francisco Sforza, ved jeg intet at ſige om. Men man fand ſlutte deraf, at hand ikke endnu var bleven forſikret om vores Christine eller ſtrar i det Følgende. Kæſerens Henſigt og Dhemærke var langt fra ikke ved ſaadan Lejlighed at giøre ſin Søſter-Dotters Lykke, og at ſee hende betimeligen med en Mand forſumet. Thi baade var hun endnu et Barn, og, om hun havde end været 10. Aar ældere, da, ſandt at ſige, naar ey anden Mand var fundet for hende, end denne, ſaa ulige af Byrd, maatte hun heller blevet ugift hendes Livs Tid. Men Kæſer Carl var det om, at ſørge for ſig ſelv, og at forſikre Italien og det Milanefiſke imod Frankoſen. Franciſcus Sforza var ikke den Mand der kunde lides paa: Hand havde tilforne viiſt ſig ſaa uſtadig, ſaa vankelmødig, ſaa frygtſom, og ſaa fuld af Intriguer, at Kæſeren kunde ſikkert vente, det, ſaa ſnart man vendte Nyggen, lod hand ſig i Handling paa nye med Kongen af Frankerige, og fordærvede Kæſerens Sager i Italien. Herfore maatte man ſee at faae ham bunden ved en ſaadan Alliance, nemlig et ſaa nær Svogerſkab med det Burgundiſke Huus, eller Kæſerens egen Familie, der kunde holde ham og Frankoſen fuldkommen vel adſkilte fra hinanden. Og dette var nu Marſagen, hvorfor hannem blev tilſagt een af Kæſerens Søſter-Døttre, den yngſte af de tvende Danſke Princieſſer. Man vil ſige, at

(*) Cæſar Franciſco Sfortiæ non ſolum Inſubriam, dimiſſis militibus reſtituit, ſed etiam paulo poſt ei cognatam Chriſtianam, natam è Chriſtierno ſecundo Daniæ Rege, ac ſorore Elizabetha Auſtriaca, decimum agentem tum annum, deſpondit. Heuter. *Auſtriac. lib. X. c. 4.* Dette haver og Heuteri ordentlige plagiarius Franc. Haræus *Annal. Brabant. Vol. I. pag. 581.* med ſelvſamme Ord.

at det var Pave Clemens VII. der først gav dette Anslag til Haande, som det tienligste for Italiens Roe og Sikkerhed. Men da her endnu var en temmelig Tiid at opvente, inden saadant Egteskab kunde fuldbyrdes, i Henseende til Christines store Ungdom, saa vides og heel vel, baade efter Guicciardini Beretning, saavel som af Du Bellay, (*) hvad som i værende Tiid er foregaaet: Næmlig, hvorledes Kæyseren i Aaret 1532. satte sig et andet Giftermaal i Tanke for Francisco Sforza, dog med selvsamme Dnemærke, som forhen, til at forsikre ham og det Milanesiske imod Kongen af Frankeriges Anslag. Hand begiærde af Pave Clemente, at hand skulde give bemældte Hertug een sin Myndling og nær beslægtede Princeesse til Egte, nemlig sin Fætters-Søns Døtter, Catherine de Medicis af Urbino; Hun var fire Aar ældere end vores Christine. Dette undskydede Paven sig for, og gav at forstaae, at hun var allerede tilfagt Kongen af Frankeriges anden Prinz, den unge Hertug af Orleans, (hand som siden blev Konge efter sin Hr. Fader.) Kæyseren blev forundret; men kunde ikke med nogen Gøye lade kiænde den Fortrydelse hand herover fik, saasom hand selv nogen Tiid tilforne, da Paven aabenbarede for hannem dette de Franskes Forslag, havde raadet ham til at sige Ja. Men Raadet kom da ingenlunde af Hiertet, og var intet mindre end Kæyserens Alvore. Hand tænkte, at Kongen af Frankerige gjorde dette ikkun paa Skrømt, og resolverede aldrig til saadant ulige Svogerskab (**), men vilde allene firere Paven, for at have ham nogenstund til Ven, og at man herover siden og just ved

B 3

slig

(*) Guicciard. l. 20. pag. 553. f. 99 du Bellay l. 4. fol. 103. e. Det samme har og Sandoval Hist. de Carlos V. lib. 20. p. 166.

(**) Francois Peguillon de Beaucaire, eller Belcarius, skrives i sin Historie 20. Bog, p. 637. Cæsar Franciscum Regem ex tam dispari familia filio uxorem querere in animum inducere non poterat. Stør tilforne siger hand om Paven selv: Clemens Regem propter disparem filii Catharinæque conditionem, non ex animo, sed ad continuandam inter ipsos amicitiam id meditatatum existimabat. I samme Mening taler Franc. Guicciardinus, og flere. Der skrives og, at Paven i sine Tanker og Forhaabning om dette Partie saandt sig saa lidet sikker, at hand indtil Dagen selv, da hand fik høre at Belageret var holdet, var steds i Tvivl derom. Men hvor fuld af Glæde hand da blev derover, og hvorledes hand ytrede den, sigende at hand efter slig Væe og Lykke for sin Familie vilde nu gierne døe, fortæller Pontus Heuterus *Rerum Austriacar. lib. X. c. 9.* saa og Prudencius de Sandoval Hist. Car. V. lib. XX. §. 20. p. 172. Hand levede ey heller et Aar til Ende derefter.

lig Venlighed kunde faae dem giorte til de største Uvenner. Nu da
 hand fornam, at disse Tanker havde slaget Feyl, og at Partiet imellem
 Duc d'Orleans og Catherine de Medicis var klart, gif det ham nær
 til Hiertet. Hand kunde nu letteligen spaae sig, at denne nær
 Forbindelse imellem Kongen af Frankerige og Paven vilde koste ham
 herefter mange vaagne Nætter. Catherine de Medicis var ey allene
 Arving til Hertugdømmet Urbino, men kunde ogsaa have langt mere
 i Bente, til at bestyrke de Franskes Magt med i Italien; Og hvis
 man ey forebygde det i Tiide, maatte Milan, som Frankerige aldrig
 slog af Sindet, staae selsomme Fare, som tilforne. Sandoval i sin
 Historie om Kæyser Carl (*lib. XX. §. 20. p. 173.*) skriver, at der vare de
 som advarede Kæyseren om at tage sig vare for Land-Græven af Hessen
 og de andre Lutheriske Fyrster, der toge nu Hertugen af Wyrtenbergs
 Partie, hvorunder stat et Forbund med Kongen af Frankerige, sigtende
 til at antaste Kæyseren baade i Nederlandene, saa og i Italien, og
 at fordrive Franciscum Sforza af Milan. Herfore besluttede Kæyseren
 strax at fuldføre Giftermaalet imellem Sforza og sin Søster-Dotter
 Christine, og at sette ham fast i Venetianernes Forbund og Venkskab. Her
 var da intet andet for, end man maatte nu blive ved det forrige Anslag,
 og ved det Løfte, som eengang var givet til Sforza om den unge Christine
 af Danmark. Formedelsst dette Giftermaal kunde man da holde baade
 Paven og Frankerige i Respect. Kong Franciscus havde nu givet
 Exempel, at her ey behøvedes at see saa noye paa Byrd og Herkomst.
 Kunde Catherine de Medicis være god nok for Duc d'Orleans, saa
 kunde og Sforza være det for een af Kæyserens nær-paarørende
 Princeesser. Ja hvad vilde man vel sige? De Sforzer vare alt noksom
 tilforne bleven ærede, ved det at Kæyser Maximilianus I. Caroli V.
 Farsfader havde selv taget en Princeffe af samme Huus, efter sit første
 Egtefskab, nemlig Blanca-Maria Sforza, den Tiid Enke efter Hertug
 Philibert af Savoyen. (*) Korteligen, naar Sforza blev Kæyserens
 Svoger, lod Frankerige og enhver anden hannem vel sidde i Fred.
 Her:

(*) Ce fut à la vérité une mésalliance: car Maximilien se maria avec Blanche-Marie de
 Sforze, dont le sang n'étoit point encore épuré d'la souillure de origine, vû qu'elle étoit petite
 fille d'un bâtard & d'une batarde, mais elle apporta beaucoup d'argent, dont son epoux se fit un
 tres-grand plaisir. Bayle *Repons. aux Quest. d'un Provincial. T. 3. pag. 611.*

Her ved blev hand og lige saa sikker, som hvis hand, efter den foromtalte Proposition, var kommen i Pavens og det Mediceiske Husets Svogerskab.

Neppe havde Kæyser Carl saaledes paa nye stadfæstet denne vores Christines Forlovelse, førend noget kom imellem, der havde nær omstødt den aldeles, saa den var bleven igien opslagen. Kæyseren kom i det samme efter, at Sforza havde en hemmelig Intrigue for, og en Forstaaelse med Kongen af Frankerige, og at der opholdte sig en Mand i Milan, ved Navn Merveilles, som var vist nok en Fransk Minister, omendskiont der blev foregivet, at hand var kommen der i sine egne Grinder. Herom haves en omstændelig Fortæling i *Memoires de Martin du Bellay*, (*) og efter hannem hos mange andre Historicos, i sær og hos P. Daniel under det Aar 1534. da dog dette altsammen visseligen passerede i Aaret tilforne 1533. Kæyseren var da snart ved at bryde overtvert igien med Francisco Sforza; hvis ikke denne havde forskret ham desto stærkere, at der var slet intet om denne hemmelige Forstaaelse, som hand beskyldtes for, med Kongen af Frankerige. Hvilken Konge hand siden ogsaa offenderede paa saa heellig en Maade, udi den bemeldte Merveilles Person, som hand for en privat Sags Skyld lod fængsle og ombringe, saa at Kæyseren kunde noksom holde sig sikker med denne Svoger, at hand aldrig blev Frankeriges Ven mere. Imidlertid, førend denne sidste Gierning blev forøvet paa Merveilles, som skeede 1533. in Julio til Milan, var dog allerede Egteskabs Contracten imellem den Danske Princesse og Hertugen bleven sluttet til Barcellona den 10. Junii næst tilforne. Vel sig de Franske Skribentere, Du Bellay og hans Efterfølgere Mezeray og P. Daniel, at Kæyseren biede og holdte Hertugen op, indtil den forbemeldte Handel med Merveilles var til Ende, ja vel et par Maaneder efter at Hovedet var taget af denne Mand, inden hand resolverede til sit Løfte at fyldestgjøre: og at den Kæyserlige Minister Du Prat blev da omsider skiftet til Glandern, for at hente den Danske Princesse Christine til Italien, hvor hun blev Hertugen tilbragt.

Men

(*) Livr. 4. fol. 113. indtil 116. Thuanus fortæller det kortere lib. I. p. 19.

Men de Franske tage virkelig en herudi Fejl. Egte-Contractens Datum fand ikke være urigtigt; Og det samme bestrykes af Datis udi Fuldmagterne af begge Parter. Dernæst er og kundbart, at Vielse-Høytiden blev ført derefter holden, ikke udi Italien, men til Bryffel, og at Hertugen dertil sendte og bestikkede sin Procuratorem og fornemteste Ministre Græv Maximilian Stampa. Christine blev siden i det efterfølgende Aar ført til Italien, da Kærsen gik fra Brabant igiennem Tydskland; og Giftermaalet blev da først fuldbyrdet med Hertugen Anno 1534. in Majo. (*) Hun var, da hun kom udi hans Arme, ikkun tretten Aar gammel. Hans Undersaatter, og samtlige Milanenserne, vilde ingen længere Tid give, formedelst den usigelige Ultrae de havde til at see deres Lands-Herres Familie forplantet, og Arvinger til Hertugdømmet for Eftertiden. Og dette saa meget desmere, som bemeldte Hertug var ikke af det beste Helbred, (**) og saae ud nærmere til Graven, end til Brude-Sengen. Endelig var hand ikke saa gammel, som hans Skiæg var graae til. Dette var fordum et Dansk Ordsprog, men passede just paa hannem. Hand havde ved ommeldte Tid ikkun 41. (eller, som andre skrive, 44.) Aar paa Bagen, men, foruden et stort og graat Skiæg, (***) et skrøbeligt Legeme, dertilmed af u-anseelig Gestalt (****) og gik nu i Sengen med en Brud af 13 Aars Alder. Den eneste Liighed man fand

(*) Disse samtlige Omstændigheder findes klarlig antegnede hos Italienerne. See Jo. Bapt. Villanovæ Hist. *Laudis Pompejæ lib. IV. Pauli Jovii Hist. lib. XXXII. &c.*

(**) Ligeledes skyndte og de andre Italienske Stater paa dette Egteskabs Fuldbyrkelse. Paul. Jov. *lib. 32.* "Cæsar Christiæ & Francisci Sfortiæ nuptias omnino maturandas existimavit, ut sollicitum & dubia spe nutantem Principem in fide confirmaret, liberaretque omni cura Venetos, & Infubres, ipsumque Pontificem, qui Franciscum procreandis liberis operam dare, propagareque Sfortianum nomen insigni sobole cupiebant, ne Cæsar cœlibis & languentis Principis hæres, Mediolanensi imperio potiretur" &c.

(***) Paulus Jovius, som havde kendt ham, skriver i sin 27. Bog, ved det Aar 1529. da Sforza kom og indstillede sig for Kærsen til Bononien: "Et ea quoque erat promissæ barbæ intempestiva & veneranda canities, ut apud Cæsarem, cuncta piè & graviter æstimantem, & "carceris & tot cladium memoriam facillè renovaret."

(****) Homo fuit specie corporis ineleganti ac parva, gibber nonnihil, astutus & acuti ingenii, simplicitatis simulator, nec eloquens. Leand. Albert. *Descr. Ital. p. 681. vers. lat.*

Land sige at have været imellem disse tvende Egte-Folk, har bestaaet derudi, at hans Fader, saavel som hendes, vare for deres haarde Regimente begge udi lidet got Rygte, bleve og begge udstødte af deres Stater i Landflygtighed, ja døde begge udi Fængsel, den ene i Frankerige, som sagt er, og den anden meget lang Tiid derefter her i Danmark.

De Bilkor, som findes i Egtestabs-Contracten, der staaer indført udi Lünigs *Codice Diplomatico Italiae*, (*) ere følgende: " Hans
 " Kæyserlige Majestæt tilsagde Bruden Princesse Christiernæ en
 " Medgift af eet Hundrede Tusinde Croner, (Couronnes de Soleil,)
 " som skulde til Hertugen betales inden sex Maaneder efter Vilageret.
 " Herimod skulde Princesen qvittere og affige sig fra al Arv, Rettighed
 " og Pretention paa Fæderne-og Moderne-Efterladenskab, i Faveur
 " og til Fordeel af Kæyseren og hans Majestæts Arvinger, saavidt
 " hendes Moderne-Arv vedkom; og saavidt hendes Fæderne angik, i
 " Henseende til Kongeriger, Lande og Herstaber, til Fordeel af hendes
 " ældere Søster Frue-Princesse Dorothea og hendes Arvinger. Men
 " naar saa skeede, at Princesse Dorothea eller hendes Arvinger, bleve
 " paa nogen Maade bemeldte deres Fæderne-Riger mægtige, da skulde
 " de i saadan Fald udbetale til den yngre Søster Frue Christierna eller
 " hendes Arvinger endnu den Summa et Hundrede Tusinde Croner,
 " foruden den forrige lige Summa, til en Forbedring udi forbemeldte
 " Medgift. Af disse 100000. Croner skulde de 50000. betales,
 " saasnart det Kongerige Norge var indbekommet, og den øvrige halve
 " Deel, naar de øvrige Riger og Lande vare tilsammen erobrede; Dog
 " skulde det være god Betalning, naar den blev præsteret inden tvende
 " Aars Forløb, efterat bemeldte Riger og Lande respectivè vare tagne
 " til Besiddelse. Skulde Princesse Dorothea ikke vorde disse Riger og
 " Lande mægtig, eller og desforinden afgaae uden Børn, og det
 " derefter skeede, at den yngre Frue-Princesse Christierna gelangede
 " til de Nordiske Riger og Lande virkelig at eje og besidde, skulde
 " hun eller hendes Arvinger være forpligtede, til Kæyserlig Majestet
 " eller hans Arvinger at erlegge, paa lige Maade, og inden lige
 " Ter-

(*) Tom. III. col. 838. ff.

" Terminer, den samme Summa, nemlig 100000 Croner, saaledes
 " som forhen om Princesse Dorothea er sagt &c. Til Liv: Geding
 " skulde Hertugen give og tilforordne hende en Indkomst af 15000.
 " Guld-Croner aarligen, som hun skulde beholde hendes Lives Tiid,
 " saafremt hun hannem overlevede, uden Søn eller mandlige Arvinger
 " at efterlade. Men hvis hand efterlod Søn eller Sønner af deres
 " Egtekab, skulde hun aarligen have allene 10000. Croners Indkomst
 " &c. Hvis Christierna skulde ved Doden afgaae uden Born, førend
 " hendes Herres Hertugens Usgang, blev Kayseren og hans Majestets
 " Arvinger deres Ret forbeholden, til at kræve og tilbagefodre saavel
 " Medgiften 100000. Croner, som ogsaa de øvrige forhen specificerede
 " Summer, saa meget som maatte findes deraf at være ubetalt. &c."

Den ældre Søster, Princesse Dorothea, blev endeligen
 forlovet i det samme Aar, som den yngste drog til Italien, nemlig
 1534. og derpaa blev hendes og Pfalz-Græve Friderichs Bilager holdet
 sidst udi bemeldte Aar. Thi Arrild Hvitfeld farer vild, i det hand
 mener, den ældste at være først bleven gift, og Christinæ Bilager med
 Hertugen af Milan at være holdet efter Dorothees med Pfalz-Græven:
 (*) En større og mere aabenbare Fejl stikker ey allene udi Hübners
 Tabeller, men ogsaa hos Cesare Campana udi *Historia del Ré Don Filippo II.*,
 i Lavriens Genealogiske Palm-Wald, og i den nyligen udfomne saa
 kaldede Finsterwalds Erläuterte *Germania Principe*; hvilke allesammen
 henføre Pfalz-Græve Friderici II. Bilager til Aaret 1532. Ja jeg
 troer, at samme Erreur findes hos andre flere. Men man haver kun
 at læse Huberti Thomæ Leodii *Annalium lib. X.* for at vorde
 overbevist, det saadan Tiid-Regning er aldeles falsk: Ey at melde
 om den forhen berorte Egtekabs Contract imellem Christine og
 Hertugen af Milan, hvori Dorothea staaer nævnt, som een endnu
 ugift Princesse. Virkeligen var og Christine ikke allene forlovet, men
 og bortrenst, og allerede kommen til Italien, førend eengang
 Propositionen skeede til Pfalz-Græv Friderich om hendes ældre Søster.
 Thi, sandt at sige, hun blev offereret, og den gode gamle Herre, der
 nu havde sine halvhundredes Aars Alder borte, ey allene foreslagen,
 men

(*) Pag. edit. in fol. 1428.

men saa got som paatvungen. Og denne Naade vederfores ham til sidst, som en særdeles stor Belønning for hans mange Aars Møye, Arbeide, Kæmper, og store Penges Omkostninger, i Kæyserens Tjeneste. (*) Hannem blev lovet til Medgift ikkun halvt saa meget i Penge, som Hertugen af Milan: Men derimod forstreckede man ham om de Nordiske Kongeriger, til hvilke at indbekomme Kæyseren vilde giøre hannem al Hielp og Befordring. Og naar hand var bleven dennem mægtig, skulde hand udtælle til Christine, Hertuginde i Milan, eller hendes Arvinger, eller, saafremt hun uden Livs Arvinger maatte være afgangen, til hans Kæyserlige Majestet et Hundrede Tusinde Croner &c. Den forbenevnte Pfsalviske Ministre Hubert Thomas fortæller artigen om sig selv, at den Tiid hand af Kæyserens Minister Granvelle hørde disse herlige Bilkor, om de tre Kongeriger, hvoraf Norge blev kaldet Princessens rette Patrimonium, og de andre skulde vel lige saa lidet slaae dem Fejl, svarede hand med disse Ord, at "hannem siuntes ligesom at Kæyseren forærede hans Herre den Fugl, som fløy endnu høyt oppe i Luften, og som meget vanskeligen vilde "faaes fat paa." (**). Hvorved tillige falder mig ind, det som Land-Græven af Hessen skrev nogle Aar derefter til Kong Christian III., nemlig at "Kæyseren var en Fuglefænger, og Pfsalz-Græven en Ugle, og med denne søgte Kæyseren ikkun at udrette sine egne Sager." (***) Udaf dette Egteskab, imellem Dorothea og Pfsalz-Græven, hand som derefter Anno 1544. blev Chur Fyrste, kom ingen Arving. Hand døde i Aaret 1556. over 73. Aar gammel, og hun An. 1580.

Christines Milanesiske Egteskab varede ulige kortere Tiid, nemlig ikkun halvandet Aar: Thi Anno 1535. den 24. Octobr. døde
 C 2 Fran-

(*) Alt dette siger Hubertus Thomas, og giver sin Mening herom heel tydeligen tilkiende. Hans Herre Pfsalz-Græven gaf det i forssningen ligeledes klart at forstaae, ubi sit Svar, som i saamm: Bog kand læses.

(**) "Imperator (ajebat Granvellanus) dabit illi patrimonium Norvegiæ, & vult ut "jura & actiones ad Danicæ regnum illi obueniant, & ad hoc per suas ditiones inferiores auxilio "esse spondet. Respondi, Imperatorem dare avem sub cœlo volantem, quam ne capias, multa "impedimento esse possint, & ferè impossibile existimatur." Hub. Thom. lib. X. pag. 195.

(***) Hvittf. pag. 1512. ed. in fol.

Franciscus Sforza, ligeledes uden Arving. (*) Hand gjorde sit Testament paa sin Sotte Seng, og befalede at den forhen benævnte Græv Maximilianus Stampa skulde bringe det til Kæyser Carl, og recommendere ham sin unge Enke-Fyrstinde paa det bedste. Kæyseren blev over denne Tidende heel bedrøvet. Hand var den Tiid i Napel, og nyligen kommen, over Sicilien, tilbage fra sit Africanske Krigs-Tog. Did kom ogsaa Christine selv til hannem, (**) efter hendes Herres Død. Siden reyste hun igien til Brabant, og forblev hos hendes Frue-Moster Dronning Maria af Ungern. Udi eet af Cornelii Scepperi Breve til Biskopen af Ermeland, som jeg har Copie af, dateret 1535. den 6. Decembr., læses, at hun bekom i hendes Herres Testament det Marggrævdøm Vigevano, med alt dets Tilhørende, som var af 10000. Ducaters aarlig Indkomst. Hertugen havde og efterladt i bare rede Penge en Skat af Tolf Hundrede Tusind Ducater, som faldt nu i Kæyserens Bold, (***) tillige med Hertugdømmet.

Efter

(*) De Nederlandske Historici, Pontus Heuterus og Franciscus Haræus, (hvoraf denne sidste meget ofte ifkun copierer Ord fra Ord den første,) saa vel som Pontanus i hans *Historia Helica*, skrive, at hand efterlod vores Christinam, viduam intactam. Paa et andet Sted siger Heuterus: Moritur Franciscus Sfortia, nullis ex uxore Christierna, quæ nondum pubuerat, liberis relictis. Andre ere endnu mindre høviske, og sige, at Sforza var impuissant: Iblant dem er Varillas, *Hist. de François I. pag. 385. Tom. 2. edit. de Holl. in 8.* Derimod læser man hos Paul. Jovium, in *Elogio Franc. Sfortia*: "Superi Sfortiam, quod aliter fieri non poterat, novæ nuptæ deliciis "indulgentem, ex levi lippitudinis initio sustulerunt."

(**) Cæsar gravissimè videbatur afflictus, maximè cum Dux vidua, cognata ipsius, Neapolin ad ipsum veniret. Jo. Bapt. Villanova *Hist. Landis Pomp. l. 4.*

(***) Scepperi Ord ere disse: "Dux Mediolanensis mortuus est, relicta Christierna "Regis filia, egregiè dotata, cui testamento contulit Marchionatum Viglevani, cum omnibus "appendentiis. Est is valens decem mill. Ducatorum in singulos annos. Reliquit adhæc idem "ille Dux duodecies centena millia Ducatorum in præsentem pecunia, in quam succedit illi, sicut in "totum Ducatum Carolus Cæsar. Ita illum Principem Deus undique beat; ab omni enim parte "veniunt illi pecuniæ." Mon man ikke her haver bundet Sceppero noget paa Vermet, og Summen af Ducaterne haver været meget mindre? Ellers var hand og selv Mand for at gjøre større og mindre af Tingene, ligesom hand fandt det for got. Men Varillas er artig, i at singere efter sin Sødvane; Hand siger om Christine, (som hand gjør til den ældste af disse tvende Kæyserens Nièces,) qu'elle gagna si finement les plus considerables Sujets de son mari, que les Espagnols n'eurent aucune peine à s'emparer du Duché de Milan, lorsqu' il mourut. Men hertil behøvedes ingen Finesse eller Røgskab af hende, ved en Tiid, da Fransosen ingen væbnet Mand mere havde i Italien; og Milaneferne vare vel nu ikke saa daarlige, at tænke paa nogen Modstand imod Spanierne, strax efter deres Hertugs Død, og da Kæyseren var saa nær ved Haanden. Hvorledes det ellers gik til, kand læses i Josephi Ripamontii *Histor. Mediolan. lib. X.*

Efter Francisci II. Sfortiæ Død er der straxen bleven meget og vidtløftigen handlet, om Fyrstendømmet Milan, imellem Kæyseren og Kongen af Frankerige. Man veed, at Kong Franciscus I. prætenderede bestandigen en Arve-Rettighed til disse Lande, ligesom og hans Formand og Sviger-Fader Kong Ludvig XII. Saadan Arve-Prention deriverede sig fra den Milanesiske Princesse, Valentine Visconti, Hertug Joannis Galeatii Visconti Dotter, som var Kong Ludvig den Tolfstes Far-Moder, og Kong Francisci I. Far-Faders Moder: End mere, denne sidst-benævnte Konge havde haft Kong Ludvigs Dotter, og de Børn hand havde, vare af hende. Efter bemeldte Joannis Galeatii Ufgang havde den første og store Franciscus Sforza, som endnu ikkun var en particulier, giort sig Mester af Milan; hvorved Galeatii Dotter, Valentine Visconti, og hendes Ustom i Frankerige, (nemlig hendes Son, Charles Duc d'Orleans, og Sonne-Son, Kong Ludvig XII.) bleve udelukte. Milan var ellers et Lehn af det Rømerske Rige: Dette negtedes ikke af de Franske. Men her vaastod Kong Franciscus, og fodrede af Kæyser Carl, at Forlehningen burde forundes til den rette Arving. Herudi havde tilforne Kæyser Maximilian fundet sig. Og man begierede ey andet, end hvad Ludovico XII. var vederfaret af Maximiliano I. Thi denne Kæyser gaf virkeligen Investituren af bemeldte Hertugdøm til Ludvig XII. tvende gange, først An. 1505. til Hagenaw, og siden An. 1509. mere fuldkommeligen, med Qvinde-Unien indsluttet, til Trident. Siden var dog dette bleven brudt; og den Milanesiske Usurpateurs, Ludovici Mori, som døde fangen i Frankerige, hans ældste Son Maximilianus Sforza i Aaret 1512. kommen igien til Milan, med Kæyserens Forlehning. Denne Maximilian Sforza, blev, da Kong Franciscus I. indtog Hertugdømmet, An. 1515. forjaget derfra, og døde siden i Frankerige; hvor hand, imod en aarlig Pension, overlod sin Ret til Kongen. Men Kongen maatte omsider selv forlade Milan, og see det i Kæyser Carls Bold. Langt om længe forlehnedes Kæyseren den anden af Ludovici Mori Søner, Franciscus II. Sforza, dermed An. 1529. som forhen sagt er. Nu da denne sidste Sforza An. 1535. var død, fremkom Kong Franciscus I. atter med sin Pretention, Hand sagde, at "hand tilforne, af Kierlighed til Fred, havde

" endeligen samtykt, hvad som var skeet med denne sidste, og, eftersom
 " Paven og samtlige Italiæner ey havde været anderledes at tilfreds
 " stille, havde hand taalet, at bemeldte Prinz blev dermed forlehnnet.
 " Nu var da samme Mand død uden Arving, og altsaa ingen i Verden
 " mere til, som her burde eller kunde reflecteres paa, og til hvis
 " Fordeel Kæyseren burde disponere over Milan, uden allene Kongen
 " af Frankerige og hans Huus, som vare igien indtraadne i deres Ret."

Saaledes anbragte Kong Franciscus sin Pretention paa denne Tiid, og paa samme Maade lod hand den forestille hos Paven, Venetianerne, og flere. Men som hand vel vidste, at disse samtlige Italiæner funde lige saa lidet deres Regning, ved at Kong Franciscus skulde være tillige Hertug i Milan, og Fransk Konge, som at Kæyseren skulde beholde Landet for sig, (*) saa foreslog hand, at vilde betage dennem denne Anstøds-Steen, saavidt som hans egen Person angik. Næmlig paa det de ey skulde have at frygte, det Hertugdømmet skulde vorde forenet med den Franske Crone, begierede hand det ey til sig selv, ikke heller for sin Dauphin, men forlangede, at hans anden Søn, Prinz Henrich, som paa denne Tiid kaldtes Duc d'Orleans, maatte forlehnnes dermed. Dette vilde dog ey befalde Kæyseren, som afflog dette reent ud; Men lod sig derimod forlyde, at den tredie af Kong Francisci I. Sønner, Charles, som man nu kaldte Duc d'Angoulême, skulde vel blive det nærmere, naar man først var kommen overeens om nogle visse Vilkor. Henrich, Duc d'Orleans, var den Tiid allerede, ja tu Nar tilforne, gift med Catherine de Medicis; og hvis hand skulde vorde Herre af det Milanesiske, vidste man heel vel, at det forblev ikke derved, men at hand vilde tragte efter langt mere, i Folge af Frankeriges vidtløftige Pretentioner i Italien, ey at tale om det Mediceiske Husets Ansodringer og Forbunde. Tilmed havde samme Prinz,

(*) Jo. Bapt. Villanova. in *Historia Laudis Pomp. lib. 4. circa fin.* Quod sine liberis decesserat Franciscus Sfortia, qui ipsi succedere in imperium possent, illud verò diversè affectit animos Principum Christianorum. Cæsar exinde gravissimè videbatur afflicto, maximè cum Dux vidua, cognata ipsius, Neapolim ad ipsum veniret. Francisci Regis sopitæ cogitationes de Imperio Mediolanensium occupando iterum expurgiscebantur. Veneti impensè metuebant, ne aut novum in Italia constaretur belli incendium, aut Ducatu in Cæsaris potestatem redacto, expeditius illi pateret iter ad ipsorum libertatem opprimendam. Variæ conditiones propositæ fuerunt, per quas satisfieri posset illis, quorum intererat.

Prinz, til at arve den Franske Crone, ifkun een Person for sig, nemlig Dauphin, der endnu ikke var gift, og maaskee kunde giøre ham Plads snarere end man tænkte. Saadant var ogsaa nok til Kæyserens Undskyldning at retfærdiggjøre, hos Venetianerne og andre Upartiiske. Og hialp det intet, at Kong Franciscus tilbød en formelig Renunciation for sin Søn, Duc d'Orleans, paa alt hvadsomhelst nævnes og paatænkes kunde, af andre Italienske Lande og Stæder uden for det Milanesiske. Kæyseren lod svare, at Kong Franciscus vidste vel, hvor lidet hand selv havde holdet Forskrivelser og Renunciationer; og af Sønnen kunde man ey andet vente, at hand jo folgede sin Faders Exempel. Kort sagt, paa ingen Conditioner, være sig den ene eller den anden, vilde man tilstaae Duc d'Orleans Landet. Derimod havde den Kæyserlige Minister Granvelle visse Puncter og Artikler tilrede, hvorpaa hans Herre var findet at forunde Fyrstendømmet til den yngre Broder Duc d'Angoulême. Den Franske Gesandt berettede derom til sin Konge; Men altsammen blev forkastet. Om Duc d'Angoulesme vilde hans Hr. Fader Kongen slet intet høre tale; Dette var kun at give Lenlighed til Had og Ufierlighed, ja omsider til Krig og Evedragt iblant Brødre, som hand vilde at skulde leve i Fred og Venkab tilsammen. (*) Her skulde man nu tænke, at iblant disse Puncter, hvorpaa Duc d'Angoulême gaves Forhaabning til Forlehningen, maatte og været denne, at Kæyseren vilde have Enke-Hertuginde, Christine af Danmark, igien forsørget, og at saadant kunde skee ved et Egteskab imellem den unge Prinz og hende. Men saaledes finder man det ikke i Negotiationen. Guillaume du Bellay, som i den femte Bog fortæller derom vidtløftigen, og til Punct og Prikke, taler aldrig et Ord om dette Forslag. Ja ey heller nogen af de nyere Franske Historier, der gemeenligen i dette Stykke følge hans Fodspor. Derimod skrive Italiænerne det aabenbare, at det var derfor Kæyseren vilde heller sam-

(*) Udi Kong Francisci Svar, paa Granvelles Conditioner, heber dette saaledes hos Langey, livr. V. p. 130. Quant à bailler au Duc d'Angoulesme son fils l'Etat & Duché de Milan en excluant le Duc d'Orleans son autre fils, c'estoit chose où il ne vouloit aucunement entendre, car ce seroit occasion de haine & de picque, & à l'avenir de guerre entre les dits freres, qu'il avoit nourris, & vouloit entretenir en paix & amitié.

samtykke Duc d' Angoulême, nemlig paa det hand skulde tage Enke-Hertuginde Christiernam. (*) Og jeg er forsikret at dette har og været saaledes. Foruden den store Rimelighed, som derudi er, saa findes det endogsaa beviist udaf Cardinal Granvelles Bresskaber til Befançon, hvor baade et eget Brev høves om denne Post, nemlig at Christine har været i Forslag, saa og at Kæiseren har selv ladet det skrive i sin Apologie imod Kongen af Frankrige. (**). En fuldkomnere Underretning heromgiver os Prudentius de Sandoval Biskop i Pampelone udi sin Historia del Emp. Carlos V. (lib. 23. §. 14.) Hand skriver, at Kæiseren, i Aaret 1536. in Octobri, lod ved sin Gesandt, Græve Alferrez, overlevere til Paven, som skulde være Meglere imellem ham og Kong Franciscum, visse Freds- og Forligs-Artikler. Paven fandt dem tilsammen nogenledes beqvemme, undtagen allene tvende Hoved-Poster, der vilde vel give en hoben Vanskelighed. Begge angik de Vilkor, hvorpaa Kæiseren vilde forunde Duc d' Angoulême Hertugdømmet Milan. Naar bemeldte Prins egtede een af Kæiserens Nièces, enten hans Broders Kong Ferdinandi Dotter, eller og hans Søster-Dotter, Christine af Danmark, Enke-Hertuginde af Milan. Den ene Artikel var: "Naar Duc d' Angoulême vil tage den Romerske Konges Ferdinandi Dotter, da er fornøden at man opsetter Egteskabets Fuldbyrkelse indtil fire Aar ere forbi i Henseende til hendes Ungdom. Imidlertid beholder Kæiseren i sin Bold Regimentet og Fæstningerne i Milan, til Forsikring, indtil de fire Aar ere omme, og Freds-Vilkorene opfyldte." Den anden lydte saaledes: "Saafremt Duc d' Angoulême tager til Egte Enke-Hertuginde af Milan, og nu straxen fuldbyrder samme Egteskab, da forlanger dog Kæiseren, at førend Regimentet og

"Fæst-

(*) Villanova iblant andre siger, *loco nuper cit.* "Actum fuit de Mediol. imperio aut ad Aurelianensem Ducem deferendo, ut volebat pater ejus Rex Franciscus, aut ad Engolismæ Ducem, itidem Francisci filium, sed natu tertium, ut volebat Imperator, ita ut ille viduam viro Christiernam duceret."

(**) Udi den summariske Extract, mig er meddeelt af disse Breve, saavdt Christine de Dannemarc angaaer, staer udtrykkeligen: "L'Empereur propose de la marier au Duc d' Angoulesme, l'investissant de la Duché de Milan." v. Granvelle T. 2. p. 267. Apol. de l'Empereur pag. 133.

”Fæstningerne i Milan overlades til bemeldte Prins, hvor Kongen af Frankerige have opfyldt alle de øvrige Forligs-Puncter, som nu ”paastaaes.” Heraf er det da klart, at der baade er giort Forslag af Kæyseren om Christines Gistermaal med bemeldte tredie Frankøske Prins, saa og med hvad for Ord det er skeet. Saa tiener os og den samme Spanske Historicus, til at vorde langt bedre oplyst, end af nogen Frankøsk Skribent, om Aarsagen paa Kong Francisci Side, til endeligen at paastaae Milan, for sin anden Søn, Henrich Duc d’Orleans, og at vilde i ingen Maade forunde det til den tredie, nemlig Duc d’Angouleme. Sandoval bemærker, (*) at Dauphin eller den ældste af Kong Francisci Sønner, var endnu i Live, og skulde arve Kongeriget. Den anden, Duc d’Orleans, havde, formedelst visse Pacter og Indretninger, Ret til at tiltræde Hertugdømmet Bretagne, som sin Moderne-Arv. Dette Hertugdom vilde Kong Franciscus nødigen at skulde saaledes skilles fra den Franske Crone, og vilde derfor handle med bemeldte sin Søn, at naar hand bekom det Hertugdom Milan, skulde hand fraskrive sig Bretagne, og afftaaе det til at indlemmes fremdeles med den Franske Crone. Denne Oplysning, hvilken Sandoval vidtløftigen har anført, samt og Kæyserens Svar derpaa, finder man, som sagt er, hos ingen af de Franske. Og saasom Du Bellay er den eneste, som alle de andre have efterfuldt, naar de skrive noget om disse nu ommeldte Negotiationer, saa siunes mig, at denne store Mand haver ey haft alle fornødne Underretninger ved Haanden, den Tiid hand beskrev disse Handlinger imellem de Kæyserlige og Franske Ministrer til Rom. Og hvi skulde hand ogsaa ellers have fortiet, at vores Christine af Danmark, nu Enke-Hertuginde i Milan, var i Forslag at giftes med Duc d’Angoulême?

Ende

(*) Lo otro era, que si por caso se hiziesse el matrimonio del Duque de Angulema con la Duquesa viuda del Duque Francisco Esforcia y sobrina del Emperador, y se consumasse de presente: que querria su Magestad que antes que se entregassen las fortalezas y gobierno al dicho Duque, el Rey de Francia cumpliesse con efecto todo lo contenido en los capitulos. *Sandoval lib. 23. §. 14.*

Endnu videre; Jeg haver tilforne sagt, hvad for Marsager Kæyseren havde, til ingenlunde at forlene Kong Francisci anden Søn Henrich med Milan, nemlig hans Egteskab med den Princesse af det rige Medicæiske Huus, samt at hand havde ikkun een endnu ugift Person for sig, til at blive Konge i Frankerige efter hans Herr Fader. Men foruden disse Betænkninger, hvilke Kæyseren og hans Ministri stot ingen Døl bare paa, men skristede dem reent ud, havde de een endnu in mente (som man siger,) og var denne: De vidste, at der havde udi Aaret næst tilforne (1535. om Sommeren) været en Handel fore imellem Kongerne i Frankerige og Engelland om et Giftermaal imellem Duc d' Angoulême og den Engelske Princesse Elisabeth, som endnu var et ungt Barn. Denne Tractat, hvorom Mylord Herbert omstændeligen fortæller, (*) kom vel ikke til nogen Slutning, saasom begge Parter spendte deres Vilkore for høyt. Men Kæyseren tog det dog til Estertanke, at de torde maaskee ved anden Lejlighed begynde den samme Handel paa nye, og derfor gjorde hand sit Bestik saaledes: at hvis hand ey kunde slippe anderledes fra K. Francisco end at tilstaae Duc d' Angoulême Milan, (hvilket Land hand dog allerhelst agtede at beholde for sig og sine,) maatte det dog endeligen skee med Vilkor af et Giftermaal i sin egen Familie, til paa sliig Maade at formene, det bemeldte Duc d' Angoulême ey med noget andet Huus blev forenet.

Jeg kommer igien til de Franske Skribenteres Stiltienhed, angaaende Forslaget om vores Christine til Duc d' Angoulême; Hvortil er ingen anden Marsag, end at de alle har copieret Du Bellay, som jeg før sagde. Beaucaire de Peguillon, Biskop i M. k, maae jeg dog her undtage, eftersom hand er den eneste, der siger at der blev bragt paa Tapetet, udi den Conferenz mellem de Kæyserlige Fuldmægtige og den Franske De Velly, at Duc d' Angoulême maatte egte een af Kæyserens Nieces. (**). Men efterdi Kæyseren havde flere

(*) Herbert in the *Life and Reigne of Henry VIII.* pag. 382. See og Thoyras Rapin *liv. 15. ad an. 1535. pag. 334.*

(**) Belcar. *lib. 21. p. 664.* "De Engolismensi non easdem suspiciones fore; tametsi enim à Rege patre, non secus atque Aurelianus stabit, tamen si unam ex Cæsaris neptibus duceret, uxorem ejus à Cæsare staturam."

flere Niéces, fattes endnu at denne Historicus burde have nævnt Christine. Dog hvad siger jeg? Haver endskjønt Du Bellay manglet noget til denne Sag, udi de Papirer handskrev efter, saa fandt man alligevel nogenledes gotgiøre den af ham selv; naar hand fortæller faae Blade derefter, hvorledes "de Kænserlige lode Ambassadeuren "de Velli hente til sig, og efter en lang Disputation, da de saae at de "en kunde faae andet ud af ham, end forrige Dagen, lode sig endeligen "merke at de vilde tilstaae Duc d'Orleans Fyrstendømmet Milan, "dog med saa Skæl, at Kongen af Frankerige vilde da see Enke- "Hertuginde, Kænserens Søster-Dotter, forslunet med et got "Giftermaal; hvor de uden at forklare sig tydeliger, gave nogen "Lejlighed til at tænke, at det var Kongen af Skotland, som de "ynskede hende gift med." (*) Thi, kiere, jeg vil nu spørge, hvorpaa skulde vel baade denne og de forrige Dages Disputer have beroet, og hvad skulde den Føylighed betyde, som de Kænserlige omsider skrede til, med Vilkor, at faae Enke-Hertuginde forsørget et andetsteds, med mindre hun just havde været Marsage i, at de Kænserlige, u-agtet alle Renunciations og andre Tilbudde, heller vilde unde Landet til den ugifte og yngste Prins, end den gifte? Disse Conferenzer skeede i Maret 1536. til Rom. Siden i det næst følgende 1537. imod Enden af Maret blev til Leucate en Stillsstands-Tractat sluttet imellem Kænseren og Kongen, hvorudi denne Artikel blev samtykt, at den oft benævnte yngste Franske Prins, Charles, (nu, siden at Henrich var bleven Dauphin, (**)) kaldet Duc d'Orleans,) skulde have Milan, og til Egte Kænserens Hr. Broders Kong Ferdinandi ældste Dotter: Denne var samme Tiid ikkun elleve Aar og nogle Maaneder gammel. Hvad mon der have staaet de Franske i Beyen hos vores Christine?

D 2

Mon

(*) *Livr. 5. p. 141. f.* Au lendemain matin ils l'envoyerent querir, & apres une longue disputation, voyans qu'ils ne pouvoient tirer de luy autre chose, luy accorderent le Duché de Milan pour Monseigr. le Duc d'Orleans, moyennant toutesfois que le Roy trouvast party pour la veue Duchesse niece de l'Empereur, & sans se declarer ouvertement donnerent occasion de penser, qu'ils entendissent, qu'elle fust donnée au Roy d'Escoffe.

(**) Den første Dauphin, Franciscus, Kong Francisci I. ældste Son, døde af Forgift An. 1536. Hvpaa blev den mellemste Broder, Henrich, strax kaldet Dauphin, og den yngste fik Naæn af Duc d'Orleans.

Mon det var hendes Enke-Stand? Eller at den Herre, hun havde været gift med, var tilforne saa ilde af dennem medhandlet, udraabt og diffameret for hans slette Herkomst? Eller var det hendes og den unge Pringes Ulighed i Alder? Denne sidste var dog ikke stor, og beroede kun paa et Aar at hun var ældre. Og endeligen var hun vel saa skøn en Person, og derhos af en langt høyere Byrd baade paa Fæderne og Moderne, end Catherine de Medicis.

Udi den Optegnelse, mig er meddeelt af Cardinal Granvelles Papirer, staaer ellers meldet om tvende Forslage til Partier for hende, just udi selvsamme Aar hun var bleven Enke efter Sforza; om hvilke tvende mig slet intet er forekommet i trykte Bøger. Begge bemerkes i Designationen, med disse Ord: "L'An. 1535. après la mort du Duc de Milan, le Duc d'Albanie la demande en mariage. v. *Granvelle T. 2. p. 262.* Og dernæst: "1535. On propose à l'Empereur de la remariar avec Alexandre de Medicis. v. *Apol. de l'Empereur p. 133.* Jeg seer mig altsaa besøgt, til at opholde mig noget ved disse tu Artikler, for at bekiendtgjøre begge Herrers Personer og Omstændigheder: Og vil jeg da først tage fat paa den sidst nævnte, eftersom jeg uforgribeligen er i den Mening, at Forslaget om hannem har været anbragt, førend at Hertugen af Albanien haver anmeldet sig, som Friere. Hvem Alexander de Medicis har været, er ingen som jo vel veed: nemlig at hand var en u-egte Søn af Laurentio de Medicis, Hertug af Urbino, som efterlod allene eet Ægte-Barn, Princesse Catherine, der siden blev Dronning i Frankerige. Florentinerne havde forjaget denne Laurentii Fader, Petrum de Medicis, (den gamle og store Laurentii Søn, og Pave Leonis X. ældre Broder,) med hans Børn og den gandske Mediceiske Familie af deres Stad. Derefter havde de tvende Paver, Leo og Clemens, begge Medicéer, brugt alle Kunster, til at faae dem igien indsat i det forrige Herredømme. Dette lykkedes og endeligen, i synderlighed for Pave Clemens, som An. 1529. ved den Tractat, hand da indgik med Kænsler Carl, bragte til veie, at Florenz skulde indrømmes og fremdeles tilhøre bemeldte Huus. Hertil blev nu af Paven nævnt, saasom den nærmeste, og den eneste Mand af Petri de Medicis Afkom, den

den forbeholdte Alexander, som af Faderen, der nu længe siden var død, var bleven naturaliseret. Og blev da i benævnte Forbund indført, at Kæyseren skulde give hannem til Egte sin naturlige Dotter Margarete, lade ham, i Steden for Medgift, tælle 1000. Ducater aarligen, og endeligen besørge hans Indsettelse udi sine Forfædres Regimente i Florenz; Hvilket maatte skee ved Vaaben paa begge Herrers, Kæyserens og Pavens, Bekostning. Dette sidste gif for sig, og Alexander blev strax Herre i Florenz. Med Egetskabet stod det hen, eftersom Margarete var den Tiid ifkun 7. Aar gammel, thi hun var fød An. 1522. Omfider An. 1535. indfalder Hertugens Dødsfald i Milan. Kæyseren kommer i samme Aars Efterhøst hjem fra Africa til Sicilien, og derfra sidst i Novembri til Napel. Der indfinder sig, iblant adskillige Italienske Herrer, ogsaa Alexander de Medicis. (*) Og at Christine, Enke Hertuginde af Milan er ved samme Tiid der ankommen, har jeg tilforne bemærket. Jeg slutter da, saasom noget gandske rimeligt, at Alexander haver fundet mere Behag i et Egetskab med denne Princesse, end med Margarete, som ham tilforne var tilfagt, og at hand har formaaet de Kæyserlige Ministrer til at giøre Forslag herom. Hvad heller Christines Skionhed har stukken ham i Dynene, eller hand har indbildet sig at kunde, tillige med Florenz, bekomme Milan til Forlehnning, eller og begge Fordeele har svævet ham i Tanker, lader jeg staae derhen; Saavel som og, enten det er kommet fra Kæyseren selv, eller fra Christine, at Begieringen blev ham afflagen. Hand haver derpaa i næste Aar 1536. holdet Bilager med sin forhen forlovede Brud; og er nogle Maaneder derefter bleven myrdet af sin egen Fætter, i Begyndelsen af 1537. Alt nu om dette Forslag er bleven meldet i Kæyserens Apologie, som forvares iblant Granvelles Skrifter, slutter jeg at være skeet af saadan Aarsage, at Kæyseren har vildet bevise sin gode Intention, i Henseende til det Kongelige Franske Huus; nemlig at hand havde destineret Christine til Kong Francisci yngste Prinz Duc d' Angoulême, hvis hans Fader

D 3

havde

(*) Belcar. lib. 21. pag. 650. Messanam Cæsar XII. Kal. Novembris iniit. - - -
 Neapolin VII. Kal. Decembris ingressus, ac triumphali pompa exceptus est. - - - Sub idem
 tempus Cardinalis Senensis ac Cæsarinus Pauli III. Pont. Max. legati, Alexander item Medices
 Florentinus Regulus Neapolin appulerunt.

havde vildet unde hannem Milan, da der An. 1536. blev til Rom negocieret; ja at den Proposition om at gifte hende med Alexander de Medicis, var derfor bleven forkastet.

Om den anden af disse tu Friere, Hertugen af Albanien, er dette at sige, at hand var af Byrd og Fødsel en Skotsk Prinz, af det Kongelige Stuartske Huus, og efter den da regerende Kong Jacob V. den næste Arving til den Skotske Crone. Dog var hand baade fød og opdragen i Frankerige, hvor hand og blev gift og bestandigen boende, og tiente i alle Kriger under Kong Ludvig XII. og Francisco I. Dette var skeet af saadan Aarsage: Hans Fader Alexander Stuart, kaldet Hertug af Albanien, (en Titel, som den næst-ældste Skotske Prinz fordum gaves,) var en Søn af Kong Jacob II., og faldt i Unaade og i Mistanke hos sin Broder Kong Jacob III. som den der stræbte hannem efter Regeringen. Hand blev derpaa fængsligen anholden; men fandt Leylighed til at slippe ud af Fængselet, og komme til Frankerige, hvor Kong Ludvig XI. tog hannem i Beskiemmelse. Dette skeede hen ved det Aar 1479. Hand giftede sig i Frankerige med en Dotter af Bertrand V. Comte d' Auvergne & de Boulogne, som var af Dronningens Anne de Bretagne Forvandskab. Saae Aar derefter omkom hand i en Tornering, ved Kong Ludvig den Tolvstes egen Haand, som var den Tiid Hertug af Orleans, og ved en uforvarendes Ulykke dræbte ham med sit Svær. Denne Alexanders Søn var den nu omhandlende Hertug Joannes Stuart af Albanien, en Prinz, om hvilken intet uden alt got er hørt, være sig i Krigs- eller andre Forretninger. Hans berømmelige Rygte gjorde og, at, der hans Farbroders Søn Kong Jacob IV. var død, i Aaret 1513. have Skotterne kaldet hannem ind fra Frankerige, til at føre Regimentet og Formynderskabet for den unge Prinz, (*) som da var lidet over eet Aar gammel. Hand kom der ogsaa, og fik meget at bestille

(*) Buchananus skriver herom *lib. XIII. §. 47.* Cum de Prorege ageretur, - - - ac in Joannem Ducem Albinum, tum in Gallia secundâ famâ degentem, plurima suffragia convenirent, decernuntur Legati, qui eum ad rerum Scoticarum regimen accesserent, non solum ob virtutem, sed propinquam cum Rege sanguinis conjunctionem: genitus enim erat ex Alexandro, Jacobi Tertii fratre.

bestille med de urolige Partier der i Riget, men udrettede ifkun lidet efter Vnske. Hvorfore hand blev kæd deraf, og reyste tu Aar derefter til Frankerige, med Løfte at komme tilbage, saafremt nogen sær Fornødenhed skulde udfodre hans Nærværelse. Endeligen, paa deres indstændige Begiering, og for at dæmpe de tilvoksende Uroligheder, begav hand sig atter derhen: Og holdte hand det saaledes tre eller fire gange, med at reyse imellem Frankerige og Skotland, indtil An. 1524. da hand sidste gang forlod dem. (*) Som hand nu ogsaa denne gang havde lovet at vilde være der igien i samme Aar inden en vis Tid, men blev dennem forlænge ude, erklærede de deres unge Kong Jacob V. som var kun paa sit trettende Aar, for fuldmyndig, og bragte ham til at opskrive Hertugen af Albanien Formynderskabet. Herved forblev det ogsaa; meest estersom bemeldte Hertug var udi selvsamme og næstfølgende Aar forhindret med andre Bestillinger, nemlig commanderede den Krigs-Magt, som Kongen af Frankerige indskiftede i det Kongerige Napel. Siden da Kongen var bleven fangen ved Pavia, førde hand sine underhavende Tropper lykkeligen tilbage til Frankerige. Hvorom Martin du Bellay taler, i Begyndelsen af sin 3. Bog. Udi Tractaten til Madrid af 1526. den 14. Januar. om Kong Francisci Løsgivelse, er hand nævnt iblant de 12. Franske Herrer, som Kænsferen forlangede til Giffeler tillige med Dauphin, og i Steden for Duc d' Orleans. Anno 1533. haver Kong Franciscus skiftet hannem tillige med Cardinal de Grammont i Ambassade til Paven, hvor da hand var den første, og Cardinalen den anden Ambassadeur. Ved hvilken Lejlighed den Giftermaals Handel imellem Kongens Søn og Catherine de Medicis kom omsider til en endelig Slutning: Hertil contribuerede ikke lidet det Forvandtskab, som denne Princesse og Duc d' Albanie var imellem. Thi samme Joannes Stuart af Albanien havde havt Catherines Møster til Egte; Hvorfore hand af Guicciardino og flere Skribentere kaldes hendes Mor-Broder. (**)

Hand

(*) Hier. Henninges har været ilbe underrettet, da hand skrev (*Geneal. Tom. IV. P. ult. p. 169.*) Ad Linnuchum tandem ab Hamiltoniis cæsus est An. Chr. 1524. Sigesaa El. Reusner in Basilie. *Geneal.*

(**) Paulus Jovius skriver rigtiger, *Histor. lib. XXXI.* Joannes Stuardus, Albanix Regu-

Hand var bleven gift An. 1505. med sin Mor-Broders, Jean Comte d'Auvergne & de Boulogne, hans Dotter Anne, som døde An. 1524. uden Børn. Hendes yngre Søster, ved Navn Magdalene, blev her gjort Forslag om til Kong Hans i Danmark, for at faae hende giftet med Kong Christiern II. Dette skeede ikke een men flere gange, nemlig i Aarene 1506. 1512. og 1513. og her findes endnu Breve, til samme Sag hørende, fra Kong Ludvig XII. til Kong Hans. Arrild Hvitfeldtaler endogsaa derom, under det første af benævnte Aar. (*) Siden dette Partie ey gif an, sit Laurentius de Medicis, Hertugen af Urbino hende, og blev hun saaledes Moder til Catherine de Medicis. Samme Giftermaal havde end ogsaa bemeldte Hertug af Albanien fordum negocieret, i Aaret 1517. med Pave Leo X. Og bekom nu igien den Fornoyelse, at handle om et meget større Partie for Dotteren; ja, saa snart det var bleven besluttet, selv at hente hende og føre hende til Frankerige: Hvilket Franciscus Guicciardinus, Paulus Jovius, og Martin du Bellay omtale. Og er denne Forretning, saa vidt jeg veed, den sidste man finder af hannem i bekiendte Skrifter: Som det ogsaa liuder i den nyeste Edition af Moreri: (**) Depuis ce-tems-là (1533.) il n'est plus fait mention de luy, & il y a apparence, qu'il est mort en France. I hvor stor Ære og Unseelse hand har levet i Frankerige, kand sluttet deraf, at An. 1523. da Kongen in Junio holdte sit Sæde i Parlamentet, med sine Fyrster af Blodet, Pairs, og andre Prinzer og Herrer af Raadet, er Hertugen af Albanien indkommen, da Kongen anviste ham Sæde over alle Ducs & Pairs de France, næst efter Duc d'Alençon, som var Prinz af Blodet, sigende, at hand vilde gjøre ham Ære, fordi hand var Prinz af Skotland, og gjorde ham, saavel der som i Frankerige, Tjenester. (***) Ligeledes blev hand i Tractaten til Madrit af 1526. nævnt

Regulus, cum viginti triremibus è Massilia ad portum Veneris venit: Esus uxor Catharinæ sponsæ matertera erat, ipseque jungendæ affinitatis author, & sponsalium præcipuus interpres extiterat.

(*) Udi Kong Hansses Historie, pag. 1060. edit. in fol.

(**) V. Stuart, pag. 390. b. edit. de Hollande 1740.

(***) Ribier *Lettres & Mémoires d'Etat*, T. I. pag. 284. Dette findes ogsaa ubi *Histoire de la Ville de Paris* par Felibien & Lobineau, Vol. 2. ad An. 1523. p. 647.

nævnt næst efter Duc de Vendôme første Prins af Blodet, og for ved Monsr. de St. Pol, som var Duc de Vendômes Broder. Hvad Rang og Anseelse hand har haft i Frankerige, seer man deraf, at An. 1507. da Kong Ludvig XII. holdt sit armerede Indtog i Staden Genua i Italien, reed hand næst Hertugen af Lothringen. (*) Samme Rang havde hand An. 1514. udi K. Francisci I. Indtog i Paris, efter Croningen til Reims, nemlig næst efter Hertugen af Lothringen, og oven for Grævens af Vendosme, som var ældste Prins af Blodet, hans tvende yngre Brødre, Duc de Bourbon og Comte de St. Pol. (**) Anno 1523. da K. Franciscus holdte sit Sæde i Parlamentet &c. &c. Anno 1527. i de tvende Seances og Liets de Justice, som holdtes den 16. og 20. Decembr. for at beraadslaae om de Villkor, der vare Kongen aftvungne ubilligen i den Madridske Tractat, havde hand sit Sæde ved Kongens høyre Haand, næst efter disse 3. Duc de Vendome, Prinzen af Navarren, og Comte de St. Paul, og oven for 5 andre Prinzer. (V. Cerem. Franç. T. 2. p. 478. & p. 490. & Favin Hist. de Nav. l. 13. p. 749.) An. 1533. d. 11. Oct. le Pape est arrivé au port de Marseille, accompagné de Mr. le Duc d'Albanie, & quinze Cardinaux Italiens, & faut entendre que la dite Entrée a esté fort triumpante. Godefr. Cerem. Fr. T. I. p. 818. Belcarius l. 20. §. 48. Jam vero Joannes Stuardus Albanix Regulæ, qui Bononiensis regulæ majorem natu filiam Mediceæ Catharinæ materteram in matrimonio habuerat, Gallicas triremes instruxerat: quibus addita aliquot navigia, quæ Cardinalium, ceterorumque qui Clementem adducturi erant, impedimenta portarent: primum tamen. Catharinam Niceam Allobrogum deduxit, mox ad Pisam portum Clementem excepturus rediit: Is quarto nonas Octobris triremes conscendit, & paucis diebus Massiciam felici navigatione trajecit. Imidlertid forekommer os nu, at hand i An. 1535. har gjort Ansøgning hos Kæyser Carl, om at bekomme Enke-Fyrstinden af Milan til Egte. Hvad herved skulde have været stort at vinde, enten for Kæyseren eller

(*) Cerem. Franç. Tom. I. p. 715.

(**) Ibid. p. 272. seq.

eller for hende, kand jeg ikke see. Skulde det maaskee have været, at her var Haab til, det hun kunde komme engang paa den Skotske Throne, hvortil hand var den næste Arving, saafremt Kong Jacob, der endnu ikke var gift, noget menniskeligt skulde tilslaaes? Da vilde saadant vel ikke meget veie, saasnart man var videndes, at Kong Jacob var den Tiid ifkun 24. Aar gammel, og Hertugen allerede over sine halvhundrede.

Det er i saa Maader ingen Under, at Kæyseren 'og hans Ministrer, i Steden for denne Arving til Skotland, langt heller vendte deres Tanker til Kongen i Skotland selv. Men ikke giordes det fornøden, at de herom skulde erindres ved den Lejlighed af Hertugen af Albaniens Frierie, eller ved andre; Helst efterat Anledningen var given af selvsamme Konge gandske tu Aar tilforne. Thi udi Aaret 1534. havde hand virkeligen havt sit Bud hos Kæyseren, og ladet begiere denne Danske Princeesse: Men kom den Tiid forslidig, saasom hun da var, som man siger, allerede soldt saa dyrt, som hun kunde gielde. Om dette Frierie er mand en allene bleven underrettet af Granvelles Breve, hvorudaf det i Registeret liuder saaledes: "Elle (*Christine de Danemarck*) est demandée en mariage par le Roy d'Ecosse, mais trop tard. v. *Granvelle T. 2. p. 129.* Men mand haver end desforuden en udførliger Kundskab af Buchanano, der udi sin Skotske Histories 14de Bog fortæller Sagen med Omstændigheder. Det eniste som man savner, er at bemeldte Historicus ikke nævner Christines Navn; saa at, hvis ikke det bemeldte Vidnesbyrd af Granvelle var kommen til Hielp, maatte man være uvis paa, hvad heller det var hende, eller og hendes ældere Søster Princeesse Dorothea, som Kong Jacob havde Dne paa. Narrationen hos Buchanano er saaledes: "Kæyser Carl Skikkede i Aaret 1534. den 24. April. fra Toledo i Spanien til Kongen i Skotland, udi et hemmeligt Verinde en Mand ved Navn Godschalk Erikson. Hannem var befalet, adskilligt at foredrage, nemlig om den Spot og Uret, som Kæyserens Moster og hendes Dotter var vederfaret udaf Kongen i Engelland; om et almindeligt Concilio, som behøvedes at faae sammenkaldet; om det Lutheriske Rixetterie at udrydde; og endeligen om et Giftermaal for

"Kong

" Kong Jacob, hvorved et Svogerſkab imellem begge Herrer kunde
 " vorde ſtiftet. Ungaende denne ſidſte Poſt, da havde Kæyſeren i ſit
 " Brev foreſlaget udaf ſine nærmefte Paarørende trende Marier, ſom
 " Kongen kunde vælge ſig en Brud af: ſin Frue Søſter Maria Enke-
 " Dronning efter Kong Ludvig i Ungern, der omfom udi det Slag med
 " Tyrken; ſin anden Søſters Dronning Eleonoræ Dotter, Maria
 " Infante af Portugal; og ſin Moſters (*) Dronning Catharinæ i
 " Engelland hendes Dotter, Princeſſe Maria. Og efterſom Kæyſeren
 " vel vidſte, at dette ſidſte Partie ſkulde frem for de andre finde
 " Indgang hos Kongen, ſaa brugte hand den meeſte Fliid med at
 " overtale ham til det ſamme, allermeefte for at ſaae Skotteren afvendt
 " fra det Venſkab, hand inclinerede til med Frankerige, og med det
 " ſamme i U-enighed og Fiendſkab med Kongen i Engelland. Herpaa
 " gav Kong Jacob til Svar, at det Engelliſke Partie kunde virkelig
 " og i mange Maader være ham fordeelagtigt, hvis dertil var
 " Forhaabning; Men ſamme beroede i ſtor Uviſhed, vilde koſte endnu
 " mere at drive igiennem, ja udtræve en længere Tiid, end hans eenlige
 " Tilſtand, ſom nu var den ſidſte Mand af ſin Stamme, var tient
 " med. Herimod var, iblant alle Kæyſerens Paarørende, den eniſte
 " Perſon, ſom hand fandt at være ſig convenable, den Danſke
 " Princeſſe, Kong Christierns Dotter, og Kæyſerens Søſter-Dotter.
 " Hand bekom ſaa derefter Kæyſerens ſkriftlige Svar fra Madrit, at
 " den Princeſſe, ſom hand begierede, var allerede forſagt, og med en
 " anden forlovet." Saa vidt gaaer Buchanani Fortælling. (**)
 E 2 Nu

(*) Buchanan kalder hende Kæyſerens Amitam; og hand er ey den eniſte af Skribentene, ſom herudi feyler.

(**) I Latinen er den ſaaledes: Sub idem tempus de affinitate cum Carolo Cæſare jungenda per Legatos agitatum; tandem XXIV. April. anno millesimo quingentesimo tricesimo quarto Cæſar Godſcalcum Erycum, quo res eſſet occultior, Toletu per Hispaniam ad Scotum miſit. Is, cum expoſuiſſet mandata ſibi à Cæſare, de injuriis Catharinæ amitæ filiæque ejus ab Anglo factis, de univerſali Concilio convocando, de hæreſi Lutherana expugnanda, de affinitate contrahenda: ibi Cæſar per litteras optionem Regi dabat, de tribus Mariis propinquis ſuis: hæ autem erant, Maria, Caroli ſoror, vidua, cæſo a Turcis ejus marito Ludovico Ungaro; Maria Luſitana, ex Leonora ſorore, Maria Angla, ex Catharina amitæ nata. Et quia proniorem in has nuptias Carolus Regem fore ſciebat, in eam magis partem incumbabat, ut Scotum à Gallicæ amicitiz reſpectu abduceret, & cum Anglo eadẽ opera committeret. Rex ad ea reſpondit: "Matri-

Nu maatte man vel spørge, hvorledes dette kand være gaaen til, at Kong Jacob haver, frem for de trende Marier, fæstet sine Tanker til en Person, som ikke var bleven det ringeste Ord talt om i Kæyserens Forslag? Og hvorføre hand just er falden paa, at udvælge den Danske Princesse, den fangne Kong Christierns Dotter, der af sig selv langt fra ikke kunde medbringe saadan Brud-Skat, som Enke Dronningen af Ungern, eller den Portugisiske Infante? Derpaa vil jeg nu svare med et andet Spørgsmaal: Om mand ey her haver en Minister-Strøg af Manden, der blev skicket af Kæyseren i dette Erinde? Buchanan siger os hans Navn, nemlig at det var Godschalk Erikson. Og hvem er vel i Danmark saa ukyndig i sit Fædernelands Historie, naar hand har læst sin Arvild Hvitfeld, der jo kiender denne Mand, og ved at hand var Kong Christierni II. Cancellar, og hans troe Tiener i den Stokholmske Regering, ja og siden i hans Landflygtighed? Kæyser Carl haver siden betient sig af samme dygtige Mand, og brugt ham til hemmelige Forsendninger, hvor hand ingen saadan Opsigt vilde have gjort, som naar hand skikkede af sine egne bekiendte Folk; helst da Manden var endnu ikke anseet for andet, end en Tiener af det Kongelige Danske Huus. Jeg er da i den Tanke, at det haver været ham, der, paa egen Haand og uden for sin Instruction, haver hvissket Skotterne slygt i Dret, om den Danske Princesse: Og at hand har gjort det af særdeles Troskab, Kierlighed og Omsorg for sin gamle ulykkelige Herres Familie. Jeg setter, at hand end ogsaa haver vidst noget om hendes Forlovelse med Hertugen af Milan; Mon hand ikke alligevel kunde tænke, og giøre sig Forhaabning, at, naar saadant ulige høyere og anseeliger Partie blev offereret, (foruden at ingen nærmere Bey var funden til at bringe Kong Jacob fra det Franske og udi Kæyserens Forbund,) skulde Kæyser Carl, som i slige Tilfælde pleyede ey at være forlegen, vel finde paa at kalde sin Accord med Hertugen af Milan tilbage? Endeligen er ogsaa rimeligt, at

Skot-

"Matrimonium cum Angla multis modis, si confieri possit, utile fore; verum rem esse
 "spei incerte, majoris periculi & laboris, ac diuturnioris moræ, quam solitudo ipsius, qui
 "unicus in sua familia esset, ferre possit. Ex omnibus Cæsaris propinquis, maxime commodam
 "suis rationibus esse Christierni Danorum Regis filiam, ex Isabella Caroli sorore genitam." Ad
 id paulo post Carolus Madrito respondit, eam alteri jam promissam. Den Engelske Lord Herbert
 taler ogsaa derom i R. Henrichs VIII. Historie, pag. 352.

Skotterne have selv gierne samtykt, og ynsket sig en Dronning igien af det samme Kongelige Danske Huus, hvoraf de tilforne havde havt een, nemlig Kong Christierni I. Dotter, Frue Margarete: Hvis Berømmelse man finder saaledes opskreven i deres Bøger, at aldrig er nogen Dronning mere bleven priset. Hos een af deres nye Skribentere, Dr. Patrick Abercromby læser man om hende dette: (*) She was one of the greatest Beauties of that age; and yet her Beauty and blooming Youth were the last valuable of her Qualifications. Her Behaviour was such as commanded Respect and taught Modesty, a Vertue which for some time before seemed to have been banished from Court. With herself she gave her Heart and Affections so entirely to the King her Husband, that she may wel by ranked among those, who have been most remarkably famous for conjugal Duty. She did not forget, that she was born in Denmark, but preferred Scotland to her native Soil, and the Honour of being a Scots Queen to that a being a Daughter of a Monarch adorned with a treble Crown. In fine, her Piety was so eminent, that her Life and Conversation were Patterns, not only for the Ladies at Court, but to Virgins shut up in Cloysters, and by the most solemn Vows and indispenfable Obligations dedicated to the Service of God. The wery Sight of such a Queen coult not by endear her to all ranks of People &c. Jeg beder om Forladelse, for denne noget lange Passage, helst da den ikke egentligen tilhører vores nu omhandlende Materie. Men da jeg ikke vidste, om mig nogentid herefter kunde

E 3

gives

(*) In the *Martial Atchievements of the Scots Nation*, Vol. 2. pag. 407. Hun er død ved An. 1485. eller 1486. som er at slutte af Buchanani *Ord lib. XII. §. 55.* hvor det heder: *Interea moritur Scotorum Regina, mulier singulari formæ gratia & probitate, quæque viri effrenatos impetus plerumque moderari credebatur.* Helteligen en stor Hoes, naar man fiender denne Historici Skrive-Maade. Et vidtloftigt Capitel om hende høves i F. Jacobi Philippi Bergomensis *libro de claris selectisque mulieribus, impresso Ferraviæ An. 1497. mense Majo*, in fol. Og selvsamme Elogium haver Giuseppe Betussi oversat paa Italiænsff, og indført det i sine *Additione al Boccaccio delle Donne illustri*, trykt i Venedig 1558. in 8. fol. 165. f. Bergomensis begynder sit saaledes: *Margarita, Christierni inelyti ac christianissimi Dacorum Regis filia, Jacobique Scotiæ Principis uxor, tempestate hac nostra (Sixto Pontifice quarto præsulante) in Scotia insula singulari prudentia ingenioque ac sanctimonia in pretio fuit non modico: quo autem tempore sit extincta, nobis notum non est.* Og dette skrev hand dog ikkun 10. eller 12. Aar efter hendes Død. Hand beretter ellers eet og andet, som ey synes at rime sig med Skotternes egne Historier.

gives Leylighed, til at gjøre den bekiendt (da og Autor ikke er hos os almindelig,) mener jeg ey at have forseet mig meget, i at fremstille et saa herligt Portrait af den første Kongelige Danske Printzesse, udaf den Oldenborgiske Stamme, fra hvilken det høypriselige og lyksalige Huus, som endnu i denne Dag besidder den Store-Brittanniske Throne, nedstammer.

Endeligen, i hvorledes dette end har været beskaffet, forstaae om Kong Jacobs Giftermaals-Tanke med vores Christine, saa er nu intet vissere, end at paa saadan Tiid var den meget for silde tagen. Thi førend Forslaget herom kunde fra Skotland komme Kæyseren tilhænde i Madrit, var Christine allerede bortrenst til Italien, og havde holdet Bilager med Francisco Sforza. Siden, efterat hun var bleven Enke, finder jeg ikke det ringeste mældet udi de Skotske Historier, at noget med Kong Jacob er negocieret hende angaaende: da det alligevel bør holdes for fuldkommen vist, at Kæyseren haver i Aaret 1536. arbeidet derpaa med Alvorlighed. Thi end ikke forblev det derved, hvad de Kæyserlige Ministrer havde i bemældte Aar in Februario givet den Franske Ambassadeur til Rom fordærkt at forstaae; Men de bragte det og siden frem gandske aabenbarligen, i en Conferentz, som blev holden derefter til Napel; Hvor de iblant andre Forliigs-Conditioner paastode, (*) at "Kongen af Frankerige maatte endeligen mage det saa, at Christine Enke-Hertuginde af Milan kunde vorde Dronning i Skotland: " Og som mand havde fornummet, at Kong Jacob skulde nyligen være bleven forlovet med Princesse de Vendôme, udaf det Kongelige Franske Huus, saa maatte Kong Franciscus skaffe dette igien ophævet, paa det at Giftermaalet med Kæyserens Nièce kunde gaae for sig. " Den af Vendôme skulde man vel sørge for paa et andet stæd; og den " Brudgom man allerede tiltænkte hende, var Prinzen af Oranien, " René de Chalons. Vel var der talt om Hertugens Dotter af Loth-

rin-

(*) Guill. du Bellay, dans ses *Memoires* livr. 5. pag. 144. e. Aussi vouloit l'Empereur, que le Roy rompist le mariage de la fille de Vendosme au Roy d'Escoffe, car il vouloit luy bailler sa niepce la Duchesse de Milan, & que la fille de Vendosme fust baillée au Prince d'Orange, & que le Roy print en foy la charge de bien colloquer la fille du Duc de Lorraine, de laquelle avoit esté mention pour ledit Prince d'Orange,

”ringen for bemeldte Prins: Men hende fandt vel Kongen ogsaa en
 ”anden Lejlighed til, og en Mand som hende kunde være anstændig.”
 Saaledes havde Kæyseren og Granvelle denne gang gjort deres Plan,
 og paa sliq Maade negocierede man i de Dage, og byttede Princesse
 omkring. Men dette, som nu er omtalt, faldt ud til slet ingen Ting.
 Kong Jacob tog hverken vores Christine, ja en heller den Franske Prin-
 cesse Vendôme, uagtet hand var virkeligen forlovet med denne: Men
 om Efterhøsten i selvsamme Aar seglede hand til Frankerige, begierde
 Kong Francisci egen Dotter til Egte, og udi næstfølgende Aars 1537.
 Begyndelse holdte Bryllup med hende til Paris: og Prinsen af Orani-
 ne beholdte, og fik siden Bryllup med Princesse Anne af Lothrin-
 gen, Hertug Antonii Dotter.

Her maae og ikke forbigaaes, hvad vi selv have udi vore Dan-
 ske Historier, hvorledes Græve Christopher af Oldenborg, den Tiid
 hand i oft bemeldte Aar 1536. var af Kong Christian III. belejret i
 Kiøbenhavn, havde sit Bud og Skrifvelse hos Dronning Maria af
 Ungern, Gouvernante i Nederlandene, og lod begiere vores Christ-
 tine, og at samme Frierie blev forsmaaet og med intet Ord besvaret (*).

Et Aars Tiid og noget længere derefter var et større Gister-
 maals Anslag for hende udi Gierde, nemlig med Kong Henrich
 VIII. i Engelland. Thi da denne Konge var bleven Enkemand
 efter een af sine Dronninger, Johanne Seymour, som An. 1537. in
 Octobri døde i Barselseng, haver Kæyser Carl ikke været seen, til
 at foreslaae ham sin Søster-Dotter Christine af Danmark. Ikke
 haver jeg hos Thoyras Rapin fundet herom det ringeste. Mr. de
 Larrey haver derimod en forglemt det, men til Deels af andre, og
 for største Delen af P. Daniel, som vel kiendes, samlet et got
 Stykke derom, som jeg herefter skal berøre. Den Pfalskiske Hubert
 Thomas er og for saa vidt et godt Vidne, som hand selv ved en vis
 Lejlighed havde sin Deel derudi, som og siden skal siges. Dog
 alligevel var hannem ikke andet bevidst, end at Forslaget kom fra Kong
 Henrich selv, og havde en tilforne været i Kæyserens Tanker. De
 Fran-

(*) See Hvittfeld, pag. 1466. og Nicol. Cragii Amall. pag. 127.

Franske ere meget bedre underrettede. Pere Daniel haver udfærdiget President La Moignons Bibliothek havt en Samling af Breve fra de samme Tider, som de Franske Gesandter ved adskillige Hoffer have skrevet til den store Connetable Anne de Montmorency. Deriblandt var ogsaa af den Gesandts, som Kong Franciscus holdte ved det Engelske Hoff, ved Navn Sieur de Castillon. Denne skrev til Montmorency, om et dobbelt Egetskabs Forbund, Kæiser Carl havde proponeret til Kongen af Engelland, nemlig med Enke-Hertuginde af Milan til Kongen selv, og med hans Dotter, den Engelske Princesse, Kæiserens Moster-Dotter, for Prins Lovis af Portugal, som da skulde forlenes med det Milanessiske. (*) Saa let kunde Carolus V. sette til Side alt det forrige Fiendskab og Had imod denne Konge, baade i Henseende til Religionen og til den Uret imod hans Moster, blot for at nyde hans Alliance og Hielp imod Frankerige. (**) Kong Henrich tog Sagen i Betænkning, og meente maaskee at her var Tiids nok; Man kunde holde Kæiseren lidet op, og see ham nogle flere gode Bilkor afhandlet, inden man erklærede sig paa disse Giftermaale. Men førend hand vidste af, fornam hand sig herudi bedragen; helst som hand fik høre om den Sammenkomst, der skulde holdes imellem Kæiseren og Kongen af Frankerige ved Nice; hvor ogsaa Paven, Paulus III. vilde indfinde sig, og forlige disse tvende store Fiender: Hvilken Sammenkomst virkeligen og gik for sig in Junio 1538. Over saadan Tidende blev Kong Henrich en lidet bange,

og

(*) P. Daniel, under det Aar 1538. Je trouve dans une lettre du Sieur de Castillon, Envoyé de France en Angleterre, écrite au Connetable de Montmorency, que l'Empereur, quelque semblant qu'il fit d'être toujours mal avec Henry Roy d'Angleterre, il proposa dans ce tems-là un double mariage; savoir celui de la Veuve du feu Due de Milan pour le Roy même, qui en peu d'années épousa quatre ou cinq femmes les unes après les autres, & celui de Marie d'Angleterre sa fille avec Dom Lovis Infant de Portugal, auquel l'investiture du Milanéz seroit donnée.

(**) Iblant de Samvittigheds Stød og Nag, som nogle have meent at skulde været Marsage til Kæiser Carls Abdication, opregnes ogsaa dette af Famiano Strada: Icisse foedus cum Henrico Angliæ Rege, à fidelium societate, diris Pontificiis, in Caroli gratiam expuncto. In quo ille & injuriam, quam ab Henrico acceperat, repudiata Catharina uxore, Cæsaris matertera; & constantiam promissi, nunquam se cum hæretico rege, nisi is Pontificiæ dignitati satisfaceret, in gratiam rediturum; nimis quam impotenter post habuerat atroci inexplabileque in Galliam indignatione.

og dertil havde hand vel Marsage. Thi, hvis Kæyseren og Kong Franciscus nu skulde blive Benner, ved Paven's Mellemhandling, saae hand sig af dem alle tre lige ilde lidt, og i Steden for at blive jævnligent beylet til af de tu første, saa længe de vare i Fiendskab tilsammen, siden af begge foragtet, og for de Marsager, som hver af dennem havde imod hannem, forhadet, ja vel ogsaa, Paven til Billie, tracteret som en Guds Fiende og Kirkens Forstyrreter. Hvad havde hand nu at giøre? Hand tog sig fore, paa eengang at flattere dem begge, nu den ene og nu den anden, for i det mindste at forhindre deres Forliig, og at vinde een af dem tilbage. Men hand kom forsilde, blev selv fixeret, og seet over Skuldrene af dem begge. Hand bad den Franske Envoyé Castillon, at skrive til sin Konge, det hand nu havde besluttet gandske at bryde overtvert med Kæyseren, og vilde intet vide af noget Egetskab med Hertuginde af Milan. Og just paa selvsamme Tiid skikkede hand sine Gesandter til Kæyser Carl, for at bede ham, ingenlunde at slutte enten nogen Fred eller Stilstand med Kongen af Frankerige: Hvorved hand tilbød en allene Forbund og Hielp-Tropper, men ogsaa at vilde strax egte Christine, ja og gandske vist udruste en Flode og Krigs-Magt imod Danmark, til at skaffe hendes Herr Fader løs af sit Fængel og paa frie Fod. Dette sidste bevidner ogsaa den forbenævnte Pfalskiske Raad Hubert Thomas; Hand som selv paa samme Tiid mødtes med disse Engelske Gesandter, og arbeidede hos Paven og Kæyseren, udi sin Herres og det samtlige fordrevne Danske Huses Vrinder. Disse Engelske aabenbarede hannem deres Konges Forslag i Faveur af den fangne Kong Christiern; og man maae troe, at hand igien gif dennem til haande, og afsikterede i alt hvad hand kunde. Hans Forhaabning var ham hertil en stærk Drivere, nemlig at naar Kong Henrich bekom Christine, kunde ved Engellands Hielp Kongerigerne Danmark og Norge worde hans Herr Pfalz-Græven, som havde den ældre Søster, til Deel, og hvad hidindtil med saa megen og forgieves Møye var søgt og attraaet, om si der naae sin Bifkning. "Men, siger hand, (*) saasnart Kæyseren var bleven

(*) Latinen sluder dette, *Annall. lib. XII. pag. 239. Pontifex Paulus Imperatorem & Re*

'bleven forliigt med Frankosen, vilde hand intet høre mere af
 "de Engellske Gesandters Tilbudde. Kæyserens Ministrer vare
 "ey heller meget for, at have Kong Christiern paa frie fod. Ikke
 "heller faldt dennem nu tilpas, som forhen, at Pfalz-Græven
 "skulde vorde Konge i Danmark. De holdte det endogsaa utienligt,
 "at Engelland skulde styrkes ved en saa nær Forbindelse og et
 "Svogerskab med Danmark; hvilket ey vilde være got enten for
 "Frankerige, eller for Kæyserens Undersaatter i Nederlandene."
 Saadan Forklaring har den Pfalzkiske Ministre givet, om Marsagerne,
 hvorfore Christine blev nu ey heller Dronning i Engelland. Og
 paa hans Narration, naar man legger dertil det, som P. Daniel af
 rigtige Documenter har sagt os, kand man ulige mere lide, end paa
 hvad en saa nye og u-esterrettelig Skribent, som De Larrey er,
 fortæller i sin Engellske Historie: (*) I sær, naar hand siger, at de
 Fordeele, som bleve Kong Henrich lovede, naar hand egtede vores
 Christine, bestode i Successions-Ketten til Kongeriget Danmark,
 som hannem af Pfalz-Græv Friderich, der havde den ældere Søster,
 skulde oplades. Hvilket ey allene er i sig selv utroligt, at Kæyseren
 skulde sligt have proponeret, men og strider imod hvad Hubert
 Thomas meget rimeligen har bevidnet. Det øvrige, som hos samme
 nye Skribent læses, kand for saavidt bestaae, som det stemmer overeens
 med det forrige, som hidindtil er hørt, men aldeles ikke videre: Thi
 i hvad anden Roes denne Historico kand tillegges, saa er dog vist,
 at hand paa utallige Steder er intet mindre end accurat. En
 Om

Regem Francorum bello fessos apud Niceam convenit, & in concordiam redegit Anno 1538. Ad quos omnes rogandos, ut captivi Regis Christierni memores forent, rursum Genuam ut adirem, Princeps voluit. Pontificem inprimis alloquebar, qui mihi respondit, sibi eam causam curæ fore apud Cæsarem; sed nihil minus præstitit. Cæsar verò totum negotium ad sororem rejecit, ad quam seriò se scripturum pollicebatur. Aderant Regis Angliæ Legati, qui Ducissam Mediolanensem, conjugis Principis sororem viduam in matrimonium deposcebant, & tum Regis Christierni liberationem certò subsecuturam, certò pollicebantur. Quibus imperator principio quidem aures benignas præbuerat. Verum, reconciliato Gallo, duabus de causis non amplius auscultabat: primum quod non usque adeò sui Ministri liberationem Regis exoptabant. Secundum, quia Principem regnum Danicæ assequi non commodum videretur illis, ut antea solebat. Adhæc stabilire regnum Angliæ affinitate Danorum, formidolosum Gallis & Flandris fore. Quapropter, licet, quantum in me foret, urgentem, nihil tamen promovì.

(*) Tom. I. pag. 405.

Omstændighed har hand, som jeg ikke veed hvorfra er tagen. Det er, at da Forslaget fra Kayseren blev gjort om Christine, vilde Cromwel, som det skeede til, en tale derom til Kong Henrich, førend man fik hendes Skilderie. Herpaa blev den berømte Malere Hans Holbein sendt over til Neberlandene, hand bragte Kongen hendes Portrait, som hand havde været over at gjøre ifkun i tre Timer. Kongen blev vel dermed fornøyet; (*) thi hun var og een af de største Skionheder, og det behøvedes en, at nogen Malere skulde flattere hende. Her havde da Hans Holbein snart kundet expedere sig, og hans Oprigtighed var slet ingen Fare og Fristelse undergiven; saaledes som da hand siden malede Princesen af Cleve, og med sit Kunst-Stykke bragte Kong Henrich i stor Sorg og Forlegenhed, men den arme Princesse i langt større, og endeligen Cromwel, der havde negocieret dette Partie, til Fald og Ulykke. (**). Om vores Christine af Danmark var i alle Maader bleven lykkelig med Kong Henrich, fand vel ikke saa sikkert siges; Men vist nok var her aldrig bleven samme Arsag til Forandring med hende, som med den Cleviske. Hvis jeg og skal troe, hvad vores Landsmand Jan Isakson Pontanus skriver herom i sin Gelderske Historie, da har hun selv ingen Lyst havt til dette Egetskab, men slaget Kong Henrich det plad af: (***) Og bør man

§ 2

ikke

(*) L'Empereur rechercha son alliance, en lui proposant le mariage de la Duchesse de Milan sa niece, Princesse d'une grande beauté. La proposition en fut faite à Cromwel, qui demanda à voir le Portrait de la Duchesse, avant que d'en parler au Roi son Maitre. On lui accorda sa demande, & il fit passer en Flandre, où cette Princesse s'étoit retirée auprès de la Gouvernante des Pais-Bas, un habile Peintre nommé Holbein, qui la tira en trois heures, & qui en raporta la peinture au Roi. Il en fut content, & donna ordre à son Resident de conclure le mariage. - De Larrey, pag. 405.

(**) Cromwel s'attira bientôt après la haine, lorsque ce Prince crut qu'on l'avoit trompé. Il devoit pourtant moins se plaindre de Cromwel, que du Peintre, qu'il avoit fait passer à la Cour de Cleves. C'étoit le même Holbein, qui avoit fait le Portrait de la Duchesse de Milan. Il n'avoit pas eu besoin de flater celle-ci, qui étoit l'une des plus aimables Princesse de son tems: mais on l'accusa d'avoir employé tout le secret de son art, pour donner à la Princesse de Cleves des agrémens qu'elle n'avoit pas. Le même pag. 429. Conf. Thoyras Rapin, liv. 15. pag. 393.

(***) Reperio, iisdem in Comitibus (Neomagi An. 1538. die sexta Januarii, injectum denuò de matrimonio inter Clivæ juniorem Principem Gulielmum, ac viduam Ducis Mediolanensis Chri-

ikke sige, at hun gjorde viseligen? Derimod havde hun været tilforne viist sig en utilbøielig til et ringere, med den unge Prins Wilhelm af Cleve, den Tiid Kænsleren havde samme i forsæt. Anledningen dertil, og denne Sags Oprindelse og Beskaffenhed, var, som følger:

Derudi Historierne af det XVI. Seculo saa navnkundige Hertug Carl i Geldern, gemeenligen kaldet Carolus Egmondanus, der uagtet sin Faders Adolphi fordums Cession af sine Lande til det Burgundiske Huus, kom dog alligevel, end ogsaa efter mange Mars Fængsel, herfrem, indsatte sig i Landene Geldern og Zutphen, forsvarede sig derinde, og, ligesom en anden Mithridates, skaffede begge Kænslerne Maximiliano I. og Carolo V. nok at bestille. Saa at denne sidste maatte endeligen taale, at hand døde i Fred derinde, over sine 70. Aar gammel, An. 1538. Denne Herre, siger jeg, som ingen Livs- Arvinger havde med sin Fyrstinde, havde vel havt i Tanke, at indsette til Arving og Regent efter sig i bemældte Lande sin Søster-Søn Hertugen af Lothringen; Ja man kom og efter, at hand havde fore, at unde dem til Kongen i Frankerige: Men saa lod hand sig dog endeligen af sit Ridderskab og de andre Stænder i Geldern og Zutphen overtale, eller rettere saa got som tvinge, til at overdrage dem til den unge Prins af Cleve, Wilhelm, (*) den endnu levende Hertug Johans Søn. Hertil kand nu ikke siges, at den unge Cleviske Prins gelangende med nogen Arve- eller Slegtstabs-Ret; saa længe der fandtes andre meget nærmere. Men det var Udelskabet og Stænderne der funde det saa for got, paa det at disse samtlige Nabo-Lande, Geldern, Zutphen, Cleve, Gûlich, Berg, og de Herskaber Marck og Ravensberg, kunde, under eet Hovet og Herskab staae hinanden bi, og bestiermes ved deres gamle Friheder. Kænsler Carl, som det Burgundiske Husets Arving, kunde dette ingenlunde staae an. Vel havde hand, i Aaret 1536. (en at tale om hvad forhen var

pas-

Christinam, Daniae Regis Christiani II. filiam, nec id videtur, nolente Cæsare, aut ipsa, quæ Regi Anglorum Henrico VIII. nuptias suas negauerat. Pontan. *Histor. Geln. lib. XII. pag. 792.*

(*) Jeg kand ey begribe, hvorledes André Favin i sin *Hist. de Navarre (lib. 13. pag. 762.)* er falden paa, at kalde denne Prins med det Navn Martin Duc de Cleves & de juilliers.

passeret,) indgaaet Fred med Hertug Carl, og derudi tilstaaet hannem, og hans retmæssige Arvinger, Geldern og Zutphen, saaledes som med andre Rigs-Forlehninger pleyer at skee. Men hverken var Forlehningen endnu derefter begiært, eller tagen, ikke heller, om end saa var skeet, var Prinzen af Cleve Arving. Og saasom Stænderne havde fareet til med en temmelig Hast, at faae den gamle Hertug Cessionen til den Cleviske Prinz afdvungen, og derpaa bemældte Prinz straxen hyldet ikkun nogle Maaneder førend den gamle ved Døden afgik, var her endeligen Tiid nok for Kæyseren til at bevæge sig. Saa fremstillede sig her ogsaa hos Kæyseren den rette Prætendent og Arving til Geldern, nemlig Antonius Hertug af Lothringen, en Søn af Hertug Caroli Egmondani Søster Philippa. Hand solicerede af al Magt, at bekomme de nu ledige Lande, som sin Arv, af Kæyseren til Forlehning. De Gelderske Stænder havde vel seet og kiendt denne Uleylighed; Men havde derhos indbildet sig at de kunde faae den afhiulpen ved deres egne Paafund. De meente at det kunde skee ved et dobbelt Egtekab imellem det Cleviske og det Lothringske Huus: Hertug Antonii Søn Franciscus skulde have den Cleviske Prinz Wilhelms Søster Anne; (dette Egtekab havde og Forældrene nogle Aar tilforne besluttet imellem disse Børn:) Og Prinz Wilhelm af Cleve skulde have Antonii Dotter. Resten skulde en anseelig Summa Penge gøtgjøre, som Stænderne af Geldern og Zutphen fik at udrede til bemældte Hertug af Lothringen. Dette var just, som man siger, at gjøre Regning foruden Bert. Hertug Antonius var slet ikke hermed fornøyet. Hand blev ved at anholde hos Kæyseren, og fattede god Forhaabning af de nogenlunde høflige Svar og naadige Miner, som hannem gaves. Stænderne i Geldern forandrede da deres Plan og gjorde den gandske om. De raadde Prinz Wilhelm til at bede Kæyseren om hans Søster-Dotter, den Danske Christine, Enke-Hertuginde af Milan; Et Forslag, som og nogle af dennem havde tænkt paa i Hertug Carls levende Live. (*) Kæyseren fik herom at vide, og var saa langt fra at være ugenegen til dette Partie, at hand

§ 3

paa

(*) Herom, er at læse hos Pontanum i *Hist. Gelrica*, lib. XI. fra pag. 786. til pag. 793.

paa denne Tiid intet heller ynskede: Altsammen af Staats-Raison; saasom hand vidste, at denne Wilhelm var Frankøst-sindet, og det laae hannem høyt Magt paa, at have udi de Lande, Gūlich og Cleve en Rigs-Fyrste, som hand kunde lide paa. Men Prinz Wilhelm holdte tilbage med sit Svar, og vilde ey erklære sig. Hand vilde først være vis paa Geldern, og paa Kæyserens Investitur deraf. Saadan Condition blev hannem ikke tydeligen nok tilmeldt af dem, der vilde mægle Giftermaalet imellem Christine og ham. Kort sagt, paa de Bilkor, som hand fornam at Kæyseren vilde foreskrive, beteede hand slet ingen Lyst dertil. Hvilket man vil sige at skal have gaaet Kæyseren nær til Hierte.

Imidlertid, saasnart den gamle Carolus Egmondanus i Geldern var død, havde Kæyseren ladet, ved sin Søster, Statholderffen i Nederlandene, protestere imod forbemeldte Landes Overdragelse til den Cleviske Prinz. Her paaastodes, at samme Lande var det Burgundiske Huses rette tilkiøbte Eyendom, og her tilføyedes alle optænkkelige Truselers. Slig Forkyndelse skeede og ey allene til Stænderne i Geldern, men ogsaa til Hertugen i Cleve. Hertug Antonius af Lothringen skikkede ogsaa Gesandter til de Gelderske, og lod protestere; givende dem at forstaae, at Hertug Carl af Egmond havde hverken kundet eller burdet efterlade sine Lande til andre, end til ham, der var hans Søster Søn og eneste retmæssige Arving. Ikke mindre blev bemeldte Antonius ved, at trænge ind paa Kæyseren med sine Anmodninger; Og det saa længe, indtil hand erlangede et Svar efter Ynske, ja et reent Løfte, om Forlehnning af Hertugdømmet Geldern og Grævskabet Zutphen. Herimod bleve af Kæyseren hannem forelagde visse Bilkor, som hand forud skulde indgaae: Hvoriblant de fornemteste vare, at hand skulde afstaae sit Forbund med Frankrige, og at hans Søn Franciscus skulde egte Enke-Fyrstinden af Milan, Christine. Antonius trykkede sig herved; meest af Undseelse og Frygt for Kongen af Frankrige. Men, imedens hand hvegede, raad slog og betænkte sig, betænkte man ogsaa paa den anden Side, hvem man skulde faae, i Steden for hannem, til Enke-Fyrstinden Christine, saafremt hand skulde slaae Fejl. Her fandtes

sandttes nu de, som foresloge og indbragte i Kæyserens Conseil et aldeles fransk Partie, af det Kongelige Blod; som var med den unge Prinz af Vendôme, Hertug Carl af Bourbon hans Søn. (*) Nemlig den Antonius, som siden bekom til Egte Jeanne d'Albret Arving til Kongeriget Navarre, blev Fader til Kong Henrich IV. og Stamme-Fader til den nu regerende Kongelige Familie i Frankrige. Saa stor Lykke, for denne Prinz de Vendôme hans Uftom, skulde neppe nogen paa den Tiid have haabet: Og Christine var det ikke beskieret at faae Deel deri. Men derimod er udi vore Tider hende en anden Lykke tilfalden, nemlig at hun er bleven Stamme-Moder til den Romerske Kæyser Franciscus I. der nedstiger fra hende, fra Søn til Søn. Dette er da skeet, ved og formedelst den Resolution, som Hertug Antonius af Lothringen langt om længe tog. Hand overvandt sin Frygt, satte det Franskoske Forbund til Side, og foruden andre Artikler, som hand indgif, underskrev en Egteskabs Contract for sin Søn, Marquis de Pont, med Enke-Hertuginde af Milan. Samme Contract staaer indført i P. Calmets Lothringiske Historie. (**) Den Cleviske Princesse Anne, som bemeldte Lothringiske Prinz eller Marquis de Pont, havde havt Tillsagn paa, fra det hand var 9. Aar gammel, var alt forhen, den Tiid Uvenskabet brød ud imellem disse Huse, bleven løs fra sin Forlovelse: Hvorpaa hun udi Aaret 1539. var bleven giftet med vores Christines forrige Friere, Kong Henrich VIII. i Engelland, sig til liden Fornøjelse. Men Christines Bilager blev først holdet Anno 1541. den 10. Julii, til Bryffel, (***) da hand var noget over 23. og hun 20. Aar gammel. Man vil spørge, om maa skee dermed blev forhalet saa længe, fordi den Condition om Gelderens Forlehnning ey var opfyldt? Ikke har jeg fundet derom noget, men holder det dog ey urimeligt. Thi udi Aaret næst tilforne 1540. fornøede Hertug Antonius sin Protestation, og ved et offentlig udi

(*) Herom Hayes ogsaa udi det Register over Cardinal Granvelles Breve til Besançon: "L'Empereur proposoit de la marier au Duc de Cleves, à l'heritier de Vendosme, ou au Marquis de Pont, selon les conveniencies. V. Granvelle T. 2. p. 240."

(**) Dans les Preuves, Tom. III. p. 387.

(***) V. Richard Wassebourg *Antiquit. de la Gaule Belgique*, pag. penult.

udi Trykken udgiven Skrift paa Tydsk beviiste sin vel-funderede Ret til bemeldte Lande. Des u-agtet forblev det allene ved forrige Løfte, som aldrig andet fuldte paa: Ja end ikke efter det Aar 1543., den Tiid Kæyseren havde med sine lykkelige Vaaben bragt Hertug Wilhelm af Cleve paa det yderste. Hvilken da saae sig nødtvungen til at falde hannem til Fode, bede om Forladelse for hvad skeet var, og om at beholde allene sit eget Patrimonium, afstaae og frastrive sig Geldern og Zutphen, renoncere sine Forbunde med Kongen af Frankerige og med Kong Christian III. af Danmark, og, i Steden for Princesen af Navarre, (som hand An. 1540. var bleven høytideligen forlovet med i Frankerige, (*) tage til Egte een af Kæyserens Hr. Broders, den Romerske Konges Ferdinandi, Døtre. (**). Siden beholdte Kæyseren selv det bemeldte Hertugdømme og Grævskab, som det Burgundiske Huses Eyendom, og satte Prinzen af Oranien René de Chalon, (og ikke, som Varillas siger, Hertugen af Cleve) til Statholder derover.

Hvor fortrydelig denne Lothringske Forbindelse med Kæyser Carls

(*) *Memoires de M. du Bellay, Livr. 8. p. 274. c.* Les nœces furent célébrées à Chastelleraut, de parole seulement & non d'execution, parce que la Princesse n'estoit encores en aage nubile &c.

(**) Varillas, en ret artig Skribent for dem, som det ikkun er om at have noget at læse, men ingenlunde for Folk der ville vide Sandhed, haver ubi sin *Histoire de François I.* givet (iblant mangfoldige andre) os tvende Prover af sin Manceer i at skrive paa, begge i Henseende til baade vores Danske Princesse Christine, og til den Cleviske Hertug Wilhelms Egtekab. Først skriver hand (*Tom. 2. pag. 23. edit. de Holl.*) On donna au Duc de Cleves le Gouvernement du Duché de Gueldres, à condition qu'il épouserait Marie, fille du Roy des Romains, & Veuve du Duc Sforce &c. Og siden pag. 385. L'ainée des filles du Roy Chrétien de Dannemarc épousa le dernier des Sforces, tout impuissant qu'il étoit. - - Et après sa mort elle passa à de secondes nœces avec le Duc de Cleves, lequel elle ne prit pour mari, que dans la vuë de le detacher de l'Alliance qu'il avoit contractée avec les François, en se mariant avec Jeanne d'Albret Princesse de Navarre &c. Slig en Sammenbrokkere er denne Varillas paa utallige Steder i alle samtlige hans Skrifter. Bayle har, ved den Article om *Calvin*, sagt om hannem, que ses fautes sont si enormes, qu'il est capable de faire renoncer à l'étude de l'Histoire; car, les prejugés n'étant pas plus favorables à une infinité d'historiens des siècles passés qu'à lui, comment s'assurera-t-on que ce qu'on lit dans les autres historiens, est plus digne de croyance que ses fautes? Men dette er for stærkt sagt, og har ingen Fare, saa længe som *Studium criticum* er til. Dette *Studium* har og allerede gjort, at Varillas er falden i den største Foragt hos kloge Folk, og et hvert hans Skrift anset som et Augiz stabulum.

Carls Huus faldt for Frankerige, kand enhver let tænke: Helst naar der vides, at fra langsommelig Tiid havde været et Urve-Fiendskab og Jalousie imellem det Burgundiske Huus og Lothringen; hvorfore og Lothringerne stedse holdte sig til Frankerige. Saa var og den unge Prinz, som nu fik Kæyserens Søster-Dotter, Kong Francisci Guds Søn, efter ham selv opnævnt, og havde i sin Ungdom været fem gandske Aar ved det Franske Hof, bleven opfød med Dauphin og de andre tu Prinzer, og besynderligen elsket af Kongen selv. Og var saa ingen Under, om Kongen nu ansaae denne Omsadlen af de Lothringer, som en Prøve af Utaknemmelighed, og søgte Leylighed til at hevne den med een og anden Fortred at gjøre. Hand begyndte, med adskillige Stridigheder paa eengang at oprippe, over Høyheden i det Hertugdøm Bar, over Clermont, Commercy og Neuf-Chateau; Og satte Antonio og hans Søn saa stærk an, at de maatte i Aaret 1541. ved en offentlig Act erkiende sig for Kongelig-Franske Vasaller for dennem og deres Arvinger; tilstaae Kongen af Frankerige frie Giennemtog for hans Krigs-Tropper, naar det forlangedes, dog at det skeede uden nogen det Romerske Riges Fornærmelse; erklære at Regalia og Høyheden i Hertugdømmet Bar var Kongen tilhørende, og Antonio samt hans Søn allene paa Livs Tiid forundt; (*) endeligen indromme ham den Fæstning samt Herskabet Stenay paa visse Bilkor. Herimod, og for slig Uleylighed erholdt Antonius og hans Søn paa den anden Side denne Trost og Reparation, at Kæyseren og Churfyrsterne erklærede Lothringen for et souveraine Hertugdøm, frie og independent af det Tydske Rige, men de Stykker allene at være lehnbare, som de besadde uden for Lothringens rette Grendser: Og blev saadan Souverainetet dennem ved en offentlig Tractat, med flere Herligheder indbegreben stadfæstet paa Rigsdagen til Nürnberg A. 1542. den 26 Aug. Derefter blev det da roligt imellem Frankerige og dennem, saa længe Antonius og i den korte Tiid Sonnen siden levede. Beaucaire de Peguillon
 skriver

(*) De hertil hørende tvende Documenter og Recognitions-Breve, som Antonius og Franciscus maatte give fra sig, i Aaret 1541. det ene den 22. April. og det andet den 15. Nov. haver Theodore de Godefroy udgivet i sin *Genealogie des Comtes & Ducs de Bar*, trykt 1627 og siden igien indført dennem i *Ceremonial François Tom. 2. pag. 669. & 671.*

skriver om denne sidste, at hand førde sig saa fornuftigen op, at hand hverken gav Frankerige eller Kæyseren nogen Marsag til Fortørnelse. Man har al Anledning til at troe, det hans Fyrstinde, Christine af Danmark, var herudi, som udi andet, hans beste Raadførerste. Hun var begavet med en fortreffelig Forstand, havde Lyst til Regerings-Sager, og saadanne store forretninger laae hende mere paa Hjertet, end hvad mange andre af hendes Kion bemøye sig om. Dette bevidner og hendes Rejse til den Spiriske Rigs-Dag Anno 1544. midt i Februario. Hvorom findes vel ikke mangestæds noget nældet, ja end ikke heller af P. Calmet; men er dog steet, og det ved saadan Anledning, som nu skal fortælles: Kongen af Frankerige havde i Aaret 1542. paa nye begyndt Krig imod sin Svoger Kæyseren, og ladet den ved offentlig Manifest kundgiøre. Det samme gjorde ogsaa Kong Christian III. i Danmark, som den Tiid var Frankeriges, og dessens Unhængeres, Hertugens af Cleve, Alliered. Da nu denne Krig i det efterfølgende Aar var paa det heftigste, og Tyrken, formedelst et hemmeligt Forbund med Kong Francisco, var kommen i Spillet med, og havde til Soes attaqueret Hertugen af Savoyens Fæstning Nice, frembød Hertug Antonius i Lothringen sig til at være Freds Mægler imellem Kæyseren og Frankosen. Hvilket, da det af begge Parter var samtykt, drog Antonius sidst i Aaret 1543. til Valenciennes, hvor Kæyser Carl var; og efter at hand havde været der i nogle Dage, var til sinds at begive sig ligeledes til Kongen i Frankerige, men blev forhindret af Siugdøm. Kæyseren havde nu strax i Begyndelsen af 1544. berammet en Rigsdag til Spiir, hvor alle samtlige Churfyrster, mere end sævanligen, indfunde sig. Selv kom Kæyseren derhen, med et Hierte fuldt af Iver og Bitterhed imod sin Svoger Kongen, og udi en lang Tale klagede over hans ugudelige Forbund med Tyrken, hvorved samme Konge havde noksom givet sig blot, at være en allene Kæyserens og hans Benners, men den hele Christenheds Fiende: Hand formanede samtlige Fyrsterne i Riget, af saadan Marsage at have en Affkye for Frankerige, og dets Vensteb, at træde endogsaa tilsammen, og staae deres Kæyser bi udi denne Krig; Thi saakfremt man vilde tænke til nogen Fordeel imod Tyrken, maatte man af al Magt først stræbe at faae Frankosen svækket." Kong Francisco

ciscus vidste nu endeligen forud, hvad der vilde komme i Forslag paa denne Rigsdag, nemlig en almindelig Forbindelse af det Tydske Rige imod sig. Til dette at forekomme havde hand skicket trende sine Ambassadeurer afftød, som skulde i bemældte Forsamling undskyldte og retfærdiggjøre hans Forhold, bevise de Uretter, med Troe og Loves Brydelse hannem i mange Maader vare af Kæyseren vederfarne, frembyde sig til alle billige Vilkor, saasom hand stødse var redebon til en ærlig Fred og al god Forstaaelse at indgaae ic. Disse Ambassadeurer, hvoraf den fornemteste var den kække Cardinal du Bellay, droge for det første en længere, end til Nancy i Lothringen, og opholdte sig der ved Hoffet, saa længe til de kunde bekomme Passer og stikker Leyde, at reyse til Spiir. Fra Nancy stikkede de en Herold til Rigs-Dagen, for at bede om Passer. Denne blev meget ilde imodtagen, og efter Kæyserens Befalning arresteret, endeligen efter nogle Dage ladet løs, og sendt tilbage, med den haanligste Beskeed, og de verste Ord og Trusel. Imidlertid havde man til Nancy faaet at spørge om denne Herolds Arrest, og var ikke lidet derover allarmet. Hverpaa tager vores Christine sig paa, selv at reyse hen til Spiir, taler med hendes Mor Broder Kæyseren, og sparer hverken Graad eller Bønner, til at formilde hans store Forbittrelse, og udvirke i det mindste de Franske Ambassadeurers Admission, som hun haabtes at skulde tiene til en fordervelig Krig og det meget Christne Blods Udgydelse at affstille. Sandt nok, at herudi verserede ogsaa hendes egen og Lothringens Interesse; Thi naar Krigen skulde føres imod Frankerige fra Tydscklands Side, vilde Hertugdømmet Lothringen tage sin store Part i denne Uroe, og den Ulykke, som dermed fulgte.

(*) Men hun havde sin Umage forgieves, og maatte drage tilbage,

G 2

med

(*) Belcarius skriver herom, *Commentar. rerum Gallicar. lib. 23. pag. 754.* saaledes:
 "interim dum Legati Gallici Nanceji reditum heraldi præstolarentur, Christierna, Christierni
 "Danix Regis filia, Cæsaris è sorore neptis, Antonii autem Lotharingix Reguli nurus, Spirani,
 "socero instigante, pacem procuratura, concessit, ut quod Antonius non potuerat, ac ne quidem
 "Paulus ipse summus Pontifex, precibus & lacrymis obtineret: Quanquam enim Antonius neu-
 "tram in partem inclinabat, idque ut sibi liceret, longè ante impetrarat, tamen sine gravi provin-
 "ciarum suarum jactura bellum istud geri non posse sapienter providebat." Sigeledes haver og Pon-
 "tanus fortalt dette, *Histor. Gelr. lib. XII. pag. 239.* "Dum adhuc Nanceji essent Legati Gallici,
 "venit

med slet Trost for de Franske Ambassadeurer, som og derpaa begave sig hjem til deres Konge. Endnu bekom hun fra samme Rigs-Dag, saae Maaneder derefter, en vel saa slet Trost for sig selv; i det hun maatte fornemme de Danske Ambassadeurer der at være ankomne, og Freden imellem Kæyseren og Kong Christian III. at være sluttet, med saadan Bilkor, at hand blev fuldkommeligen erkjendt for en retmæssig Konge i Danmark og Norge, og hendes fangne Fader Kong Christiern med sin gandske Utkomme at være excluderet fra al Forhaabning om Assistance udaf hendes Mor-Broder, ved det Forbund, som da tillige imellem hannem og disse Riger blev truffet. (*)

Krigen blev derpaa declareret imod Frankerige i det hele Tydske Riges Navn, og havde vist nok bragt Kong Franciscum i den største Forlegenhed, hvis Paven og Svizzerne, og siden Venetianerne havde villet staae Kæyseren ligesaa redebone og til Billie som de Tydske Fyrster. Men hine var det ikke til pas, at Overvegten skulde blive saa stærk, paa den ene mere end paa den anden Side. Saa søyede sig og derforuden Lykken for de Franske i Piemont, hvor de vunde den Bataille ved Cerifoles. Derimod spillede de Kæyserlige Mæster paa den anden Kant, hvor Kæyseren selv førde Commando: Hand tog Luxemburg bort, og Commercys, og fangede saa an den merkkelige Beleyring af Saint Disier. Der var det at Hertug Franciscus af Lothrin-

"venit Spiram Antonii Principis nurus, neptis Caroli Cæsaris, Christina Danica: quæ haud omni-
"sit, quantum in se esset, pro Gallo agere: ut nimirum precibus & commendatione quadam se-
"xus, ac sanguinis propinquitate impetraret, quod aliis ipsique Pontifici fuerat negatum. Sed &
"id frustra fuit." P. Calmet har ikke det mindste derom. Men Belcarius vidste disse Sager tilgavn, som Lothringen angik, og havde været et Stund Biskop i Metz. See Bayle, i hans Article.

(*) Belcarius, som jeg nyss citerede, siger, (og er ey den eneste, som det skriver,) at Kong Christian III. quisttede den Franske Alliance, siden hand hørde at Kongen af Frankerige var i Forbund med Tyren. Det heber hos hannem pag. 755. sq. "In hoc quoque conventu
"Danicæ Rex Cæsari per legatos reconciliatus est, & à Francisci Regis amicitia propter divulgatum
"Turcicæ societatis rumorem discessit." Men gandske vist er, hvad Sandoval skriver (*Hist. Car. V. lib. 26. p. 478.*) El Emperador se concordó con el Rey de Dinamarca; Christierno tercero deste nombre, que fue cosa de que los de Flandres se holgaron mucho, por la vezindad que con el tienen, y por librassé de las molestias, que del recibian: y el de Francia muy poco, porque perdía amigos, que se le boluian rezios enemigos.

Lothringen, (hvis Fader Antonius var nu i denne Sommer død af sin før omtalte Svaghed,) indfandt sig hos Kæyser Carl, havende med sig, om ikke sin Fyrstindes Christines Person, dog vist nok hendes Geist og instruction, der og ikke lidet har contribueret til den Fred, som siden in Septembri samme Aar blev sluttet til Crépy: (og hvorved Frankerige afstod igien til Lothringen Herskabet og Byen Stenay;) omendstiont saadan Tre bliver gemeenligen tilskreven allene Christines Frue Mooster, den Franske Dronning Leonore, som ved sin Skrifte-Fader Martin Guzman, en Spansk Dominicaner-Munck, (*) og for-medelst en heimmelig Brev-Berling med Granvelle, (med hvilken Ministre Christine ogsaa al sin Tid corresponderede,) bragte den til veye. Saa lidet som nu dette negtes, saa have dog Hertug Franciscus og Christine ligeledes havt derudi Deel: Thi flere arbeide jo ofte paa een og samme Ting. Ja, da disse havde alt tilforne bannet Veyen, med den beste Forhaabning om Fremgang, og Hertugen var kommen hjem fra Kæyseren, gav hand Kongen af Frankerige Kundskab om sin Forretning: Og fik til Svar, at Kongen vilde gierne see hannem hos sig, og conferere selv med hannem derover. Denne sætter sig til Hest, og var alt kommen et got Stykke paa Veyen, da hand blev overfalden af en stærk Colique, tillige med et Slag, og maatte lade sig bære til Bar-le-Duc. Hand lod anmeldte sin Svaghed saa vel til Kæyseren, som til Kongen; Og var endeligen midt i Septembri kommen sig saa vidt, at hand reyste fra Bar-le-Duc, og besørgede derpaa sin Faders Lüg-Begængelse. I Aaret derefter, imellem Paaske- og Pintsse-Fest greb Siugdommen ham paa nye an, hvoraf hand døde den 12. Junii 1545. og efterlod sin unge Fyrstinde, med hvilken hand havde levet ikke fuldt fire Aar til Ende, nu saa usorventet i den bedrøveligste Enkestand, med treende smaae Børn, een Prins, og tvende Prinsesser, (**)

G 3

af

(*) On l'appella depuis le Moine de la Paix. Brantome *vies des hommes illustres & grands Capitaines François. 1. Part. Discours 46. p. 383. & 385.*

(**) At der foruden disse treende, haver endnu været tre andre Børn fødte af dette saa korte Egtekab, alle tre døde i Vuggen, er paa et andet Sted af mig bemærket; Item at man maae statuere, det tu af dennem har været Tvillinger. Deres Navne, Joannes, Elisabetha og Antonius, findes ey allene hos Olivar. Vredium in *Geneal. Com. Flandr. og El. Reusner. Basiliæ. pag. 25.* men ogsaa hos Limnæum, *Jur. Publ. lib. V. c. XI.*

af den sidste blev fød i tredje Maaned efter Hertugens Døds-
Fald. (*)

Hertug

(*) Til denne Herres Æreminde høves (ubi *Deliciis Poetar. Belgicorum P. III. p. 526.*) et Latinsk Vers, hvis Auctor Ludovicus Mazurius, Nervius, har været en Client af den gamle Cardinal af Lothringen, og er ellers in *Historia Poetar. recentiorum* meget libet bekiendt. Baillet og vores Borrichius kiende hannem ikke, da de dog opregne saa mange andre meget flettere. Man finder dog om hannem Underretning ubi *Franc. Sweertii Athen. Belg. it. Valer. Andr. & Franc. Jo. Foppens Biblioth. Belg.* Verset er værdt at læses, og (efter som Christines Navn derudi ogsaa er nævnt) linder fra Begyndelsen til Enden saaledes:

Francisci Lotharingæ Ducis Epitaphium.

FRANCISCO, si vera fides, antiqua redibant
Secla duce, æterni primo quæ tempore veris
Aurea Saturnus magno pater intulit orbi.
Sed mors, humanæ cura est cui nulla salutis
Promissam populis invidit auara quietem:
Optatæque (nefas) autorem pacis acerbo
Funere, vix primi lapsis jam mœnibus anni
Ex quo Dux patrio gentem pius orbe regebat,
Franciscum rapuit. Patriæ flevere parentem
Extinctum trepidique fenes & mœsta juventus.

Feralem dextra tulit indignante cupressum
Austrasiæ passim populus, simul aurea dudum
Atria cesserunt atro miseranda colori.
Funeræ mediis spirantes ignibus umbram
Fumauere faces, & sacram humana per ædem
Fumus inexploto suffudit lumina fletu.

Perstitit ipsa suo vigil indulgere dolori
Nobilis illustri Regum de sanguine conjux,
Quam geminæ circum dulcissima pignora natæ,
Egregiusque puer flentes: hic grandior ævo
Pærvulus, illæ altum balbo vix ore dolorem
Testantes, miseræ lacrymas auxere parentis.
Sic facies invisâ mali, sic ærea durant
Secula, & Austrasiæ moerent in funere gentes.

At CHRISTIANA uxor, quamvis dolor urget amantem
Conjugis amissâ, vultu meliora sereno

Assimu.

Hertug Franciscus havde paa sin Død-Seng og ved Testamentet forordnet, at udi hans liden Søns Prins Carls umyndige Aar skulde Hertuginde og hans Herr Broder, Nicolaus, begge føre Regimentet og forestaae Formynderskabet tilsammen. Dette stod vores Christine intet an. Hun paastod, at vilde føre Formynderskabet alene, og uden Collega. Herudi agtede hun vel at betiene sig af de Raad og Ministrer, som Kæiseren havde tilsendt hende, Messieurs d'Andalot, Montbardon og Abbé de Luxeu, hvilke tre P. Calmet nævner. (*) Foruden dennem finder jeg og hos Bassompierre, (**) at hans Far-Fader, François de Bestein, blev af Kæiseren skicket til hende, som Ambassadeur extraordinaire, for at være hende til Hielp udi Regeringen, i hendes Søns Minorité. Denne Formynderskabs Dispute blev stærk dreven, saa kort som den dog varede, som var ikke over et par Maaneder. Kongen af Frankerige, saavel som Nobleffen og Landsstænderne i Lothringen, vare for at Testamentet skulde blive aldeles i sin Kraft; ja disse vilde jo ikke tillade Regimentet i Christines Hænder, men have deres fødte Prins, den sidste Hertugs Broder, til Med-Regent. Kæiseren tog sig dog hende an, og recom-

men-

Assimulans, premit ingentes sub pectore curas,
 Susceptamque regit patrii æquissima plebem
 Legibus, ac prudens animo dat jura virili.
 Cui media grato pulcherrimus ire per urbem
 Ipse puer matri graditur comes, atque parentem
 Observans, medio juvenum Dux agmine fertur.

Ille novæ, ni fata obstant, spes una quietis
 CAROLUS, & lætum castis solamen amari:
 Ille expectatam placidissimus omine pacem
 Felici, & regna antiquis feret aurea seclis.
 Ille ingens animis, animo quæ maximus olim
 Concepit genitor, populo, generique nepotum
 Perficiet, patriisque reget virtutibus orbem
 Austrasium, & placidas mittet sub foedera gentes.

(*) *Hist. Eccles. & Civile de Lorraine, Tom. 2. col. 1287.*

(**) *Journal de la vie du Marech. de Bassompierre, Tom. 1. pag. 9.*

menderede hendes Paastand, til Kongen i Frankerige, til Cardinalen af Lothringen, samt Duc de Guise; og den Kæyserlige Ambassadeur gjorde Forestilling i hendes Faveur. Men her var et for stærkt Parti imod hende: saa at Kæyseren maatte omsider selv raade hende til at søye sig, og lade det komme til Forlig. Alting gik dog siden vel af, og hun og hendes Svoger regerede tilsammen i den bedste Enighed. Samme Prins Nicolaus var indtil denne Tid Biskop i Metz; men aflagde nu den Geistlige Stand, giftede sig, og blev siden kaldet Comte de Vaudemont og Duc de Mercœur: Hans var Fader til Kong Henrich den Tredies Dronning i Frankerige. Een af vores Christines og hans første Omsorge, i deres Formynderskabs-Regering, var at ansøge hos Kæyseren, om at den Lehns-Lagelse og Hylldnings-Ged, som den umyndige Prins var pligtig til af nogle Herkaber og Stæder som vare under det Romerske Rige, maatte opstaae indtil hans myndige Aar. Dette blev ikke erholdet; Hvorfore Prins Nicolaus maatte, i Aaret 1547. personligen reyse til Kæyseren, og paa Christines samt egne Begne tage Forlehnningen, i den unge Herres Navn. (*) Dette skeede udi det samme Aar, som Kong Franciscus I. af Frankerige sagde Verden gode Nat, og døde den sidste Dag Martii. Hans havde fem Maaneder tilforne, nemlig faae Dage for Alle Helgen, beviist Enke-Hertuginde Christine den Ære, at besøge hende i Bar-le-Duc; hvilket var ved Lejlighed af den Reyse, som hans i denne Høst gjorde, for at besee sit Riges Grændser og Fæstninger imod Tydscklands Side. (**) Aaret derefter 1548. indfandt sig hans Søn Kong

(*) Edbens Formular, som Nicolaus for sig og Christina maatte aflegge til Kæyseren, haver Chiffletius indført in *Comment. Lothariensi cap. XI. pag. 43.*

(**) Mem. de Mart. du Bellay, l. X. fol. 352. a. Le Roy visita Ligny en Barrois, S. Disier, & autres places, & vint faire sa feste de Toussaints à Jainville, après avoir visité Madame la Duchesse de Lorraine à Bar-le-Duc. Saa skrives ogsaa Thuanus, imod Enden af sin anden Bog: Barrum primariam regionis urbem adiit, ubi Christiarnam Francisci Lotharingi, quadrienni relicto filio mortui, viduam officiose inuisit. Disse tvende gamle og ypperlige Historie-Skrivers Vidnesbyrd har jeg derfor anført, deels fordi man ey finder denne Omstændighed hos de nyere, Mezeray og P. Daniel, ja ikke end hos P. Calmet i hans store Lothringiske Historie: Deels for at vise, til hvad for et slags Skribent Varillas hører med sine Fortællinger. Hans skrives under det Aar 1547. imod Enden af Francisci I. Historie saaledes: Le Duc de Lorraine mireur tenoit du Roy le Duché de Bar; & la Duchesse sa mere & sa tutrice, nièce de l'Empereur, s'avança jusq' à la ville capitale de ce Duché pour saluer sa Majesté, qui fit la moitié du chemin pour remerciere cette

Kong Henrich II. paa samme Grændser i Champagne, og lod Christine samt hendes Med-Regent vide, at den Befæstning, som de havde foretaget ved det Slot La Mothe, var hannem ey behagelig, og at de maatte høre dermed op. Christine reyste strax til Kongen, som da var i Joinville. Hun blev imodtagen med allerstørste Høflighed og Ures-Beviisning, som vedvarede i gandske otte Dage, imedens hun opholdte sig der ved Hoffet. Men Slutningen blev, at hun maatte indgaae og reverfere sig til at ophøre med Fæstnings-Berket ved La Mothe. Saadant havde hun og forud seet og sluttet, og derfor, samme Morgen, som hun begav sig fra Nancy til Joinville, ladet giøre en formelig Protestation for Notario, imod alt hvis hende af Kong Henrich maatte og kunde blive affodret eller afstungen, hendes unge Søn til Fornærmelse.

Udi samme Aar havde hun hendes Gesandter tillige med hendes Svogers Pfalk-Grævens, paa Rigs Dagen til Mugsborg, hvor ogsaa Kong Christiani III. Befuldmægtigede indfunde sig. Der skulde da været afgjort den Handel om Kong Christierns tvende Døttres Moderne, i Folge af en Artikel udi det Spiriske Fordrag: Hvor da vores Danske havde i Befalning at byde dennem indtil tu Hundrede Tusinde Rigs-Daler. Men som de Pfaltziske og Lothringiske lode sig forliude, at dennem var bødet i Engelland for deres Tiltale tvende Millioner Guld, og paastode, at Norge skulde være et Arve-Rige, med

ceste Princesse de la volonté qu'elle avoit eue de le reconcilier avec son oncle. L'entrevuë se fit à Bar-le-Duc; où l'on projecta l'Alliance qui fut depuis conclue entre la Fille qui venoit de naître au Dauphin, & le jeune Duc de Lorraine, qui n'avoit que deux ans. I disse saae Ord stikker nu trende Tyel og Vigtigheder: hvoraf den mindste er, at Kongen var paa denne Rejse ved sit Riges Grændser i Aaret 1547. da hand i samme Aar er død den 31. Martii, og hver Mand veed jo, at Rejsten stede om Esterhøsten, og Kongen kom hjem til S. Germain en Laye sildigen i Decembri. Dernæst, at den unge Prins Carl var kun 2. Aar gammel, da hand var visseligen paa det fjerde, nemlig fød 1543 den 18. Febr. Men det artigste i hans Digt er, at man den Tid projecterede det Giftermaal imellem den unge Prins, og den Dotter qui venoit de naître au Dauphin. Og hun blev jo ikke fød, sørend i ottende Maaned efter R. Francisci I. Død, nemlig 1547. den 12. Novembris. Bayle siger ubi et af sine Breve, til Du-Chat (pag. 559.) Un homme qui a lu les bonnes sources peut trouver dans chaque pages des livres de Varillas, des pechés de commission & d'omission. See ogsaa herom Le Long Biblioth. histor. de Fr. pag. 979.

med andre ubillige Artikler, (efter Cancellers Hvitsfelds Beretning,) slog Handelen tilbage. Saa meente og Kong Christian III. sig derefter dennem intet mere at være pligtig, efter at hand saa godvillig, i Folge af det Spiriske Fordrag, dennem saa anseeligt havde, for Kæyserens Skyld, tilbudet: Da dog baade Pfalz og Lothringen havde med al Rette forspildt deres sal. Frue-Moders Brud-Stat, formedelst deres fiendtlige Forøvelser, hvormed de Riget og Fyrstendommene store Omkostninger havde paabragt. (*)

Saa hører og dette til vores Christines Historie, at hun var, ved hendes sidste Egtekab, bleven Regentinde just udi det Land, hvor der endnu havde i Forvaring et merkeligt Depôt og Monument af hendes Moderne Familie. Hendes sal. Frue-Moder, saa vel som Kæyser Carls Far-Moder Fader, var, som enhver er bekiendt, den navnkundige Burgundiske Hertug Carolus Audax; som omkom udi det Slag for Nancy i Lothringen, Anno 1477. Hans Begravelse var, fra samme Tid af, indtil nu, i S. Georgii Kirke i bemeldte Stad. Endeligen faldt det Kæyseren ind, at tage dette til Eftertanke, nemlig at det var langt sømmeliger, det denne Herres Beninge deres Hvilested der i Landene, hvor hand havde regeret, og hans Forfædre laae begravne, end i et fremmed og for dum fiendligt Land, hvor Indbyggerne skulde fremvise et saadant Monument, af deres Senervinding og hans Nederlag. Og lod saa Kæyseren Anno 1550. begiere af sin Nièce Hertuginde, at hun vilde forunde ham samme Ligg, til at hvile udi een af sine egne Byer, hvor hand havde nu fore at indrette ham et prægtigt Begravelse, nemlig til Brygge i Flandern. Dette bevilgede Christine; hvorefter Liget blev optaget, og ubleveret til de Kæyserlige Commissarier, med Ceremonier og megen Solennitet; blev saa ført fra Nancy til Brygge, hvor det blev satt i Frue-Kirke, der hvor ogsaa samme Hertugs Dotter, Maria, Kæyserens Frue-Far-Moder, ligger.

Køn

(*) Alt dette læses saaledes hos Hvitsfeld i K. Christiani III. Historie, pag. 1544. edit. in fol. ad an. 1548.

Kæiseren havde udi samme Aar berammet en Rigsdag til Augsburg, og var selv der tilstæde; saavel som hans Herr Broder Kong Ferdinand, og hans Son Erz-Hertug Philippus Infante og Arve-Prinz af Spanien; hvilken hand Aaret tilforne havde ladet komme til sig i Nederlandene, og ført ham allevegne omkring, for at sees af sine tilkommende Undersaatter paa denne Side Pyrenæerne. Kæiserens Forsæt var derforuden, ja fornemmeligt, at have denne sin eneste Prinz, og Arving til de Spanske Riger samt til de mange Nederlandste Provinkier, endogsaa til sin Successor i Kæiserdommet. Men hvad som stod i Veien, var, at Kong Ferdinand i Böhmen og Ungern, Kæiserens Broder, var alt for mange Aar tilforne udvalgt til Rømersk Konge. Man kunde sige, at hvis end ikke saaledes havde været, vilde vel dog ikke Tingen havde faldet saa læt i Traad, saa at alle Churfyrster skulde herudi have samtykt. Men for disse sidste var Kæiser Carl mindst bekymret. Hans Vælde og Myndighed var paa denne Tiid steget til det Høieste, og hvad skulde vel have fundet staae hannem imod? Her gjældte det allene om hans Broder at faae overtalt, til at afstaae fra det Rømerske Kongedømme, og paa denne Rigsdag samme at renoncere, til Fordeel af Prinz Philippo; som man da ingen Tvivl bar om at skulde jo med gode eller onde faae Bedkommendes Stemmer. Kong Ferdinand var tilforne af Kæiseren sonderet og ombeden, og hannem proponeret mange skionne Bilkor. Men hand var ferme, og havde ikke staaet til at bevøge. Churfyrsterne havde og faaet Kundskab herom, og de arbeidede med al Magt at styrke hannem i bemeldte Forsæt, enat overdrage sin Ret og afstaae denne Høihed fra sig, som alle vare Fornøiede med, samt og lige Forhaabning for sin Son Maximilian, som af alle var afholden, til sin Broder-Son Philippum, for hvis Stolthed hver og een gruede. Saa megen Banskælighed og Modsigelse Kong Ferdinand for dum havde fundet, førend hand blev udvalt, saa megen Midkierhed viiste man nu for at beholde ham. Hand og hans Son elskedes nu lige saa meget, Kæiser Carl blev frygtet, og Philippus var hadet. Kæiser Carl faldt da paa, at vilde faae udrettet ved Damer, hvad hand hidindtil havde brugt Mandfolk til. Hand vidste, at Dronning Maria af Ungern, deres Søster, og Hertuginde Christine af

Lothringen, deres Søster-Dotter, havde meget kundet udrette i andre Ting og Familie-Anliggende (dog uden Tvivl ey af saa stor Bigtighed) hos Kong Ferdinand; og at imellem dennem og ham var en sær Fortrolighed. Hand bad dennem da begge, at møde tilsammen til denne Rigs-Dag. Begge indfunde sig ogsaa. Dronning Maria kom først, og ey ret længe derefter ankom Christine. Beaucaire (eller, som hand kalder sig paa Latine, Belcarius,) der var selv tilstede paa samme Rigs-Dag, saasom Fuldmægtig af Cardinal de Lorraine, den Tiid Biskop i Metz, har med Flid givet Agt paa og antegnet, hvad som foregik ved denne Lejlighed. Hand beretter, at da Christines Ankomst blev forkyndet, rede baade Kong Ferdinand og Prinszen Philippus et meget længere Stykke Bey ud, for at tage imod hende, end som tilforne imod hendes Møster Dronningen. Man saae og, hvad for Høytid og Galanterie Philippus var beskæftiget med at giøre denne sin Cousine: hvor iblant var et Turnere-og Ridder-Spil, som hand lod holde hende til Vre. Hver Mand var forsikret, ja det var gandske ingen Hemmelighed, at Philippus havde hende saa tier som sine egne Dyne; og saasom hand samme Tiid var Enkemand, var der ingen i Verden, hand heller havde taget til Egte, (*) end Christine. Men dette Giftermaal var ikke efter Kæyser Carls Stats-Calender. Christine havde intet at bringe hans Søn til, uden allene Forstand, Artighed, samt en ugemeen Skionhed; Ingen Kongeriger og Lande, med mindre at forstaae dennem paa saadan Maade, som vi tilforne har hørt at Hubert Thomas sagde til Granvelle, saadanne som den Fugl der flyver oppe i Luften. Philippus maatte da bie endnu i fire Aar, indtil at hans Herr Fader fandt et Partie for hannem, der var noksom convenabelt med hans Maximer; nemlig den Engelske Dronning Maria, Kæyserens Møster-Dotter. Her var vel ingen

Skion-

(*) Belcarius *lib. XXV. p. 873.* "Eodem mensē (Augusto anni 1550.) Augustam
 "accessit Maria Hungariæ Regina Cæsaris foror, tum ut Ferdinando Imperii prærogativâ, hoc
 "est, Regis Romanorum titulo, Philippo cedere persuaderet. - - - Mariam paulo post secuta
 "est Christierna, Christierni Daniæ Regis filia, Francisci Lotharingi reguli vidua: Dum splendido
 "comitatu Augustæ appropinquaret, Ferdinandus avunculus ac Philippus extra urbem circiter bis
 "mille passus, quod liberale officium Mariæ non præstiterant, illi obviam prodierunt. Philippus
 "etiam in ejus gratiam certamen equestre celebravit, eandem, si pater annuisset, cupidissime
 "uxorem ducturus."

Skionhed, som hos Christine; her var snarere tvertimod, og i en anden Yderlighed. Men her fandtes de andre Ting, som Kæyser Carl havde bestandigen Dye paa. Nu at komme til Rigs-Dagen igien til Augsburg, da fik Kæyseren al sin Umage spildt, og hans udfunderede Kunster, ved disse Damer at negociere, nyttede ham til intet, endskjønt det blev ved Dronning Maria tvende gange prøvet. Hun var reyst hiem til Bessel om Efterhøsten: Men Kæyseren bad hende atter at komme igien efter næst-følgende Nyt-Aar, og giøre det sidste Forsøg hos Kong Ferdinand. (*) Hand blev alligevel ubevægelig: Og hvad de Tydske Fyrsters Yndest og Tillid en havde været forhen stor til hannem, det blev den siden. Christine havde paa samme Tid, som Maria tog første gang Afskæed, begivet sig derfra, nemlig i Octobri. Hun blev ledsaget et Stykke paa Beyen af hendes Svoger, Chur-Fyrsten af Pfalz, (**), som derefter om Sommeren 1551. tillige med Chur-Fyrstinden, hendes Søster, gav hende en Besøgelse i Lothringen. Her falder mig ind, ikke at lade ubemærket en Forskiel, som jeg har fundet imellem den Spanske Historie-Skriver Luis Cabrera de Cordoba, og det som jeg nu af Belcario har fortalt, angaaende Forhandlingen imellem Kæyser Carl og Kong Ferdinand paa denne Augsburgs Rigs-Dag. Cabrera, i hans Historie om Kong Philippo II. giver at forstaae, Kæyser Carls Forsæt at have været, den Tid at talke af fra Regimentet, og overdrage Kæyserdommet til Kong Ferdinand, saasom Romerske Konge, med saa Skiel, at Philippus skulde igien udvælges til Romerske Konge, og i sin Tid succedere Ferdinando, da Philippus imidlertid skulde regiere i Nederlandene; Men at Kæyserens egne Ministrer vare der imod, ja at

H 3

Dron-

(*) See herom endnu videre hos Belcarium, *lib. cit. pag. 814.* Thuanus paa det sted, hvor hand taler om denne Augsburgs Rigsdag (*lib. VIII. pag. 236.*) mælder slet intet om Christine, men allene om Dronning Maria: *Hucusque inter Cæsarem & Ferdinandum de Imperii successionem actum fuerat, media Maria sorore, Pannoniæ regina, cum nihil profectum fuisset, Maximilianus, cujus consilio & contemplatione effectum credebatur, ne Ferdinandus Cæsaris voluntati obtemperaret, focii offensam veritus, quamprimum in Hispaniam transmittere & inde uxorem jam duorum liberum matrem deducere constituit, itaque cum patre Augusta III. Eid. Martii (an. MDLI.) discedit.*

(**) Herom taler Hubert Thomas *Annalium de Vita Frid. II. Palat. lib. XIII. p. 270.* og fremdeles indtil *pag. 277.*

Dronning Maria var ey heller dermed tilfreds, og vilde nødigen qvittere sit Statholderskab, og den Høyhed hun, som Regentinde, havde i Nederlandene. Dog blev dette forhandlet i største Hemmelighed, saa at Kong Philippus ey engang kom derefter. (*) Saaledes beretter denne Skribent, uden Tvivl efter rigtig Kundskab og Underretning, helst hans Skrift er igiennemseet af det Kongelige Spanske Conseil, og udgivet An. 1619. til Madrit, med fuldkommen Approbation. Og lærer man deraf ogsaa dette, at Kæyser Carl havde allerede den Tiid sin Abdication besluttet, og det midt i sin største Flor og Lyksalighed; Hvorved bortfalder deres Giætning, der have meent, at sligt kom hannem først i sinde, efter hvad som hannem vederfores An. 1552. ved Beleyringen af Metz, og siden af Churfyrst Mauriz i Saren. Men hvad vil man mere have, naar det er bekændt, at hand allerede An. 1548. udi sit Testament, som hand den Tiid gjorde, talte om samme sit Abdications Forsæt, som en gandske Fastsat og besluttet Sag. (**)

Christines formynderlige Regimente i Lothringen, som nu hidindtil er omtalt varede ikke længere, end til An. 1552. om Foraaret. Og hvad som foraarstagede slig forandring, var den Krig, som Kong Henrich

(*) Publicò Dieta por convocatoria el Enperador, para celebraria en Augusta a ventinueve de Junio, i partio de Bruselas en los ultimos dias de Mayo con las Reynas sus hermanas i el Principe. Descava elegirle Rey de Romanos, renunciandole sus Estados, i el Imperio en su hermano Ferdinando. Contradezian los Ministros i la Reyna Maria, que sentia mucho dexar el gobierno de Flandres, sus regalos, i poder, absoluto. Tratavese con gran secreto; mas Don Filipe no callò el intento con el plazer enemigo del consejo &c. - - Cabrera *Don Filipe segundo lib. 1. Cap. 3. pag. 13.* Gregorio Leti skriber ellers i sin *Vita di Filippo II. lib. IX. pag. 198.* at Kæyser Carls Forslag var til sin Herr Broder, at tage ham til Med-Regent i Kæyserdommet, paa den gamle Maade, som da der regerede tvende Kæysere i Compagnie. Ikke veed jeg om saaledes er bleven omtalt, eller hvorfra Leti har denne anecdote; men disse ere hans Ord: Per tirar Carlo al suo volere il fratello, l'adesco con l'offerta d'ammetterlo seco in quell' hora medesima all' Imperio, della stessa maniera come l'era fatto l'altre volte, negli antichi tempi, ne' quali regnauano due Cesari in compagnia: Ma fermo l'altro nel suo parere scusossi di non poter determinare cosa alcuna senza il figliuolo, &c.

(**) Ego, etsi non sum nescius, grandia consilia à multis plerumque causis, ceu magna navigia à pluribus remis impelli, tamen non facile mihi persuaserim, in Cæsaris animo magnam sibi partem vindicasse aut fortunæ commutabilis metum, aut alium quempiam levioerem motum. Siquidem annis ante obitum ejus ferme decem, hoc est, in ipso victoriarum flore, in eo quod Augustæ condidit testamento, de hac ipsa regnorum abdicatione mentionem fecisse constat. Fam. Strada I. 1. p. 12. ed. Rom. in fol.

rich II. udi Forbund med Churfyrst Mauritz af Saven og flere Tydske Fyrster, forkyndede Kæyser Carl. Udi Manifestet, som hand lod udgaae, stod end ogsaa Christines Navn nævnet: Næmlig der nævnedes, iblant andre Beskyldninger imod Kæyseren, at hand havde raadet sin Søster-Dotter Christine, Hertugen af Lothringens Enke, fra at erkiende Frankeriges Høyhed over Fyrstendømmet Bar, og at sværge Kongen Huldskab og Trostøb deraf, saaledes som de forrige Hertuger havde gjort. (*) Derpaa forsamlede Kong Henrich sin store Krigs-Magt imod Lothringens Grændser, for at bemægtige sig de trende Tydske Rigs-Stæder, Metz, Tull og Verdun, hvilke hand og alle tre indtog. Christine havde imidlertid, saa snart hun merkede hans Tilberedelser, skicket til sin Mor-Broder Kæyseren, for at spørge, hvad Partie hun skulde tage. Kæyseren lod hende svare, at, efterdi hand var selv for langt borte, og hans Leylighed var ikke at skikke hende nogen Hielp til, fandt hand tienligst, at hun gav Kongen af Frankerige de beste Ord, og begierede hans Fred og Beskiærmelse for Hertugdømmet Lothringen; Hvilket ogsaa Kæyseren lovede at skulde blive af hans Tydske Tropper uberørt. Derpaa drager Christine selv hen til Kong Henrich, som, tillige med sin Dronning Catherine de Medicis, og hele Hof, var nu i Joinville. Med hendes gode Villie skeede dette vist nok ikke; Men hendes Søns og Lothringens Velfærd og Interesse drev hende afsted. (***) Man beviste hende til Joinville al den Ære og Høytid som kunde optænkes. Hun haabede og, at man skulde lade hende være u-anmodet om at tage nogen Slags Deel i denne Krig. Men hvorledes kunde hun formode saadant? Lothringen var Frankeriges Grændse, og naar Kongen vilde attaqvare Metz og Verdun,

(*) Manifestets Ord anfører Thuanus saaledes *lib. X.* "Ut vero illustri indicio se male erga nos affectum proderet Caesar, Christiernæ Francisci Lotharingæ Ducis viduæ ac ipsius sororis filix auctor fuit, ut Barrensis Principatus, qui sine controuersia Gallicæ jurisdictionis est, nomine fidem mihi, quam debet, quamque superiores Lotharingæ Duces præstiterunt, præstare recusaret. See herom videre Blondelli Skrift imod Chiffletium, kaldet *Barrum Campano-Francicum*, pag. 78. 79. & 84. f.

(***) "Eo Christierna, Francisci Lotharingæ Ducis vidua, & Cæsaris sororis filia, ad Regem venit, non sponte, ut creditum est, sed quod alioqui filii fortunæ in summum discrimen adductura crederetur." Thuan. *Hist. lib. X. §. 6.*

Berdun, mon hand da vel skulde see paa, at Kæyseren betiente sig af sin Myndighed hos sin Søster-Dotter, til at foranstalte det allerringeste derudi til Hindring? Sligt gav man hende at forstaae i al Venlighed. Hun drog denne gang bort med et Hierte fuldt af Harm, beed sig i Lipperne, men holdte, for alle som saae hende, gode Miner. Nogen kort Tid derefter, da Kongen havde bestillet adskilligt i de Pladser, hand havde indtaget, kom hand tilbage, og tog Beyen lige ind i Lothringen. Her kom hun da hannem i Møde, med sin unge Prins, og hans Far-Broder, samt et stort Folgeskab af Udel. Strax efter Kongen fuldte mange Compagnier af hans Franke Krigs-Folk, som bleve indquarterede i Forstæderne og i Byerne omkring Nancy. Selv logerede hand sig ind paa Stottet, og kaldede sit Conseil til sig, hvormed Aftenen blev tilbragt. Hvad derudi blev besluttet, yttrede sig Dagen efter; da hand lod forkynde Hertuginde Christine sin Mening over tvende betydelige Poster. Den ene var, at saasom hun var Kæyserens Nièce, og det var heel naturligt, at hendes Hierte mere var hannens tilbendt end Franckerige, saa kunde man intet længere see Regeringen af Landet i hendes Hænder, men samme maatte fortroes allene til hendes Svoger og Med-Regent Græven af Vaudemont. Hvad hendes Lif-Geding og Indkomster angik, da skulde deraf hende ikke det mindste afgaae. Den anden og meest-empfindlige Post var, at hun maatte lade sig befalde, det hendes unge Søn Prinzen blev skicket til Franckerige, sammesteds ved Hoffet at opdrages, hvor Kongen forsikrede baade at vilde vise ham saa stor Kierlighed, saa og i Tiden at drage saa stor Omsoerg for hannem, som for nogen af sine egne Børn. Dette var alt som et Tordenflag for Christine, og snart ligesom en Knif i hendes Hierte. Men Tingen var resolveret saaledes i Kongens Conseil, og befunden saa nødvendig, at den ey taalede nogen Forandring. Den unge Prinzes Ober-Hofmester, der hidindtil havde været een af de fra Kæyseren hende tilsendte Ministrer, ja endnu stod virkeligen i Kæyserens Sed og Plikt, blev betakket. Hans Præceptorer og Tienere, og hver een, som var om hannem, vare Brabanter eller Tydske. Alle disse finge ogsaa deres Afskæed. Man gav hannem en Frankosk Hofmester, og et Antal Opvartere af Kongens

Kongens Folk. Og den Kongelig Befalnings-Mand i Champagne, Sieur de Bourdillon, førde ham med tvende Compagnier Ryttere til den Stad Reims; hvor Dauphin den Tiid var, og tog imod hannem. Thomas Cormerius udi sin Latinske Historie af Kong Henrici II. Bedrifter, skriver at Kongen assignerede til hans aarlige Underholdning 40. Tusinde Franske Livres, og gav ham et Regiment Cuirasserer, som i hans mindre Aar blev commanderet af Mr. Brosse-Mouilly, der nu var bleven hans Hofmester i stæden for Montbardon: Item, at alt dette skeede, fordi Kongen var videndes, at hvis man ey skillede Moderen og Sønnen ad, kom Ræyseren til at raade baade for Landet og for den unge Hertugs Giftermaal; Hvorimod Kongen forskrede hende, at hand ey allene vilde sørge for hans Optugtelse, men end og for hans Egteskab og give ham een af de Kongelige Princesser. (*) Imidlertid havde Dagen tilforne, før den unge Hertugs Afreise, hans Frue Moder gjort det yderste Forsøg paa at faae denne Resolution tilbage. Hun stillede sig ind for Kongen i det store Gallerie paa Slottet Nancy, hvor hand stod omringet af sit hele Hoff: Der gjorde hun hannem en dyb Reverence, og med Dynene fulde af Graad, som strømmede hende ned paa Kinderne, forestillede ham den Haardhed, hvormed hun gandske usforkylt blev beegnet. Hendes Beltaenhed, og den Yndighed i hendes Manere, og i hvert et Ord hun fremførde, tillige med hendes Graad og dybe Sukke, bevæ-

(*) Rex, quod Christianam Carolo Cæsari propter consanguinitatem magnopere ad dictam intelligebat; eandemque Carolum filium ibi elocaturam prævidebat, ubi Cæsar vellet: itemque eam ejus arbitrio, ubi opus esset, Lotharingiam permisuram: é qua maximis incommodis officere Galliam posset, Carolum Ducem in Galliam mittere constituit. Christianæ matri ut cum regiis natis perquam liberaliter educetur curaturum; & cum adolevisset, regiam puellam ei uxorem daturum promittit. eidem Duci annum quadraginta millium Francicùm constituit: atque cataphractorum equitum turmæ præficit: cui propter infirmam Caroli ætatem Brosamolium legatum, quem teneræ ejus ætatis moderatorem, rejecto Mombardone dabat, jubet præesse. Saalebes lyder det i bemeldte Thomæ Cormerii Alençonii *Rerum gestarum Henrici II.* (Paris. ap. Sebast. Nivellium 1584. in 4.) *libr. 3. fol. 72.* Denne Historicus er ey af de almindelig bekiendte og bliver hvel sielben citeret. Le Gendre dømmet om hannem saaledes: Son ouvrage est moins une histoire qu'un Panegyrique, dont le stile est net & la latinité est belle. v. Le Long no. 7658. Men at hand og ey er særdeles accurat, fand deraf kiendes, at paa tvende stæder hvor hand taler om vores Christine de Danemarck, siger hand, at hun havde været gift med Hertug Antonio i Lotharingen (Antonio Lotharingæ Duci quondam nupta) fol. 72. a. 89 fol. 157. b.

bevøgede alle Omstaaende, ja Kongen selv, til Medlidenhed. Hand trostede hende alt hvad hand kunde, og gav hende de allerbeste Ord i Verden. Videre naaede hun ikke; Men gjorde sin Reverence til Afskeed, gik bort, og græd bitterligen. Hun skal, efter Brantômes Sigende, have siden givet Duc de Guise, hendes afgangne Herres Fætter, meest Skyld for dette; Efterdi hun tilforne havde noget rundt aflaget hans Tilbud af Egetskab, og svaret hannem, at hand en maatte tænke, det hun agtede at forringe sig, og tage en Cadet af det Huus, hvoraf hun havde havt Hovedet og den Ypperste. (*) Hun meente nu, at det var ham, der havde givet Kongen sligt et Raad, for at hegne sig. Strax tre Dage derefter pakkede hun tilsammen, drog til Blamont, som var hendes Lif-Beding: Men blev der en heller ret længe, førend hun sagde Lothringen sit farvel, og begav sig til Elzas; hvor Kæyseren den Tid var ankommen. Iblant Lothringerne vare vel de, som toge nogen Part i hendes Bedrøvelse, og som det gik nær til Hierte, da de maatte see sig skilte ved deres unge Herre og hans Frue Moder. Maaskee det gik dem endnu nærmere, da Kongen af Frankerige lagde paa samme Tid en stærk Garnison i Nancy og i andre Stæder. Imidlertid vare de dog flere, som toge sig hendes Bortgang heel let, meest iblant Udelen, der ikke udi alle Maader vare tilfreds med hendes Regimente; eftersom hun gierne besatte de vigtigste Pladser og B-tieninger med Tydske, Flaminger, og andre Kæyserens Undersaatter, hvorimod Landets egne Indfødde saae sig foragtede og udelukte. (**)

Dette

(*) Brantôme siger, pag. 492. *de la dern. edit.* "J'ai ouy dire, qu'après la perte de son fils, elle demeura fort mal contente de Monsr. de Guise, & de Mr. le Cardinal son frere, les accusant d'avoit persuadé le Roy à cela, à cause de leur ambition, tant pour voir leur cousin si proche, adopté fils, & marié à la maison de France, que pour avoir refusé quelques tems auparavant Monsr. de Guise en mariage, qui luy en avoit fait porter parole. Elle qui étoit hautaine en toute extremité, dit qu'elle n'épouserait jamais le Cadet de la Maison, dont elle avoit épousé aîné: & pour tel refus Mr de Guise la luy gardoit bonne jusques-là. Denne var Franciscus Duc de Guise, hvis Fader Claudius de Guise var en yngre Broder af Hertug Antonio. Christines Sviger-Fader.

(**) Dette siger P. Calmet i *Hist. de Lorr.* med udtryffelige Ord.

Dette sidste, skjønt det ikke er til hendes Roes, har jeg en vildet
 efterlade at bemerke, eftersom det findes saaledes med udtryffelige
 Ord hos P. Calmet, der dog ellers er sparsom nok, i at optegne hvad
 som horer til vores Christines Historie. Thi jeg maae sige, at det
 meeste jeg har kundet brugt ham i, er just dette Stykke, som vi nu
 har hørt, angaaende hendes Ufsættelse fra den formynderslige Regering,
 og hvorledes hun med største Hjertens Bedrøvelse maatte forlade
 Lothringen, og see sig berøvet sin eneste Søn, som blev bortført til
 Frankrige. Herudi haver og Pere Calmet intet andet sagt, end
 hvad noksom af de beste Franske Historicis er tilforne bevidnet og paa
 lige Maade berettet; nemlig af Paradin, Thuano, Belcario, Mezeray,
 og mange flere. Hvorfore man ret maae undre over, at den eneste
 André Favyn er udi sin Histoire de Navarre falden paa, at fortælle
 denne Ting gandske anderledes, og har vildet bilde sig og andre ind,
 ligesom det var et oplagt Raad imellem Kong Henrich og Christine,
 at hun forlod Lothringen, og overlod sin Søn til hannem utvungen,
 ja med al Fornøyelse. Favyn beretter, at "den Tiid Kongen endnu
 "opholdte sig til Joinville i Champagne formedelst Dronningens
 "Sygdom, er Christierni de Danemarc, Enke-Hertuginde i
 "Lothringen, kommen didhen at besøge ham, og at hun selv offererede
 "ham sit Land, fastede sig, med hele Lothringen, og sin unge Søn
 "Hertug Carl udi hans Beskiærmelse og Salveguarde, helst efterdi
 "hun var bleven advaret, at Kænseren vilde nu oprippe den gamle
 "Trette og Misforstand, der havde været imellem hans Far-Moders
 "Fader den sidste Hertug af Burgundien, og Hertug René af
 "Lothringen, den unge Prinkes Far-Faders Fader; hvorved Kænseren
 "tragtede efter at faae den unge Prink i sin Bold, tillige med Landet,
 "for at legge det under Grævskaabet Flandern, og give Prinken en
 "Pension i Spanien. Hvilket var da Aarsage til, at Hertuginde
 "tog imod Kongens Forslag, nu hand proponerede hende at give
 "hendes Søn Prinken, som da var 8. til 9. Aar gammel, sin anden
 "Dotter Claude de France til Egte, og skiftede ham til Paris der at
 "opdrages tillige med Dauphin." (*) Dette Stykke skulde jeg mene,

(*) Le Roy sejournant à Joinville en Champagne à cause de la maladie de la Roync
 Cathc.

at være iblant andre noksom tienligt til at bevise, det denne Historicus hører til samme Classe som Varillas, og at man har lidet at agte paa hans Fortællinger, naar man ey finder dem bekræftede af andre mere tilforladelige. (*) Den Autor, som har continueret Les Annales d'Aquitaine de Jean Bouchet, er vel langt fra at sætte saadan Farve paa Tingen, som Favyn har gjort; Men saa er hand alligevel i bemeldte Handel ikke frie for al Fiction, og Gietning af sit eget Hoved. " Hand siger først, at da Christine kom til Joinville, klagede hun til " Kongen over den East og Tynge, som Lothringen maatte lide, " saafremt Arméen blev længe staaende der i Eggen: Hvorpaa Kongen " gav hende de beste og høfligste Svar, saa at hun drog bort fornøyet, " og at hand samme gang, iblant andre Benskabs Tegn, tilfagde at " vilde gifte een af sine Princesseer med hendes Son, og med første " besøge hende til Nancy." (**) Siden skriver hand, at " da Kongen " udi Nancy havde besluttet i sit Conseil, at sende den unge Hertug " Carl til Frankerige, og dette, paa det at Kæyseren ey skulde føre " ham bort, og imod en Pension bemægtige sig hans Land og " Fyrstendom, da fandt vel Hertuginde Christine saadant heel haardt,

Catherine de Medicis sa femme, la Veufue Duchesse de Lorraine Christierne de Dannemarc - - - le vint visiter, & offrir son pais, se mettant elle son pais, & le jeune Duc Charles son fils en sa protection & sauvegarde, d'aautant qu'elle estoit advertie que l'Empereur vouloit remuer la vieille querelle de Charles dernier Duc de Bourgogne son bifaieul, avec René Duc de Lorraine bifaieul du petit Duc, lequel il desiroit mettre entre ses mains avecques son pays, pour l'unir & joindre à sa Comté de Flandres, & luy faire quelque pension en Espagne. Ce qui fit resouldre la Duchesse à ce que le Roy luy proposa du mariage de Madame Claude de France sa seconde fille avec le Duc son fils aagé pour lors de huit à neuf ans, qu'elle envoyeroit à Paris, pour estre eslevé & nourry avec Monseigneur le Dauphin François. André Favyn *Hist. de Navarre* l. 13. p. 798. f.

(*) Tous les ouvrages de Favyn, qui autrefois ont fait honneur à leur Auteur, qui à la verité mérite qu'on le loue pour le dessein qu'il a eü de bien faire, sont peu considérez présentement. On y observe des choses singulieres, dont il seroit à souhaiter qu'il eüt cité ses garants. *Dictionn. de Morery, dans son Article.*

(**) Le Roy sejournant à Joinville - - pour attendre la convalescence de la Roynie, Dame Christierne de Dannemarch, Duchesse de Lorraine - - vint voir le Roy, remonstrant que son pais avoit beaucoup à souffrir pour la grande penurie des vivres & cherté d'iceux, si l'armée y faisoit longue demeure, le Roy l'accueilliit si honnestement, & luy usa de propos si honnestes, qu'elle s'en alla contante, luy accordant entre les autres obligations d'amour, une de ses filles pour Monsieur le Duc son fils, & qu'il la verroit à Nancy. *Annales d'Aquitaine* IV. Partie pag. 627. edit. de Poitiers par Abr. Mounin 1644. fol.

”haardt, men Kongen vidste saaledes at formilde hende, at hun gav sig end ogsaa selv i hans Protection,” (*) og endeligen, at ”da den unge Hertug var bortført, haver hans Frue-Moder vel været, saasom naturligt, noget bedrøvet, men derhos tillige glad over een saa anseelig Alliance som hannem var destineret, hvori alle af det Lothringiske Huus toge Part, Cardinal de Lorraine, Duc de Guise, Duc d’Aumale, &c.” (**). Saaledes har denne Skribent (***) understaaet sig at forklare omtalte Hændelse, og mænget i Hob sine egne Gietninger, med det, som hand maaskee har meent at være af andre alt for kort besattet.

Efterat Christine havde udi Elsass talt med hendes Morbroder Røyseren, (****) og derefter opholdet sig i saae Dage til Strasborg, fortsatte hun sin Rejse, med sine tvende unge Princesseer, til Bryssel. Hun fandt der et større og mere talrigt Hof, end da hun var der

I 3

i hen-

(*) Le Roy par avis de son Conseil & pour grandes causes trouva qu’il seroit bon retirer le petit Duc avec Mr. le Dauphin en France, tant pour l’ancienne querelle de la Maison de Bourgogne avec ceux de Lorraine, que pour les affaires du Roy, qui ja l’avoit receu son fils: Car si ce Duc venoit es mains de l’Empereur, en danger qu’il ne luy fist quelque pension & le fist hors de la Duché. La Duchesse trouva cela fort aigre: Mais le Roy la sceut si bien adoucir, qu’elle mesme aussi se mist en la protection de Sa Majesté. *ibid. pag. 628.*

(**) Parti le jeune Duc, la Duchesse Madame sa mere triste (comme le naturel le portoit) & joyeuse de si noble alliance qui se faisoit, mesme par le consentement de tout le lignage du sang de Lorraine, assavoir Messeigrs, le Cardinal, Duc de Guise, Duc d’Aumale, l’Evesque d’Albi, le Grand Prieur de France, le Sieur de Vaudemont, qui sages prevoyoient de grands inconveniens si la chose fust autrement advenuë. Toutesfois le regret surmontoit le contentement. La bonne Dame se retira à Blamont, qui est lieu de son domaine, au grand déplaisir de ses subjets, qui aymoient au surplus leurs princes: & au vray dire, telle departie de la mere & du fils fut par eux trouvée estrange, comme s’ils fussent demourez sans Maistre, & tout fust perdu, dont la Cité demoura tout en deuil.

(***) Det er bekiendt, at Jean Bouchet har selv ikke continueret sit bemeldte Værk, les Annales d’Aquitaine, længere end til An. 1545. og at de som udi sildigere Editioner har fortsat det indtil 1555. vides ikke hvem de egentligen har været. V. Le Long No. 15129. & P. Nicéroni *Memoires pour servir à l’hist. des hommes ill. Tom. XXVII. pag. 13. seq.*

(****) Clegando el Emperador a Argentina, vino alli a visitarle su sobrina Crisfierna, viuda de Francesco Duque de Lorena, y loñó con el sus duelos y disdichas. El Emperador la consoló lo que pudo, y dixo, que se fuesse con su tia la Reyna Maria. *Sandoval lib. 31. f. 24. ad. An. 1552.*

i hendes forrige Enke-Stand. Thi, foruden Dronning Maria, levede nu ogsaa sammesteds hendes anden Moster, Dronning Eleonore, som havde først havt Kong Emanuel i Portugal, og blev siden gift med Kong Francisco i Frankerige. Christine drog siden til Mecheln, og holdte der Hof for sig selv. Om det har været med hendes gode Villie, eller ikke, at hun saa plat forlod Lothringen, skal man efter Calmets og nogle andre Beretning, ey kunde decidere. Og hvorfors blev hun ikke boende paa hendes Lifgeding til Blamont, som skal have været den denligste Stæd man vilde see med Dyne? Det er troligt, at hun ey har havt meere Behag i at være udi det Land, hvor ey allene hendes Myndighed og Unseelse var til Ende, men hende ogsaa maae være kommen for Orne, hvad en stor Deel, som hun ey havde været til Naade, snakke om denne Forandring. Saa meget veed mand, at da hun rykte op fra Blamont, og drog til Elsas, var hendes Løfte og Forsæt, aldrig at sette Foden mere i Lothringen. Rosieres i hans Bog, kaldet *Stemmata Lotharingiae & Barri*, siger at Kong Henrich II. vilde endeligen have hende bort. (*) Og Marschal de Bassompierre skriver: Le Roy Henry II. vint en Lorraine, d'où il chassa la Reyne de Danemarck, & envoya le Duc Charles en son Royaume. Jeg holder og for, at Kongen ey skjøttede om hendes Nærværelse længere der i Landet, og at alle de, som kunde fortænkes for nogen Correspondence med Kæyseren, maatte tillige drage ud. Thi end ogsaa hendes Svogerke, Anne de Lorraine, den sidste Hertug Francisci Søster, reyste med hende til Brabant. (**) Denne var ogsaa Enke, og havde havt til Egte René de Chalon Prins af Oranien, Kæyserens General og tillige Statholder i Geldern: Hun blev nu kort derefter i Nederlandene giftet med Philippe de Croy Duc d' Arschot. Siden udi det Aar 1555. finder man Christine paa den store og merkkelige Dag, da Kæyser Carl sagde sig af med sin Regering, og sine samtlige Riger og Lande;

(*) Der heber det: Rex expulit Christinam à Lotharingia.

(**) Belcarius *lib. 26. pag. 829.* "Christierna Renatam ac Dorotheam filias secum ducens, Argentoratum primum, deinde in Flandriam abiit: quam Anna Lotharinga, Arausii Principis vi-
"dua, ac Caroli Reguli amita comitata est, (hæc mox Philippo Croyo Arschotix Regulo nupsit:)
"utramque enim Rex à Lotharingia discedere jusserat." Og altsaa har Rosieres og Bassompierre sagt ret.

de; som skeede den 28. Octobr. Herudi følger jeg Biskop Prudencio de Sandoval, der siger (l. 32. §. 33. p. 802.) at det var den 28. Octob. Simonis & Judæ Dag, efterat Messen var holden. Andre skrive den 25. Octobr. til Bryssel. Der stode da ved den høyre Side af Kæyserens Throne, hans Søn Kong Philippus II. af Spanien, hans Broder-Søn og tillige Sviger-Søn Kong Maximilianus af Bøhmen, og hans nær Forvandte Hertug Philibert-Emanuel af Savoyen: Ved den venstre Side stode Kæyserens tvende Søstere, de forbenvante Enke-Dronninger, Eleonore af Frankerige og Maria af Ungern, hans egen Dotter Dronning Maria af Bøhmen, og vores Christina af Danmark, Enke-Heruginde af Lothringen.

Kæyser Carl er derpaa i næstfølgende Aar seglet til Spanien; Det er ikke en ringe Feyl hos Le Clerc, naar hand strax i Begyndelsen af hans Hist. des Prov. Unies siger, at Kæyser Carl takkede paa engang af fra sit Kæyserdom og hvad hand i Tyskland besad til sin Broder, og fra de øvrige sine Riger og Lande til sin Søn, og derpaa reyste i selvsamme Aar 1555. in Sept. til Spanien. Enhver veed jo, at hans Aftakning til hans Søn Kong Philip skeede ey førend sidst in Octobr. 1555. hvorledes kunde hand da i Sept. samme Aar reyse til Spanien? men den Abdication af Kæyserdommet til Kong Ferdinand skeede ey førend Aar et efter, ved et Instrument dateret d. 16. Jan. 1556. hvormed Prins Wilhelm af Oranien blev sendt. Siden efter foregik hans Reyse til Spanien in Septembri, hvor de tvende hans Søstere, Enke-Dronningerne, Eleonora og Maria, fulgte hannem med, som bekiendt er. Der ved tabte Nederlandene, og i sær Bryssel, største Delen af sin Pragt og Herlighed. Kong Philip blev nu allene igien, som endskient, hand havde til Egte Dronning Marie i Engelland, nu dog, formedelst sin Krig med Frankerige, meest opholdte sig i Nederlandene, men hun i hendes Kongerige. Den som nu gjorde Prydelse, Ære og Glands til hans Hof, var Christine; Thi ellers havde det seet alt for øde og mørkt ud omkring ham, som Brantôme siger. (*) Sligt vidste ogsaa Nederlænderne, de store saa vel

(*) pag. m. 492. hvor det heber: Le Roy son cousin la croyoit, & se fioit en elle & luy por-

velfsom de ringere, nok at skionne paa, og vnskede derfor intet heller, end at beholde hende hos sig. De saae udi hende et livagtigt Munster af deres forige Heroïne, hendes Frue-Moster, Dronning Maria.

Jeg havde nær forglemmt at berøre en besynderlig Feil, som findes hos den Spanske Luis Cabrera, i hans Historie af Kong Philippo II. og som hører endnu til Carls sidste Regierings Aar 1555. nogle Maaneder før hans Abdication. Man veed, at udi May-Maaned samme Aar blev holdet en Forsamling imellem nogle Kæyserlige og Spanske Ministrer paa den eene og Franske paa den anden Side, paa et Stød kaldet Merc imellem Ardres, Calais og Gravelines, til at giøre Fred imellem Frankerige og Spanien, hvor Cadinal Polus og flere Engelske indfunde sig som Mellemhandlere. Denne Handling slog op og blev frugtlos, eftersom Parterne paa begge Sider gjorde deres Paa-stand alt for strænge. (*) Nu melder Cabrera, "at medens Cardinal Polus sparede ingen Gliid og Møye til at treffe de billigste Middell, "skulle de Franske iblant andet have foreslaget et Giftermaal imellem "Enke-Hertuginde af Lothringen og Hertugen af Savoyen, og at de paa "saadan Vilkor vilde give hannem endeel af hans Lande tilbage." (**) Herudi har den gode Mand merkelligen faret vild. Bores Enke-Hertuginde af Lothringen blev maasse ikke nævnt i denne Forsamling, vist nok blev der ikke talt om noget Giftermaal for hende: Og ikke seer jeg, hvad der skulde bevæget de Franske til, at give Hertugen af Savoyen en Fod af hans Lande tilbage, hende til Cre, eller for at see hende med nyt Egteskab forsiunet. Af Lothringen kunde jo de ikke heller derved vinde den mindste Plet Jord; thi dette Hertugdømme hørde jo hendes Søn til, ikke hende.

Men

portoit une tres grande affection & amour: Aussi luy faisoit elle valoir & briller sa cour, qui sans elle eût été fort obscure: Et pourtant depuis, comme j'ay ouy dire, ne l'a pas trop bien reconnuë.

(*) See herom Thuan. *lib. XV. p. 464. sqq.* P. Daniel *ad An. 1555. p. 527. sq.* edit. Amsterd. in 4to, og andre flere.

(**) El Cardinal Polo trabajò mucho en échar los fundamentos para fixar la paz; mas los Franceses pidieron el Ducado de Milan en matrimonio o satisfacion, i que el Duque de Saboya casase con la Viuda del Duque de Lorena, i se le restituiria alguna parte de sus Estados. Escluidas estas peticiones por los Imperiales &c. Cabrera *Don Fil. Secundo libro l. c. 8. p. 29.*

Men at der er bleven handlet om Hertugen af Savoyen hans Restitution, er vist, ja endogsaa om et Giftermaal for hannem, ikke med vores Christine, men med Kongens Søster i Frankrige Princesse Margrete, med hvilken hand endeligen fire Aar derefter kom i Egetskab. (*) Og er dette altsaa et utilladeligt quid pro quo, ja en meget

(*) Concluyeron la tregua por cinco annos con las condiciones ordinarias, i con que no se entendiése el comercio en las Indias, ni fuesen comprehendidos los foragidos Napolitanos en Francia, ni el Marques de Brandenburg; ni se avia de tocar a lo que posejan los Franceses en las tierras del Duque de Saboya. *ibid.* Af disse Ord lære vi, at denne gode Mand har forregnet sig i Tiden; hand har meent, at den fem Aars Stilstand, som blev sluttet An. 1555. hørde til den Congress i May-Maaned, der holdtes til Merc ved Calais. Den hørde og virkelig dertil, men som en Sag der blev opsat, og som skulde en anden gang ved bedre Tid og Lejlighed foretages. Imidlertid er denne gang hver Mand dragen sin Vey, og Krigen vedholdte derpaa det gandske Aar igiennem; indtil de samme Commissarier An. 1556. kort efter Nytt-Aar komme igien tilsammen, og sluttede den af Cabrera ommældte fem Aars Stilstand, paa et andet Stæd, nemlig i det Abbedie Vaucelles ved Cambray. Dette haver Cabrera ey paa agtet. Men at der da i Tractaten blev indført det Aars-tal 1555. skeede, fordi man i de Dage endnu skrev Aarstallet af det forrige Aar i Januarii og Februarii Maaneder, og saaledes indtil Paaske eller den 25. Martii, ligesom man endnu gjør i Engelland; Thi det er først skeet An. 1564. at Kong Carl IX. har indført ved en offentlig Forordning, at Aaret skulde i Frankrige begyndes d. 1. Januarii, da det tilforne fra utænkelige Lider ey var begyndt førend om Paaske. Og i Lothringen blev dog samme Forandring ikke ret fastsat førend An. 1579. Denne Observation, naar man ikke veed den, eller ey har den i agt og Hukommelse, kand iblant forvilbe en Historie-skriver; Og just har den her forført og confunderet Cabrera, der connecterer omtalte Stilstand med Forhandlingen til Calais, og lader den saaledes gaae for Kaysers Carls abdicati-on, da dog samme abdicati-on var gaaen for sig over 3. Maaneder, førend Stilstanden blev tresset. See herom Thuanus *lib. 17. pag. 514.* Popeliniere *livr. 4. au commencement.* Mezeray *Abregé Tom. IV. p. 699. edit. d' Amst. 1682. in 8. P. Daniel ad An. 1556. §. m. 550. P. Chr. Bor. Nederlandische Histor. fol. II. a. &c.* Skulde nogen herimod objicere, at Tractaten af Vaucelles er dog gjort i Kaysersens Navn, og Kong Philip kaldes derudi ikkun Konge af Engelland, ergo maade den være gjort før Kaysersens abdicati-on; Da svares, at Commissarierne vare de selv samme, som handiede i forrige Aar. 1555. in Majo til Merc ved Calais, og denne Handling i Vaucelles var kun en Continuation deraf, uden nogen slags andre Fuldmagter eller Creditifs, end den de havde haft fra Kayseren og Kong Philip til den forrige Sammenkomst. Til Overslod vil jeg endnu anføre det- te Vidnesbyrd af Sandoval, der siger med klare Bogstaver *lib. 32. §. 37. p. 814.* A cinco de Hebrero del anno de mil y quinientos y cinquenta y seys, el Emperador y su hyo el Rey Don Felipe hizieron treguas con el Rey Henrico de Francia por cinco annos con estas condiciones &c. Mr. du Mont har slet ikke været bedre øplyst, end forbemeldte Spanier; Thi ubi *Corps Diplom. Tom. IV. P. III. p. 82.* staaer bemeldte Tractat af Vaucelles indført i Begyn-sen af Aaret 1555. ligesom det pleyer efter vore Liders Begning at skee; da den med al Rette burde have haft Stæd i *Tom. V. p. 1.* under det Aar 1556. Saa er og dernæst i bemeldte *Corps Diplom. pag. 85.* sat urigtigt Aarstal ved begge Actes de Declaration, saavel Kong Philips som Kong Henrichs, nemlig 1555. for 1556. da den første er dateret til Bryssel den 19. April, og den anden til Cham-bord d. 3. Maji. Jeg tør vedde paa, at der staaer 1556. i begge Originaler, endskont der staaer ligeledes

meget stor og uundskyldelig Fejl hos Cabrera. Jeg vil langt mere holde hannem til gode, hvad hand siger strax efter, at som man en Kunde komme til rette om en endelig Fred, blev alligevel besluttet en Stilstand paa fem Aar. Dette er af hannem, som en Historico, meget for hastigen avanceret; Thi hvo veed ikke, at da denne Handling til Merc ved Calais var bleven forgieves, begyndte Krigen igien lige saa heftigen paa alle Sider som tilforne: Og at det ikke kom til nogen Stilstand førend An. 1556. d. 5. Febr. I hvilken Tractat vores Christine virkeligen blev indbegreben, og hende denne Fordeel betinget, at hun skulde nyde Frugt og Virkning af denne fem Aars Stilstand, og at hun kunde fredeliger komme og residere, saavel i Lothringen, som andensteds, hvor hende helst behagede. (*)

Denne Stilstand, som var giort paa fem Aar, i hvilke der skulde arbeides paa en Fred, varede ikke det første Aar til Ende. Pave Paulus IV. som, i Forbund med Kongen af Frankerige, havde haft sin Deel i Krigen imod Kænsveren, saa vit de Spanske Lande i Italien angik, var aldeles ikke fornøyet med Stilstanden. Hand fik da endeligen ved sine Kunster og Practiker (***) udrettet, at Krigen gif paa nye an i Italien, og derpaa strax ved Aarets 1557. Begyndelse blev

ledes 1555. hos Lünig R. A. Part. Special. Contin. I. pag. 283. Og Mr. du Mont havde derfor giort vel, hvis hand havde sparet sin remarque ved den første Act, hvori Philippus kalder sig Roy de Castille, de Læon, d' Arragon &c. nemlig denne notam: Il n'etoit pas encore Roi de Espagne, car son Pere n' abdiqua qu' à la fin de cette année 1555. Jeg vil spørge, om ikke just denne Kong Philips Titel i en Hoytidelig Act burde have givet ham en Scrupel om Aars Tallet? burde hand en have efterlæst de Franske Historier, for at see, naar Tractaten blev giort, hvorpaa disse Acter bleve udslæbde? Og hvis hand havde spurdt sig for, vare vel fundne de, der havde underviist hannem om den gamle Aars Regning førend An. 1564. Man finder det jo hos P. Daniel selv, tvende gange i Kong Caroli IX. Historie, pag. 837. og pag. 1013. edit. Amfeld. 1720. in 4to.

(*) En laquelle (Treve) de la part de Leurs Majestés Imperiale & Roy d' Angleterre son fils seront compris le Pape &c. - - les Ducs, Duchesse, et pais de Lorraine; pour jouir la dite Dame del' effet de la dite Treve, et de tout ce qui lui appartiendra, et d' aller et resider, tant en Lorraine, que ailleurs, ou bon lui semblera. Saaledes linder det i Tractaten, fait & passé en l' Abbaie de Vaucelles le 5. jour de Fevrier 1555.

(**) Sanloval sparer ikke at tale derom saaledes, lib. 32. p. 706. (edit. Pamplon. 1634.) Papa Paulo IV. con su vieja passion ardia aquel sugeto seco, y sin poder mas fingir la fantidad con que tanto tiempo avia engannado, quitando la mascara a su hipocresia, antes que este anno se acabasse movió la guerra, y perturbó la paz en odio del Emperador &c.

blev den af al Magt foretagen af de Franske imod Nederlandene. Man veed, med hvor stor Hestighed den næsten i tvende Aar blev fortsat; og hvor stor Væe dens Udgang, nemlig Freden, som derpaa fulgte, haver tilbragt vores Lothringiske Enke-Hertuginde Christine af Danmark, er endogsaa af alle Historier vitterligt. Dette bliver almindeligen fortalt saaledes: Begge Kongerne, af Frankerige og Spanien, vare allerede fæede af deres Krig, og Kong Philip, uagtet hans hafte Fordeele, længtes efter at beskikke sine Nederlande i Fred, og siden reyse til sit Kongerige Spanien. Hand gjorde sig altsaa ingen Betænkning, i at gjøre det første Skrit til Forlig, endskiont nogenledes uformerket. Cabrera siger virkeligen, at det var Christine, Hertuginde af Lothringen, som først raadde ham hertil. (*) Thuani og fleres Fortælling, saavelsom P. Calmets i hans Lothringiske Historie, er saaledes, at Christine haver om Høsten 1558. paataget sig en Reyse ind i Frankerige, af Forlængsel at see sin unge Son. Hun lod anholde om Kong Henrichs Leyde, som hende strax blev skicket, og lydede paa den Stad Peronne; hvor hendes Son Prinzen blev strax ført hende til. Hun fandt ham saa særdeles vel optugtet, saa fortreffeligen i Sæder og Skikkelighed forfremmet, saa vel oplærdt i Studeringer og i alle slags Øvelser, at hun kunde aldrig have nyset bedre. Men at dette Erinde til Frankerige var ikke hendes eneste, det blev siden noksom bekiendt. Hun havde, foruden andre, udi Følge med sig Biskopen af Arras, Antonium Perenot de Granvelle, Kong Philipps fornemste Raad og Ministre. Og man veed, at samme Tiid blev begyndt at tale om Forlig og Fred, imellem de tvende krigende Magter. Siden blev Grundvolden lagt, in Octobri næst efter, til Cercamp; hvor Christine aabenbare negocierede, og bragte Stilstanden til Slutning. Den Væe af sig Freds-Mediation, som hendes Herre Franciscus fordem, og hans Fader Antonius havde affecteret, men forgieves, den bragte hun nu til Beye for sig og sin Son. Saa at, da Freden paa Chateau-Cambresis kom til Slutning, blev hendes Navn i Tractatens Entrée paa en gandske honorable Maade indført, samt

K 2

Der:

(*) Christierna hija del Rey de Denamarck Duquesa de Lorena prima de Don Filipe le aconsejaba i pedia la paz. lib. 4. pag. 208.

der næst hendes Søns. (*) Herudaf er det og, at samtlige Historie-Skrivere tillegge vores Christine største Ære og Berømmelse for denne Fred. (**). Ja, at de Franske Poeter herudi lige saa lidet have forsmættet sig, end gotgiøres med tvende af de fornemteste paa de Sider, som ere Joachim du Bellay, og Pierre de Ronsard. Af den første haver man følgende Inscriptioner paa *Madame de Lorraine la Douairiere*: (***)

I.

L'antique honneur des plus braves guerrieres
Cede au renom de celle, qui a fait

Jurer

(*) Efter at de til Tractaten fra alle Sider Committeredes og Befuldmægtigedes Navne ere opregneede følger dette: Lesquels en la presence de Tres-haute & puissante Princesse, Madame Chrestienne, Duchesse de Lorraine, qui a de long temps travaillé à promouvoir la dite reconciliation entre eux; & de Tres-haut & puissant Prince Charles, Duc de Lorraine &c.

(**) Foruden hvad hos Thuanum læses *lib. XX.* skriver Famianus Strada, *lib. 1.* "Et pacis quidem conciliatæ laus penes Christiannam Lotharingæ Ducem fuit, mediam inter utrumque Regem; quippe Philippi consobrinam, & recenti affinitate Henrico gratam." Det samme haver Pontanus *Histor. Gæl. lib. XIII. pag. 872.* Lodov. Guicciard. *lib. 3. de Comment. pag. 202.* Intervenendo principalmente nel trattato, come parente, & mediatrice, Christianna Duchessa de Lorena, col giouane Duca suo figliuolo: laqual' Principessa, & quiui & a Cercamp, & assai prima s'affaticò per questa pace molto virtuosamente, con grado & satisfactione grandissima delle parti, & dell' uniuersale. Brantôme er vidtløftiger, *pag. 491.* A cette paix elle y servit de beaucoup, voire du tout: Car, les Deputez, à ce que j'ay ouy dire, après s'y estre beaucoup peiné, & consummés à Cerean plusieurs jours, sans y rien faire ny arrester, estans tous en defaut, & hors de queste, à la mode de Veneurs; Elle, ou qu'elle fust instincte d'un Esprit divin, ou poussée de quelque bon zele Chrestien, & de son bon esprit naturel, entreprit cette grande negociation, & la conduisit si bien, que la fin s'en suivit si heureuse alors par toute la Chrestienté. Aussi ne se pouvoit-il trouver personne, ce disoit-on, plus propre pour remuer, & asseurer cette grande pierre: car elle étoit une Dame tres-habile & tres-advisée, s'il y en fust oncques, & de belle & grande authorité &c. Paa samme Maade taler en mindre almindelig Skribent, Milles Piguere, i hans Franske Historier 5. Bogs 4. og 6. Capitel, og slutter saa, que la Duchesse de Lorraine aura à jamais cette gloire d'avoir donné le commencement & la fin à cette Paix, & d'avoir reconcilié ces deux grands Rois, si fort irritez. Om hvilken Piguere mig maae tillædes at anmerke, at den Underretning, som J. le Long i *Biblioth. Histor. de la Fr. No. 7942.* giver om hannem, er noget ufuldkommen, og bør endnu suppleres af Du-Verdier *p. 882.* og af La Croix du Maine, *p. 333.* foruden det som le Long af samme tvende har onført. At ellers samme er en plomp Plagiarius, og har mangesteds copieret Popeliniere, er vist. Men det samme har hand og gjort ved andre, og krevet ud af Paradin; som ex. gr. den lange Kong Henrichs Harangue til vores Christine, som Brantôme ærger sig over Paradin for, og kalder den un grand fatras de paroles.

(***) *Oeuvres françoises de Joach. du Bellay, à Rouen 1592. in 12. p. 527. b.*

Jurer ensemble un accord si parfait
Les nations du monde les plus fieres.

2.

Pour assembler d'un lieu non vulgaire
Un Tres-Chrestien, & Catholique Roy,
Une CHRESTIENNE, & de nom & de foy,
Seule pouvoit tel Ouvrage parfaire.

3.

Pour dechasser la fureur Thracienne,
La PAIX du Ciel en terre descendit:
Et à nos yeux visible se rendit
En la benigne & sage Aufrasienne.

Og af Pierre de Ronsard dette Epigramme (*) til hende:

La belle PAIX abandonna les Cieux
Pour accorder l'Europe, qui t'honore,
Et se voyant loger dedans tes yeux,
Elle pensoit dans le Ciel estre encore.

Førend denne Fred kom til sin Slutning, som skeede først i Aprili 1559. og imedens Stilstanden varede, blev Bilageret imellem Kong Henrichs Dotter, Claude de France, og den unge Hertug Carl af Lothringen, holdet i Februario til Paris. Att Kong Henrich havde længe tilforne tiltænkt hannem denne sin Dotter, og med Moderens Vidende forlovet dette unge Par tilsammen, er vel ingen Tvivl om. Ja at hand haver end ogsaa yttret dette Forsæt til hende, ved sin Nærværelse i Nancy An. 1552. den Tiid hand skillede Moderen og Sønnen ad, hvorom tilforne er talt, siges tydeligen af een og anden Fransk Skribent. Efter Bilageret forsøede Brudgommen Hertug Carl sig til Chateau-Cambresis, hvor hans Frue-Moder bestandigen ved Negotiationen opholdte sig, og hvor hand nu ogsaa maatte

K 3

maatte

(*) Oeuvres de Pierre de Ronsard, à Paris 1623. in fol. Tom. 2. dans le Recueil des Mascurades, pag. 1569.

maatte overvære den sidste Sammenkomst til Freds-Slutningen. Og eftersom hun endnu ikke havde havt den Fornøjelse at see sin Søns Brud, overtalede hun ham til, at hand tog hende did sammesteds med sig. Siden, der Tractaten var kommen til Endskab, begave de sig derfra videre, for at aflegge deres Besøgelse hos Kongen af Spanien. Høybemeldte Konge var paa den Tiid til Mons i Hennegaw. Christine kom med dennem i Følge, og det unge Fyrstelige Par blev af Kong Philippo paa det herligste imodtaget, og med kostbareste Skænk begavet. (*)

Aaret tilforne 1558. var Christines baade Herr Morbroder Kæyser Carl V. saa og begge Fruer-Mostere, Enke-Dronningerne Eleonore og Marie, ved Døden afgangne. (Besynderligt var, at de alle tre døde i eet og det samme Aar i Spanien, og udi den Orden som de vare gamle til; Dronning Eleonore i Aprili, Kæyser Carl den 21. Septembr. og Dronning Maria den 18. Octobr.) Statholderskabet, som denne sidste havde ført i hendes Herr Broders Tiid i Nederlandene, havde hun sagt sig af med paa den selsamme Dag, som hand aftraadde samme Lande til sin Son: Og derpaa er hun og den ældere Søster, om Aaret derefter, seglet med deres Herr Broder til Spanien. Saaom nu Kong Philip, i dette Aar 1559. efter sin Fred med Frankerige, og efterat Dronning Maria i Engelland, hans Gemahlinde, alt et Aar tilforne var afgangen, lavede sig til at tage Afskæed for en lang Tiid fra sine Nederlandske Provinsker, saa stod hand længe i Betænkning, inden hand fik besluttet til hvem hand skulde betroe Statholderskabet over bemeldte Provinsker. Herom finder man vel eet og andet hos de beste Nederlandske og Spanske Historicos; men de berette det ikke alle paa eens Maade. Pontus Heuterus siger, at "her vare tre i Forslag: Emanuel-Philibert Hertug i Savonen; "Christine

(*) Belcarius *lib. XXIX. pag. 918.* "Decimo quinto Kalend. Martii, Claudix Henrici "Regis filix cum Carolo Lotharingix Regulo nuptix magno apparatu, ut Gallis mos est, celebratæ "sunt. Eodem mense ad castellum Cambrifum Henrici Philippique legati convenerunt; qui tertius "conventus fuit. Affuit & Christierna, ac Carolus Lotharingix Regulus ejus filius, quasi pacis in- "terpretes. Ea videndæ nurûs cupida, filio persuasit, ut eandem illuc deduceret: quæ inde "Montem usque Hannonix oppidum, ubi tum Philippus agebat, deducta, humanitè excepta " & muneribus pretiosissimis donata est."

"Christine af Danmark Enke-Fyrstinde af Lothringen; og Margareta,
 "Kænsfer Carls naturlige Dotter, Enke-Fyrstinde af Parma. Den
 "Savoyiske kunde nu ey have hermed at bestille, (*) siden hand ved
 "sidste Fred havde bekommet sine egne Lande igien. Christine
 "attraaede denne store Charge; og hende var Prinzen af Oranien
 "meget for, som den Tiid var Enkemand og friede til hendes yngste
 "Dotter Dorothea. Men herimod arbeidede visse store Mænd, ikke
 "fordi de havde noget paa Christine at sige, eller at de holdte
 "Margrete bedre, men for andre heel vigtige og hemmelige Marsagers
 "Skyld, som hverken Christine fik at vide, eller man vel skal kunde
 "oplyuse." (**) Hernæst haver man Famiani Strada's Beretning, efter
 "hvilken der skal have været fire paa Tapetet, tvende af hvert Kion:
 "nemlig Prinz Wilhelm af Oranien, og Græven af Egmont, (her
 "nævnes ikke Hertug Emanuel-Philibert;) og de tvende Fyrstinder,
 "vores Christine af Danmark, og Margrete af Parma. "Men,
 "(siger hand) da Prinzen af Oranien frygtede, at hand neppe skulde
 "for sig selv kunde trænge igiennem, tog hand det Partie, at arbeide
 "tillige for Christine, hvis Dotter hand tænkte at faae til Egte, og
 "saaledes at kunde faae Haanden i Regeringen, under sin Sviger-
 "Moders Navn. Og just blev dette ey et ringe Stød for Christine,
 "at der taledes om saadant Gistermaal: ja endnu mere hendes
 "Svogerskab med det Francke Huus, i det hendes Søn havde faaet
 "Kong Henrichs Dotter. Man maatte, sagde Granvelle, saaledes
 "lave sig til at see alting besatt med Frankoser og Lothringer, og
 "disse vilde faae mere at sige, end her blev tienligt; Hvad heller
 "hand nu, som en Burgundier gav sigt at forstaae, af Had til
 "Lothringer, eftersom disse tvende Folk have fra æld-gammel Tiid
 "været

(*) Hand havde dog haft Titel af Statholder, efter Dronning Mariæ Abdication, og forestaaet Regeringen i Nederlandene; i den Tiid Kong Philippus opholdte sig i Engelland.

(**) Dux Christierna Belgarum præfecturam appetebat, eamque summopere Aurantii Princeps, non ita dudum defunctâ uxore viduus factus, ejusque filiam.natu minimam Dorotheam in uxorem ambiens, probabat. Sed hæc magnis aliquot viris, ob ingentes arcanasque causas, minus placebat; non quod in Duce Christierna aliquid desideraretur, quare Margaritam illi præferendam ducerent, sed arcanæ suberant causæ, ipsi Christiernæ incognitæ, nec detegendæ." Pont, Heuter, *Res. Austriacar. lib. XV. cap. 7.*

"været hinandens Død-Fiender; eller og snarere, fordi hand merkede,
 "at Kongen var selv mere inclineret for Hertuginde af Parma, og
 "hand derfor vilde betimeligen insinuere sig i dennes Gunst." (*) De
 samme fire Personer, som Strada omtaler, nævner ogsaa Hugo Grotius;
 Men saasom hand er meget kortere, haver hand om Christine ifkun
 dette, at "saa meget som hun havde Prinzen af Oranien og samtlige
 "Nederlænderne for sig, saa meget var Hertugen af Alba, og
 "Granvelle Biskopen af Urras, hende imod." (**). Den vidtløftigste
 udaf alle er Cardinal Bentivoglio, der dog ifkun taler om de tvende
 Princesse allene, imellem hvilke Ballet i Kong Philippi Conseil skulde
 være bleven anstillet. "Herom, siger hand, var en stor og vigtig
 "Dispute, hvilken af disse tvende man skulde give Fortrinet.
 "Christine var ældst; Hun havde mere Bekjendtskab der i Landene;
 "hun var berømt for hendes store Dyd og ugemeene Forstand, hvoraf
 "hun havde givet Prover, medens hun som Enke-Fyrstinde havde
 "ført Regimentet i Lothringen. Samme fortreffelige Rygte var og
 "mere tilvoret formedelst den sidste Fred til Cambressis, hvorudi hun
 "havde arbejdet som Mediatrice, og bragt fornemmeligen dens
 "Slutning til Beye. Denne hendes sidste Fortieneste havde tilbunden
 "hende megen Anseelse hos Flamingerne, saa at alles Hierter vare
 "hende tilgenegne. I sær og frem for alle var Prinzen af Oranien
 "paa

(*) Imo nec ipsi Lotharingæ magnopere contulit ad præfecturam Belgii capeffendam
 fama conaubii, quo jungenda ejus filia cum Orangio ferebatur. Quanquam ei ad hanc rem multo
 plus obfuit inita cum Gallo nuper affinitas, Carolo filio Lotharingæ Duce cum Claudia Regis
 Henrici nata in matrimonium collocato. Admonuerat enim Regem, ut ajebant, Granuellanus
 Antistes: videret, ne hujusmodi Gubernatricis occasione, Galli Lotharingis immisti ultro citroque
 commeando, Belgium completerent. Sive id Burgundus homo suaderet, ne Burgundis Lotharingi
 imponerentur veteres nationis hostes: sive potius, quod cum propensum Regis animum in
 Margaritam Parmensem introspeffisset, ipse quoque in illa anteposenda operam conferre suam,
 partemque gratiæ occupare festinaret. Strada *Hist. de Bello Belg. lib. I. ad an. 1559.*

(***) Philippi Regis discessu de summa præfectura certatum est. Non erant infra hanc
 spem Arausionensis & Egmondus; sed omiffus uterque hoc obtentu, ne prælato altero, perpetuis
 simultatibus distraherent rempublicam. Tum inter scæminas ambigebatur, Christianam, cui maritus
 fuerat Franciscus Lothar. Dux, avunculus Carolus Cæsar, & Margaritam, quæ ipsi Carolo extra
 conjugium nata, Alexandro primùm Mediceo, inde Octavio Farnesio, Parmensium Duci nupserat.
 In Christiannam promotæ Arausionensis & Belgarum studia, sed contra tendebant Ferdinandus
 Alvares Toletanus Albæ Dux, & Antonius Perenotus Granvella Atrebatum Antistes. Grotius
Annalium lib. I. pag. 12.

" paa hendes Side, og haabede baade at blive hendes Sviger-Søn,
 " saa og at faae ved hende Statholderkabet saa got som i sine Hænder.
 " Men tilsidst fornam man, at Kongen determinerede sig for
 " Margrete, saasom den der baade var fød og opfød i Nederlandene,
 " saa og var, efter hendes afdøde Herre, Regentinde i de Stater
 " Parma og Placenza, hvilke Lande vare i Foreening med og til
 " Styrke for Hertugdømmet Milan; Ja hun og desforuden erbed sig
 " at sende hendes eneste Søn Hertug Alexander til det Spanske Hof,
 " der at opdrages, til Forsikring om en fuldkommen Dependenz af
 " Kong Philip: I den Sted at Christine, med sit Lothringiske Huus,
 " var saavel i Henseende til Lothringens Egenkab, som end mere for
 " dets Interesse, forpligtet til at dependere af den Franske Crone.
 " Ja hvad mere var, den selvsamme store Attraae, som Nederlænderne
 " lode saa aabenbare kiende, og deres Forlangende at bekomme
 " Christine til Regentinde, skadede hende meget mere hos Kongen og
 " de Spanske Ministrer; og med dennem havde Biskopen af Arras
 " foreenet sig, hand som blev meest brugt, frem for andre der ved
 " Hoffet. Udi samme Hensigt gjorde baade hand og de andre deres
 " Gliid, til at forhindre Prinzen af Oraniens Forehavende,
 " formeenende at det tiente her ingentunde, at tilstede et saa nær
 " Svogerkab imellem hannem og Kongen selv, og dernæst ved Hielp
 " og Tilstød af Lothringen, at gjøre ham større end hand ellers var.
 " Dennem sluntes at man havde allerede klart formerket, hvor meget
 " der laae skjult hos denne Prinz af Indbildning, Mod og Vergierighed,
 " saa at det ey giordes behof at opvække eller give Anledning til
 " mere." (*)

Saavit

(*) Grande fu la contesa inanzi che fosse determinato qual delle due haueffe ad essere preferita. Era Christierna d'età maggiore; conosciuta molto in Fiandra per la vicinanza della Lorena; commendata di molta prudenza, per haver sostenuto (rimasta vedoua) con gran virtù il governo di quello Stato; e le haueua accresciuta poi una grandissima riputatione la sopraccennata pace di Cambray, che per suo mezzo, e con la sua presenza principalmente, s'era maneggiata, e conelusa. Il qual successo, come haueua liberata da ogni molestia d'arini la Fiandra; così ancora haueua conciliati sempre più gli animi de' Fiamminghi verso la sua persona. Desiderauala sopra tutti gli altri l'Oranges, per la speranza nella quale era entrato d'hauere una sua figliuola per moglie,

Saavit gaaer Fortællingen af Bentivoglio. Svortil jeg endnu maae føye en lige saa vidløftig af Luis Cabrera, helst derudi haves visse Omstændigheder, der ey ere berørte af de Nederlandiske. Denne Spanske beretter, "at Kongen stod i Betænkning, hvem hand "skulde nævne til Statholderskabet, og beraad slog herom med "Hertugen af Feria og de tvende Spanske Secreterere Diego de Vargas "og Francisco de Erafo, hvorover Nederländerne vare heel bedrovede. "Prinsken af Oranien og Græven af Egmont, begge stolende paa "deres Herkomst og Høyhed, saa og paa deres forige samt nye "Fortienester, tragtede den ene saavel som den anden efter dette høye "Embede, og havde hver for sig ikke liden Forhaabning. Men "Kong Philip vidste, at Nederländerne ikke vare for at regeres enten "af deres egne Indfødde eller af Fremmede, og at hvorn som skulde "herste over dem, maatte være af det Kongelige Blod. Herfore "sendte hand først Rui Gomes de Silva til Spanien, at hente derfra "hans Søn Prins Carl, som nu i Aaret 1559. var 14 Aar gammel, "og kunde altsaa for Alderens Skyld holdes beqvem til Regimentet, "naar det skulde tiltrædes ved Arf: Men saasom denne unge Herre "befandtes gandske uskicket dertil, blev der intet af dette Forsæt. "Græven af Egmont, da hand saae sig udelukt, gav Anslag paa "Kæiserens Søn Don Juan de Austria: Men her tog man i "Betragtning, at hvis hand blev vælget, kunde befrygtes, at hand "vilde faae Lyst til Herredømmet, og sette sig saa fast deri, samt
"tilvinde

moglie, & perciò ne faceva ogni prattica, sperando insieme, ch' un tal matrimonio douesse poi mettere quasi più in mano à lui, che à Christierna, l' amministrazione della Fiandra. Ma preualse finalmente l' inclinazione del Rè verso Margherita; come quella, ch' era nata, e nudrita in Fiandra; e c' hauendo gli Stati di Parma e Piacenza, di suo marito sotto alle forze del Ducato di Milano in Italia, e che risolutasi ancora d' inviare Alessandro suo figliuolo unico alla Corte di Spagna, prometteua una più assoluta dipendenza dal Rè; la doue all' incontro la Casa di Lorena, per la qualità del paese, & più ancora de gli interessi, era costretta à dipendere quasi del tutto dalla Corona di Francia. Oltreche il desiderio stesso, c' haueuano mostrato i Fiamminghi d' hauere Christierna per loro Reggente, ne haueua reso tanto più alieno il Rè, & i Ministri Spagnuoli, co' i quali andaua vnito il Vescouo d' Arras, Ministro anch' egli de' più adoperati, che fossero nell' Corte. Queste considerationi fecero, ch' essi parimente impedissero all' Oranges il matrimonio accennato; parendo loro, che non conuenisse di consentire, ch' una tal parentela, si prossima al Rè medesimo, e c' haurebbe reso l' Oranges più grande in Fiandra, co' l' vicino appoggio della Lorena, hauesse à suscitare nel suo animo spiriti più ambiziosi di quelli, che più d' una volta in lui s'erano digià molto chiaramente scoperti. "Bentivoglio della Guerra di Fiandra, P. I. lib. I.

" tilvinde sig Indbyggernes Gunst, at det blev vanskeligt at faae ham
 " igien derfra. Endelig besluttede Kongen at følge sin Herr Faders
 " Wiis, der havde fortroet Statholdereskabet først til sin Fæster Frue
 " Margareta Hertuginde af Savoyen, siden til sin Søster Dronning
 " Maria af Ungern, og derfor til at formene al Uvind og Jalousie
 " hos Mand's-Personer, at vælge ogsaa denne gang en Frue. Prinzen
 " af Oranien bragte da i Forslag Hertuginde Christierna, en Dotter
 " af K. Christiern i Danmark, hvis Kongelige Person samt høye
 " Forstand og Klogskab var noksom bekiendt i Landet, og var ingen
 " Tvivl om, at hun jo skulde erholde ey allene Yndest, men endogsaa
 " Myndighed hos Nederländerne. Samme Forslag fandt og Bifald
 " hos Græven af Egmond. Herved søgte hand af Oranien at blive
 " Mester af det hele Gouvernement, i Tanke af Hertuginde
 " Christine skulde vel give ham een af hendes Døttre til Egte. Ja
 " man havde anholdet hos Kongen om Tilladelse, sligt at begiere af Her-
 " tuginden, og det siuntes end ogsaa ikke at have nogen Vanskelighed. Bi-
 " skopen af Arras, Antonius Perenot de Granvelle, havde hidtildags væ-
 " ret Prinzens af Oranien store Ven. De havde fra den Dag, da Kæyser
 " Carl satte Granvelle i sit Raad, levet i den bedste Forstaaelse tilsammen:
 " Men just over denne Sag bleve de de største Uvenner, og der opkom
 " efter samme Tiid imellem Prinzen af Oranien samt Græven af
 " Egmond paa den ene, og bemeldte Granvelle paa den anden Side,
 " en stor Misforstand og et aabenbare Had. Thi Granvelle lod sig
 " merke, at det skikkede sig ikke at Christine skulde være Regentinde, hun
 " som var alt for god Ven af Nederländerne, og som tilmed havde
 " været gift i det Lothringiske Huus, der havde stedse været Fiende
 " af det Burgundiske, og i Krigerne gjort eet med Frankosen: Ja
 " end mindre kunde det gaae an, at hand af Oranien skulde være
 " hendes Sviger Søn, da hand havde sit Land i Frankerige. Deri-
 " mod fremkom Hertugen af Alba, og foreslog Frue Margareta,
 " Hertuginde af Parma, Kong Philips Søster, som hand sagde at
 " skulde vel kunde forestaae Regeringen; Hendes Søn kunde Kongen
 " beholde udi sit Hof i Spanien til et Pant paa hendes Troskab;
 " ligesom ogsaa hendes Mand kunde være Cronen til Tieneste i Italien.

" Hun havde beviist stor Lydighed og Trofskab imod hendes Hr. Fader
 " Kæyseren, indtil endogsaa at forlade hendes Mand, den Tid hand
 " beteede sig fiendtlig. . . . Hun var fød og baaren i Nederlandene,
 " elskede sit Fæderneland, og vidste dets Manere. Dette sidste kunde
 " Prinszen af Oranien ingenlunde fordøye eller tilstaae, nu hand
 " fornãm at hans Systermaal med Christines Dotter vilde gaae over
 " styre, og hans Myndighed i Nederlandene vilde blive saameget
 " mindre, helst hand havde været Frue Margrete imod, der nu vilde
 " holde sig til Granvelle. Hand sagde, at Margrete var nu bleven
 " gammel-vant i Italien, først i sit Egteskab med Hertugen af
 " Florens, og derefter i Parma, hun havde længe siden forglemt
 " baade Skikke og Manerer, saa og Folk og Ting, som hun fordum
 " havde seet og kiendt i Nederlandene. Dette alt u-anseet gielt te her
 " nu mere hvad andre sagde, der havde Kongens Dre; og da de
 " Spanske Herrer gave deres Bifald til Granvelles Mening, saa
 " beholdte og denne Overvægten. Sagen blev dog i al Stilhed
 " forhandlet. Men derudaf opspandtes en hemmelig Krig imod
 " Granvelle, udaf Prinszen af Oranien, og Græverne af Egmont og
 " van Horne. Disse komme tilsammen i en Have til Bryssel, hvor
 " de sammensvore sig at være Granvelle og Frue Margrete bestandigen
 " imod; og fra denne Dag af oplagde de deres Raad og Gierninger
 " imod begge disse saavel som imod Kongen selv. (*)

Skulde

(*) Tratò de nonbrar Gobernador de los Paeses al Duque de Feria con los Secretarios
 Diego de Vargas i Francisco de Erafo Espannoles, i lamentaban gravente los Flamencos. El
 Principe de Orange i el Conde de Egmont fiando en la nobleza i grandeza de sus perfonas, casã
 i servicios antiguos i frescos, pretendian con emulacion i no pocas esperanças quedar con el
 gobierno. Mas Don Filipe sabia desplaze a los Flamencos ser gobernados de naturales o
 estrangeros, i convenia fuesen de la sangre Real sus Regentes. Por esto enbid antes a Rui Gomes
 de Silva a España a llevar al Principe Don Carlos, que en esto anno mil i quinientos i cincuenta
 i nueve tenia catorze de etad, competente segun derecho para gobernar, si eredara; mas su
 incapacidad lo impidio todo. Si ponia por Lugarteniente hijo del Enperador (como queria el
 Conde de Egmont viendose escludido,) se podia temer, que cevado en el mando se arraigase,
 i aficionandose los Estados seria dificil removelle. Conforme al estilo del Enperador su padre,
 que tuvo por Gobernadora a Margarita Duquesa de Saboya su prima, i a Maria su ermana Reyna
 de Vngria, hasta que renunciò las tierras, determinò elegir muger para el gobierno, evitando
 la sospecha i rezelo de los varones. El Principe de Orange propuso a la Duquesa Madama
 Crislierna, hermana de la Condesa Palatina, hijas de Crislierno Rey de Denamarck, persona
 Real

Skulde maafke nogen falde paa at badle, det jeg her havde indført Ord fra Ord disse hele og til Deels lange Passager om denne Handel, da holder jeg usornødent at giøre Undskyldning derfor; helst Smagen er saa adskillig saavel i derte Slags Skriverie, som i andet Slags. Jeg bekiender at jeg kunde have sparet Læseren fra at læse tu eller tre gange det samme, naar jeg havde slaget alle disse Fortællinger tilhobe, og gjort een deraf. Men baade skulde dette kostet mig mere Umage, saa og er jeg i den Tanke, at udi en particuliere Afhandling, som denne, hvor man foretager sig at opluse hvis merkeligt der findes om een Person allene, gjør man vel i, at stille undertiden visse Testimonia og Underretninger fra hinanden. Jeg giver Magt, at jeg kunde gierne ladet det blive ved det korte Begreb, som Mr. le Clerc har gjort (meest af Bentivoglio) som hand pleyer, saaledes: "Kong Philippus var i Tvivl, om hand skulde betroee dette

"vigtige Embede til Christine, Hertuginde af Lothringen, eller til

§ 3

Mar-

Real i prudente, conoedora del Pais que avia de gobernar por, esto agradable a los Flamencos, de buon entendimiento i autoridad, i favorecia esta propuesta el Conde Egmont. Con esto quedaria el du Orange duenno de toto el governo, i ella obligada a darle en casamiento una hija, i avia suplicado al Rey lo tuviese por bien i pidiese a la Duquesa, i no le desplazio. Antonio Obispo de Arras, hijo de Nicolas Perenot de Granvela era en el Consejo i en la gracia del Rey Catolico. Era su amigo el Principe de Orange, por la comunicacion i beneficios que de su padre recibio - - - Andaban unidos en prospero i adverso, i ayudados entre si. Nacieron despues entre los dos i el Conde de Egmont disensiones i declarados odios; porque Granvela dixo, no convenia gobernarse Cristierna amiga de los Flamencos, i aver sido los de la casa de Lorena enemigos de la de Borgonna en las guerras que le hizieron Franceses, i mas si el de Orange era su yerno, que tenia estado en Francia. Truxese como dezia el Duque de Alva a Madama Margarita Duquesa de Parma su hermana que gobernaria bien, teniendo el Rey en su Corte de Espanna el Principe de Parma su hijo en prendas de su fidelidad, con que el marido in Italia acudiria mejor a su Corona. Fue su hermana obediente al Emperador hasta dexar a su marido, siendo enemigo del Cesar, i retirarse a la ciudad del Agulla en el Abruzo por satisfazelle. Nació en Flandres, amaba su patria, sabia sus costumbres. Contradezia esto el de Orange, por que se le quitaba la ocasion de casar con la hija de Cristierna, i seria menor adelante su autoridad en los estados, i Margarita contraria por no la aver propuesto, i favorable a Granvela. Dezia, que envegecida in Italia siendo muger del Duque de Florencia, i por su muerte del de Parma, avia olvidado los usos y conociemento de las cosas i personas de Flandres. Puede i vale mas el que está en la gracia del Principe; i assi de los Sennores Espannoles favoreció el parecer i deseo de Granvela prevaleció. Esta se trataba en secreto, i pasando las competencias a guerra oculta contra Granvela, el de Orange, Egmont, i el de Horne conjuraron en una huerta en Bruselas contra el i contra Margarita, i desde este dia encaminaron sus hechos i consejo contra ellos i contra el Rey. Cabrera lib. V. cap. 2. p. 229. seq.

"Margrete, Hertuginde af Parma; Men hand lod endelig sit Val
 "falde paa denne sidste, helst hun var fød i Nederlandene, og hendes
 "Mand, Hertugen af Parma og Plaisance, dependerede i visse
 "Maader af det Milanesiske; ja hun derforuden tilbød at sende sin
 "Søn Alexander til det Spanske Hof. Man fortæller ogsaa, at
 "Prinzen af Oranien var meget for Hertuginde af Lothringen,
 "hvis Dotter hand friede til; Hvilket var, i Kong Philips Tanker en
 "stor Raifon, til ikke at give hende Statholderskabet; ey at tale om,
 "at hand troede det hun for Lothringens Skyld maatte vel nødes til
 "at have megen Undseelse for Frankerige. Saa forhindrede man
 "ogsaa, at der ey blev noget Giftermaal af imellem Prinzen af
 "Oranien og Christines Dotter, paa det hand ey ved saadant Partie
 "og Lothringens Naboelag skulde blive endnu mægtiger i
 "Nederlandene, end hand var." (*) Man skulde slutte, at Prinzens
 "Attraae, og Ansøgning, om at komme i dette høye Svogerskab,
 "hensaae ikke just allene til Statholderskabet for Christine, saaledes,
 "at hand jo ynskede sig hende til Sviger-Moder desforuden. Det
 "stod allene paa Kong Philippi Samtykke, som i Begyndelsen lod
 "sig ansee ey at være derimod, som vi af Cabrera har hørt, men
 "blev anderledes tilfands, og vilde siden ikke vide deraf. Saa
 "beretter og bemeldte Historicus, "at Prinzen en "temmelig Tiid
 "derefter, da hand fornam at Kongen ey vilde seye hans
 "Begiering og unde ham Christines Dotter, skrev hand Kongen
 "til, at hannem nu var giort Forslag om et Giftermaal i Tydskland
 "med afgangne Chur-Fyrst Mauritiis Dotter af Saxen, hvortil hand
 "bad at Kongen vilde give sit Bifald. Dette Brev sendte Kongen til
 "Granvelle, som gav Prinzen at forstaae, at man undrede sig paa,
 "hvorledes hand fik i Sinde at gifte sig med en Riætterste, som hand
 "vidste at Kongen ey kunde lide. Den anden svarede, at hand havde
 "nu givet sit Ord, og agtede virkeligen at holde det. Granvelle
 "efter Kongens Gotfindende androg dette for Conseillet, og klagede
 "Prinzen haardt an; men denne skioittede intet derom; hvorved
 "mange onde Ord bleve verlede dem imellem, og de bleve fremde.

(*) Clerc Hist. des Prov. Vnies T. I. pag. 4.

"Dod-Fiender af hinanden." (*) Dette foregik i Aaret 1561. vel halvandet Aar og mere efter at den anden Sag om Statholdereskabet var til Ende; ja og en god Stund siden Christines Bortreise fra Nederlandene.

Skal jeg ellers sige min Mening, om Aarsagerne hvorfore dette høye Embede, som Christine saa meget tragtede efter, blev hende negtet, da tænker jeg at der kunde vel endnu legges een til, som alle de opregnede Stribentere have fortiet, eller maaskee glemt, og hvilken ey heller er bleven aabenbaret, den Tiid Tingen var fore og blev om-beraadslaget. Biskopen af Arras Granvelle har gandske vist været den, (som og alle bevidne,) der har givet hende Exclusion, og har hindret af al Magt at hun ey skulde blive Regentinde. Her var og nok til at excludere hende; saalænge som denne Bisp selv skulde være med i Regimentet, have det ypperste Votum i Raadet, og som den meest-fortroede hos Kong Philip, regere alting efter sit Hoved. Hand var af Naturen stolt, indbildisk, hastig og vredladen; var udi Sind og Udfærd intet mindre end geistlig; I Steden for at skilue den Credit, hand havde hos Kongen, gjorde hand sig gierne til deraf,
og

(*) Luis Cabrera *lib. VI. cap. I. pag. 286. seq.* El Principe de Orange viendo que no le ayudò el Rey como quisiera para casar con la hija de la Duquesa de Lorena, le escribió era rogado en Alemania con el casamiento de la sobrina del Elector Mauricio Duque de Saxonía hija del Duque Hinthiest, i para effectualle le diese licencia, &c. Dette Monstrum af Ord Hinthiest skal uden Tvivl betyde Chur-Fyrst August. Saadanne Fejl i fremmede Navne ere ikke usædvanlige hos denne Stribent, der maaskee ey har kundet læse ordt Skrift. Saaledes falder hand eensfæds Holsten Hastayn, Duque Adolfo de Hastayn hermano de Christiano Rey de Denamarek. Gaa er og dette een hans Fejl, at hand her skrifer den Saxiske Prinsesse, som Prinz Wilhelm fik, at have været en Cousine af Chur-Fyrst Mauritz, da det var hans Dotter, og Chur-Fyrst August var ey hendes Fader, men Far-Broder. Den Stribent, som har skrevet Oraniens og dens Pringers Historie, kaldet Tableau de l'histoire des Princes & Principauté d'Orange, par Joseph de la Pise Seigr de Maucoil, &c. à la Haye 1629. in fol. siger iblant andet, *pag. 287.* Le nœud de ce mariage fut la rupture entre le Prince & le Cardinal. Ils estoient paravant fort familiers amis, mais deslors il ny eut plus entre eux frequentation ni amitié. Men af det foregaaende har man lærdt, at deres Uenskab var alt tilforne beayndt. Og at samme Historicus har ey været noksom vel forsunet med Underretninger, lader sig paa mange andre Steder kiende. Jeg vil allene melde eet Exempel; Hand siger om Prinz Wilhelms tredie Sistermaal, at det skeede da hand var b'even Enkemand. An. 1575. Il estoit devenu veuf depuis quelque temps de sa seconde femme Anne de Saxe; il convole maintenant en troisiemes nocces &c. *p. 424.* Men hvo veed ikke denne Anne af Saxon hendes Skiebne? Hun døde ikke førend in Dec. 1577. i hendes Fæderland (See Müllers Sächs. Annales) men Prinzen var alt gift længe før hendes Død.

og puffede derpaa; taalede aldrig nogen over sig, og mindre at nogen sagde ham imod, uden at bekymre sig om hvad Klage, Modstand eller Misundelse deraf vilde paafølge. Saaledes beskriver os hannem hans egen Religions-Forvandt Card. Bentivoglio. (*) I det øvrige disputerer ham vel ingen hans Klogskab. Og jeg mener at hand var klog nok, til at see, det Christine og hand vare ikke skabte eller skiftede til at være længe tilsammen, og at det vilde aldrig gaae got eller blive ham nær saa let en Sag, at sidde med hende i Regimentet, som med Frue Margareta af Parma. Denne var iaf et andet slags Bøsen, og baade langt føyeligere, end den anden, saa og havde ingen synderlig Erfarenhed, enten i Regerings-Sager i Almindelighed, eller i Særdeleshed hvad Nederlandene vedkom, saasom den der fra sin Ungdom havde bestandigen boet i Italien. (**). Korteligen, i hvor stor Forhaabning Christine havde gjort sig, og hvormeget baade hun og andre bemøede sig herom, gik nu Statholderkabet hende reent forbi. Jeg sætter, at, hvis hun havde naaet sit Øyemærke, om hun ikke da skulde have stræbet efter at betiene sig af saadan Længselighed, til at opvække Uroer her i Norden, og underhaanden noget at foretage imod disse Kongeriger, fra Holland af, som ey i alle Maader stemmede overeens med det Spiriske Fordrag. Hendes Herr Fader var kort tilforne, nemlig strax efter dette samme Mars Begyndelse, bortkaldet fra Berden, her i Danmark, paa Callundborg Slot i Siælland: (***) Og man veed, hvad for et Forsæt hun omgiktes med, saasnart hun

(*) Era altiero per natura, e colerico, è di spiriti, che sapevano speffe volte più di profano, che d' Ecclesiastico: amava d' ostentare il suo credito appresso il Ré, in vece di ricoprirlo; e godeua d' apparir superiore ad ogn' uno frà il contrasto, e l' invidia, e con maniere imperiose più tosto, che moderate. Bentiv. della Guerra di Fiandra l. 2.

(**) Pieter Bor skriver dette saaledes i sin første Bog *Ordspr. der Nederl. Beroerten*, fol. 16. b. De Cardinael Granvelle voor hem ghenomen hebbende alle 't gheheele Regiment van de Nederlande alleen te hebben, hadde ghepractiscert, dat den titel ende Naem van Regente wert ghegeven de Hertoginne van Parma (dewelcke aldoen geen experientie met allen en hadde van de Sake ofte Genegentheden der Nederlanden, mits dat sy haer altiit hadde gehouden in Italien) op dat daer door sy bedwongen soude wesen haer te gedragen naer't gene hy haer wijsmaken ende te verstaen gheven soude.

(***) Den gode Mand, som har oversatt Horatii Turcellini *Compendium Historiae Universalis*

hun var kommen i Lothringen tilbage; Hvor hun dog langt fra ikke havde saa god Anledning dertil. Men herom skal vorde meldet i det efterfølgende. Imidlertid, og hvorom alting var, blev hun nu ikke Gouvernante i Nederlandene. Og er det ikke at sige, hvor usforneyet hun blev herover, og hvor dybt denne Tort og Uret, som hun tog det for, skar hende i Hjertet. Saa klog og højsindet som hun ellers og i andre Tilfælde var, kunde hun dog ey forsmerte, hvad hende her skeede, eller fordølge sin Empfindtlighed. Ja hun viiste end ogsaa, at hun havde noget formeget af sit Rion, i det at hun brugte Munden, skaaede hverken den ene eller den anden, og saaledes hevne sig paa en Maade, der kunde hverken forskaffe hende nogen Reparation for det som var skeet, eller Respekt, ja ey heller skade Kong Philip og hans Ministrer. (*) Hertuginde af Parma forglemte hun det ikke heller. Imidlertid have Nederländerne gjort hende den Justice, at de sagde almindeligen, det Kong Philip maatte heller have undet hende saadan Vre, hvilken hun frem for den anden havde vel forskyldt af Landet. (**)

Kong Philippus, som nogenledes kiendte hende, og alt forud havde seet, naar hand negtede hende Statholderskabet, hvad der da vilde følge paa, havde beredet sig for i Veyen. Hand lod, førend Sagen

Universalis paa Franskøst, og satt udi Anmerkningerne lange Forbedringer dertil, siger i den Anmerkning, ved An. 1523. om Kong Christiern II. Tom. III. pag. 227. dette om hans Endeligt: L'an 1546. il fut transferé de sa prison au chateau de Calemborg dans le Duché de Brunswich en Basse-Saxe, ou il finit ses tristes jours 1559. Hans Moreri har vel fixeret ham, der har Calemborg paa C. men Kalingbourg paa K.

(*) I Registeret af Card. Granvelles Breve til Befançon høves derom disse tvende Artikler: "An. 1559. Elle étoit fâchée de ce qu'on ne luy donnoit pas le Gouvernement des Païs-bas, & en parloit desobligeamment. *Granvell.* Tom. 6. pag. 67." "Et pour cette raison elle vouloit mal à Madame de Parme." *ibid.* p. 90.

(**) Foruden hvad Grotius og de andre har sagt, i de Ord som nu af hannem ere anforte, de *Belgarum in Christinam studiis*, bevidner Emanuel van Meteren det samme, *lib. I. p. m. 46. interpretationis German.* König Philip hat die Herzogin von Parma zur Regentin verordnet, darinn Er dann etlicher Ursachen halber die Herzogin von Lothringen überschritten, von ders doch sedermann hielt, daß sie diese Ehr umb die Landen besser verdienet hätte.

Sagen kom til Ende, hende giøre een og anden Hoflighed, gav hende og at forstaae ved sine Ministrer, det "hand skionnede paa, hvor
 "høyt hand var hende forpligtet for de Tienester, hun havde giort,
 "saa vel udi andre heel betydelige Omstændigheder, som fornemmeligen
 "ved den sidste Freds-Nægling. Hand ønskede kun at vide, hvorledes
 "hand skulde vederlegge saadant; Nu da hand vel tænkte, at hun
 "agtede sig igien til Lothringen, for at boe og være hos hendes Søn;
 "Og hand vilde for ingen Deel, at hun skulde drage bort ufornoyet."
 Hun lod Kongen paa det høfligste betakke, og givte dette til Svar,
 at "hvad Lothringen angik, da havde hun været der saa længe som
 "hun agtede, og hendes Forsæt var ikke, der at fæste sin Boepæl
 "mere. Skulde Hans Majest. ikke finde, at hendes Tieneste kunde
 "længere være ham til Nytte eller Behag i Brabant, da havde hun
 "et Lif-Beding i det Milanesiske, hvor hun kunde reyse hen og boe
 "paa, naar Hans Maj. vilde lade hende det igien bekomme ubeskaaret:
 "Hvis dette ey kunde skee, bad hun at for det som hende udi saa mange
 "Aar stod til Næst, baade i hans Majest. Herr Faders og hans egen
 "Tiid, hende maatte nu i den Sted forundes det Hertugdøm Bary i
 "det Neapolitaniske, og derforuden for hendes Kæjser og mange store
 "Omkostninger, fornemmeligen ved Freds-Næglingen, et Hundrede
 "Tusinde Rigsdaler." (*) Saaledes kunde nu Kong Philip ey slge,
 at hand jo havde faaet Svar paa sin Compliment. Det beste var,
 at hand fandt sig overbeviist om sin Skyldighed: Men saa meget at
 miste og paa eengang slippe ud af Hænderne, agtede hand ey tienligt.
 Hand igientog sine Hofligheder, og forøgede dem paa det fineste.
 Og for det første bad hand og raadde hende, som en oprigtig Ven og
 fier Fætter, at "hun vilde forglemme sin forrige Ulyst i Henseende til
 "Lothringen, som hand vel vidste at have sin Oprindelse fra hendes
 "sal. Herres Paarørende, de Guiser: Hun skulde tilslidesætte alt
 "saadant, qvæle det gamle Had, og ikke unddrage hendes eniste
 "og høytelskede Søn den Ere og den Fordeel, at have sin Frue
 "Moder hos sig, af hvis Raad og høye Forstand hand langt mere,
 "end

(*) "Elle demande à Philippe la jouissance de la Duché de Bary, & cent mille écus en recompense des Voyages & des Depenses, qu' elle avoit fait. *Granv. T. 6. p. 65. ad an. 1559.*

” end af nogen andens kunde profitere i sin nye-begyndte Regering.
 ” Men derimod, og for det andet, hvis det ingenlunde var mueligt,
 ” at hun kunde overvinde sig herudi, og tage bemeldte hans Raad for
 ” got, tilbød hand hende een af sine Byer i det Neapolitanste, til at
 ” residere og holde sit Hoff udi, og derforuden Ti Tusinde Rigsdaler
 ” aarligen, saa længe hun levede.” (*)

Endeligen, saasom Statholderskabet nu var borte, blev det hende meget for kædsommeligt, ja hvert et Øyeblik for tungt og ulideligt, at opholde sig længere i Brabant, og at capitulere med Kong Philip. Hun tog da omsider udaf sig selv den Resolution, at reyse til hendes Søn i Lothringen: (**). Og var siden saa langt fra at fortryde den, at man ey fornåm nogen Levning hos hende af den forrige Ulyst. Saa bedrovet som hun paa ottende Aar tilforne gik ud af dette Land, saa fornøyet fandt hun sig der nu, formedelst den Ære og Kierlighed, som hende vederfores. Ingen Moder kunde ønske sig mere af sine Børn, end hun nød af hendes. Hertug Carl var en dydig Herre, og hans Siels og Gemyts Egenstaber svarede til hans udvortes Anseelse. Hand var den skønneste Prins man vilde fæste Øyne paa, og derhos den frommeste, belevenste, og for sit Lands Belfærdt omhyggeligste. Hand betiente sig af sin Frue-Moders Raad i Regerings og andre Sager, og her blev intet af Vigtighed foretaget, at hun ikke ogsaa blev hørt derover. Naar hand og hans Fyrstinde reyste til det Kongelige Franske Hof, saasom udi Aaret 1560. saa forestod hun Landene, som Regentinde. (***) Af det samme nu ommeldte Aar haver P. Calmet seet et Bref fra hende til Granvelle, hvor udi hun klager over Kong Philip, at hand endnu ikke havde givet hendes Søn det Gyldene Flies, da dog Kongen af Frankerige havde bæret ham

M 2

med

(*) "Philippe luy conseille de demeurer en Lorraine, & d'etouffer la haine, qu' Elle avoit contre ceux de la Maison: à défaut de cela, il luy offre une ville pour y resider dans le Royaume de Naples, & cent mille écus de rente sa vie durant. *ibid.* p. 66.

(**) "L'An. 1559. Elle fort des Pais-bas, & fait cesser les jalousies. *Granv. T. 7. p. 76.*

(***) Af dette bliver fortalt af P. Calmet T. 2. de *P. Hist. de Lorr.*

med sin Orden af St. Michel. Men Kong Philip haver vel ikke bekymret sig om denne hendes Klage, og Hertug Carl bekom ingen Tiid det Gyldene Flies, i det mindste ikke af denne Konge. (*)

Imidlertid haver ved hendes og hans fornuftige Regimente Lothringen saaledes forbedret sig og tiltaget i Reputation, at Fremmede, som nu en Tidlang ingen Agt havde havt derpaa, begyndte, at søge derhen, og giøre sig Umage for deres Benskab. Man faldt end ogsaa paa, at spaae vores Danmark nye Usikkerhed og Uroe af saadan bemeldte Huses Tilvæert. Slikt var og gandske en forgieves; og var aldeles ikke Christines Skyld, at det en gik for sig. Kong Christian III. var nyligen, for et Aars Tiid siden eller mere, død. Og her fandtes iblant vore Danske Folk een og anden, hvilke den høysal. Herre, der var den allerfrommeste Konge, men derhos en retskaffen, gudfrygtig og alvorlig Justitiarius, havde revset for deres Udyd; og som derfor havde vel ynsket nogen Leylighed til at hevne sig paa hans Herr Søn. Saa var end ogsaa nogle faae skiulte Levninger her tilbage af Papisteriet. Om og fra saadanne Folk erholdte Christine Tiid efter anden de Underretninger, der stode hende vel an. Hun stillede sig for, (som man gierne pleyer, om det man ynsker,) at udi Tingene selv var endnu langt mere end i Tidenderne. Ja, hun gjorde sig den Forhaabning, at naar Kong Philip med en Flode fra Nederlandene, og med et Antal Folk vilde staae hende bi, skulde de Misfornoyedes Tal her i Rigerne vorde meget anseeliger, og Danmark og Norge uden stor Vanskelighed gaae hende til Haande. Herom verlede hun adskillige Breve med Granvelle; Men kunde aldrig bevege ham,

(*) Hans Navn findes og ikke i den bekendte Bog, *Le Blason des Armoiries de tous les Chevaliers de l'Ordre de la Toison d'Or, depuis la premiere Institution, jusques à present,* par F. B. Maurice, *Heraut & Roy d'Armes de Sa Maj. Cathol. à la Haye 1667. in fol.* Men Spørksmaal, om dog ikke Hertug Carl bekom det Gyldene Flies af Kæyser Maximiliano II. anno 1572? Hos Calmet og de andre Lothringer søger man saadan og mange andre Underretninger heel forgieves. Men iblant Walsinghams Breve, som var Engelsk Ambassadeur i Frankerige, læser jeg udi eet, til Ober Secretereren Sir Thomas Smith, dat. Paris d. 5. Dec. 1572. p. 301. *There is daily here looked for the Master of the Emperors horse, being sent hither to congratulate the Queens delivery, als also to bring word, that the Emperor hath chosen Monsieur, and the Duke of Lorrain Knights of the Order of Toison.*

ham, eller bringe ham til noget Bifald af hendes Project. Evertimod, hand raadde hende at slaae disse Tanker af Hovedet; (*) saasom alt hvad paa et saadant Dessein blev anvendt, blev kun ilde spildt, og til lutter Fortrydelse. Denne Brev-Berling skeede udi Aaret 1560. Og man haver ickun at læse i Kong Friderich den Andens Kronike, (**) hvorledes Kong Philip var findet imod Danmark; da hand just udi samme Aar skiftede en Ambassadeur herind fra Toledo, for at lykynske vores høybemeldte Konge til sin Regering, og paa det venligste at begiere, at deres Fæderne-Forbund, Venskab og gode Forstaaelse maatte staae ved Magt, samt den Handel og Vandel, som fra An. 1544. havde været imellem begges Undersaatter fremdeles maatte vedblive. Saa lidet kunde Christine vente sig Hielp af denne Konge. Ikke desmindre blev hun dog ved i sin Forhaabning, og at vogte paa alle Lejligheder til at gjøre Regeringen for Kong Friderich II. usikker: Omendskiont det vel vidstes, endogsaa i Danmark, hvorliden hendes og Lothringens Kraft og Formue var til at skade, eller her at frygte for; saalænge ingen anden mægtiger traadde derind med: Herom er og noget at læse udi den Chur-Saxiske Ministers Ulrich Mordeiffens og den Franske Hubert Languets Breve. (***) Der forsøiede sig imidlertid ud til Lothringen nogle faae af Dansk Nation, som formeente sig at have Aarsager til nogen Misfornøyelse i deres Fæderneland. Den fornemmeste deriblant var Peder Ore, som og blev i nogle Aar udi Lothringen boende, ja var i besynderlig Anseelse hos Christine; indtil hand endeligen blev igien forsonet med Kong Friderich II. og betiente siden den høieste Charge her i Riget. Men om hannem har jeg udførliger handlet i min Fortale til Nicolai Cragii *Annales Regis Christiani III.* (****) som derfor er til Overflod her at igientage. En Anmerkning kand jeg dog ey forbigaae her at tillegge, som er,

M 3 at

(*) "En l' année 1560. Elle entretenoit des pratiques contre le Roy de Danemarck, que Granvelle désapprouve. *Granv. T. 6. p. 113. p. 119. & p. 127. it. T. 7. p. 76.*"

(**) *Pag. 41. og 42.*

(***) *See herom Langueti Epist. lib. 2. edit. Ludov. epist. 5. 7. 21. 104. 105. & 106.*

(****) *Pagg. 80. sgg.*

at samme Mand's Disgrace og Landflygtighed kom dog hans Herre Kong Friderich saameget til Nytte, at hans Majest. blev tilfulde underrettet om, i hvad Terminis det stod imellem Christine og hendes Slegt og Venner, hvor troe og sikker en Bunds-Forvandt Kong Philippus II. var af Danmark, og hvor lidet man havde Marsag her at bekymre sig om de Lothringer, for saavidt det beroede paa denne Konge. Hvorfore og Kong Friderich blev af samme sin Rigs-Hofmester tilraadet, stedse at holde Venkskab med det Burgundiske og Østerrigiske Huus. Saadant blev og paa de Tider ingen Hemmelighed; saa at de Franske og Engelske Ministrer, samt Prinzen af Oranien vare ikke vel tilfreds med Peder Ore, som de sagde at være soldt til Kongen af Spanien, og kaldte ham imellem sig den Danske Burgundier. (*) Men at komme igien til vores Materie, da var det ogsaa ved de samme Tider, nemlig i de Aar efter 1560. at man spurde om Christines hemmelige Handlinger og paa arbejdede Forbunde imod Kong Friderich II. nu med Grøven af Ost-Friesland, nu med de Svenske: hvorom ogsaa noget i bemeldte Fortale er meldet. Det samme confirmeres end videre af hendes Breve til Granvelle, udaf det Aar 1565. da hun har ladet hannem vide, hvorledes Kong Erich af Sverrige havde gjort hende Forslag, om at hielp hende til at indtage Kongeriget Danmark. (**) Endeligen er og andensteds af mig erindret, (***) efter P. Calmets Beretning, hvorledes hun An. 1563. satte

(*) Herom har man en Passage i den Engelske Ambassadeur ved det Franske Hof Francisci Walsinghams Breve, nemlig udi det hand har skreven til Milord Burleigh Anno 1572. den 29. Martii, hvor det heber i den Franske Version: Pour ce qui regarde l'amitié qui vient de se nouer entre le Roy de Danemarc & le Duc d'Albe, l'Ambassadeur de France en ce pais-là m'en donne avis, & me dit, que cela se fait par la corruption de M. Bourignon, qui gouverne entierement le Roy. Men herudi er en Fejl begaaet af Oversætteren, i det hand har meent, det den Franske her værende Gesandt (som var Charles Danzay) havde skrevet saadant til Walsingham. Saaledes var det dog ikke, ey heller saer denne sigt. Hans Ord i den Engelske Original (pag. 183. edit. in fol. Lond. 1655.) ere disse: Touching the said amity grown of late between the King and Duke, this Kings Ambassadour there, doth avertisse thereof, and sheweth that the same cometh about by the corruption of M. a Burgonian, who altogether ruleth the King. Dette skrev Walsingham fra Blois i Frankerige, hvor hand havde erfaret udaf de Franske Ministrer, at saadant var af Danzay bleven berettet til det Kongel. Franske Hof.

(**) "Le Roy de Suede luy proposoit (en 1565.) de l'assister pour conquerir le Royaume de Danemarc. Granvelle T. 10. p. 89. & 135."

(***) Praef. ad N. Crag. pag. 83. not. ff.

satte Saltverket ved Rosieres i Stand, og i den prægtige Opkrift, som hun derved lod sætte, kaldte sig en fød Dronning af Danmark, Sverrige og Norge &c. Hvormed man vel kand parre den Medaille, som hun tre Aar derefter lod slaae, og som benævnte Skribent anfører, i hans *Explication des Monnoyes de Lorraine*: Der forestilles hun, siddende paa en Kongelig Throne, med Krone paa Hovedet, Scepter i Haanden, og denne Overskrift: CHRIS. D. G. REG. DAN. S. N. G. V. SQ. DUX LO. B. M. Q. hvilket skal hede: Christierna af Guds Naade Dronning til Danmark, Sverrige, Norge, de Gothers, Wenders og Slavers, Hertuginde til Lothringen, Bar og Milan. Paa Reversen staae Baabnene, og disse Ord: ME SINE CVNCTA RVVNT. 1566. d. e. Uden mig, falder alt dette omkuld. Og herpaa giver Dom Calmet denne Forflaring: Par ces mots il semble qu'on vouloit marquer, qu'elle rétabliroit sa famille sur le Trône de Danemarc, usurpé par Frederic Duc de Holstein. Les titres qu'elle se donne icy, & l'appareil où elle paroît sur le Trône, fortifient cette conjecture. (*)

Anno

(*) Mig falder ind ved denne Lejlighed at berøre en Anmerkning, som Chantereau le Febvre har gjort i sin Bog, kaldet *Considerations historiques sur la Genealogie de la Maison de Lorraine*, (trykt til Paris 1642. in fol.) Saasom dette Skrift er allene til at refutere den Mening om de Lothringiske Prinzers Nedstamning fra Kæyser Carolo M. og til at bevise dennem ey at kunde være Arvinger til den Franste Krone; saa har Autor med det samme anført nogle Vers, Medailler og Deviser, som ere bleven brugte af Lothringerne, og som hand mener at have sigtet til bemeldte Pretention. Deriblant er et Stykke, hvorom jeg tænker at hans Gietning ikke just er urigtig, men allene ufuldkommen. Hand fortæller (pag. 5.) at udi det Aar 1543. da den unge Prinz Carl, Hertug Francisci og vores Christines Søn var fød, haver en Betient ved det Lothringiske Hof, navnlig Edmond du Bellay dit Clermont, udgivet en Bog i Franste Vers, trykt til Strasborg med denne Titel: *Les Dialogues des trois Etats de Lorraine*. Derudi staaer paa den anden Side Lothringens Naaben, og næst derved Danmarks; Neden under staaer disse Ord: først Mieux que jamais, derefter Encore mieux, og endeligen disse fire Vers:

Encore mieux le brave Lorrain
Par vertus sera triomphant,
Et mieux que jamais Souverain
Par l'accez du Royal Enfant.

Hvorledes nu Chantereau le Febvre haver forstaaet dette, giver hand tilkiende med disse Ord: Ces devises, & ce *Royal Enfant*, qui designoit Charles fils de François Duc de Lorraine & de Bar, & de Christine fille du Roy de Dannemarch, niece de l'Empereur Charles V. ne signifioient pas de petites choses: le moins estoit qu'ils preferoient l'Alliance

Anno 1561. blev hun, tillige med Hertugen og hendes Sviger-Dotter, indbuddet til Kong Carl IX. Salvings-Fest, og var, baade for og efter denne Høytid, paa nogle Ugers Tid ved det Kongelige Franske Hof: Hvor hun førde sig op med en saadan Pragt og tillige et velanstændigt Bæsen, at alle havde nok at forundre sig over, hvor de saae hende at fremkomme. Jeg mener, at Brantômes Fortæling herom skal ikke falde Læseren kedsommelig, hvis jeg, i Steden for blot dertil at henviser, indfører den her heel og gandske. Bemeldte Autor haver næst tilførne berettet, hvorledes hand selv havde hørt Dronning Catherine de Medicis sige tu eller tre gange disse Ord om vores Christine: *Voilà la plus glorieuse Femme, que je vis jamais. Dervaa continuerer hand saaledes: C' étoit lorsque elle vint au Sacre du feu Roy Charles IX. à Reims, où elle fut conviée: lorsqu' elle y entra, elle ne voulût être à Cheval, craignant ne pas montrer assez sa Grandeur & Altesse; mais se mit dans un Carosse fort superbe, & tout couvert de velours noir, à cause de sa viduité, qui étoit trâiné de quatre Chevaux Turcs blancs, des plus beaux qu' on a scû choisir, & attellez tous quatre à front, en maniere de Chariot triomphant. Elle étoit à la Portiere fort bien habillée, toute de noir pourtant, en Robbe de velours; mais à la Tête, toute de blanc, & tres bien & gentiment & superbement coiffée & habillée; A l' autre portiere étoit une de ses Filles, qui a esté depuis Madame la Duchesse de Bavieres, & au dedans sa Dame d' honneur, qui étoit la Princesse de Macedoine. La Reine la voulut voir entrer dans la basse Cour en ce triomphe, & se mit à la fenestre, & dit assez bas: *Voilà une glorieuse femme!* Et puis etant descenduë, & montée en haut, la dite Reyne l' alla recevoir au milieu de la salle seulement, au moins un peu plus avant, & plus près de la porte que loin, & fut tres-bien reçue d' elle. Car, elle gouvernoit lors tout, pour le bas age du Roy son fils, & le dresseoit, & luy faisoit faire ce qu' elle vouloit, qui fit grand honneur à sa dite Altesse. Toute la Cour, tant grands que petits, l' estimerent & admirerent*

l' Alliance de Dannemarch à celle de Bourbon, où s' estoit allié Antoine pere de François, qui avoit epousé Renée de Bourbon. Jeg tilstaaer at hand har Ret med denne Forklaring, men ikke udsagt alt hvad der laae udi; thi dette maae endnu seeges til, at her betegnedes tillige deres formeente Arve-Prætenzion til Danmark, i hvilken Henseende Pringen er kaldet le Royal Enfant.

admirerent fort, & la trouverent tres-belle; encore qu' elle declinât sur l' age, qui pouvoit être un peu plus de 40. ans: Mais rien ne se trouvoit encore en elle changé ny effacé; car son Automne passoit bien l' Eté d' aucunes. (*)

Uaret derefter 1562. var hun, ligeledes i Følge med hendes Son Hertug Carl, til Frankfurt, ved den Romerske Konges Maximiliani II. Val og Kronings-Dag, som blev holden sammesteds i Novembri. I den Beskrivelse, som man haver paa samme Høytid, udi Goldasti Politischen Reichs-Händel, treffer man hendes Navn tvende Steder antegnet. (**). Hun forblev en god Tiid derefter der ved Hoffet. Til Dronning Catherine de Medicis havde hun forud, ved Skrivelse, berettet om denne sin Frankfurter-Kynde, og undskyldet, at hun ey havde taget den unge Hertuginde, Claude de France, i Følge derhen med sig: Hun meente sig at have ey ilde giort, men havt god Skiel og Ursage dertil. Ursagen kand maaskee have været, enten at der meentes det hun lavede til Barsel, eller og at hende, som en Fille de France, sammesteds ey kunde tilfalde saa høy Rang, iblant de mange der forsamlede Tydske Fyrstinder, som man vel ynskede. Det Brev, som Christine derpaa bekom fra Dronningen, dateret til Paris den 5. Decembr. 1562. finder man heelt indført af Laboureur, i hans *Additions aux Memoires de Castelneau*, (***) og er deraf noksom at merke det fortrolige Venskab der var imellem Dronningen og hende. Laboureur gjør og stort deraf, at Dronningen gav hende i sine Breve den Titel, Ma Sœur, og at hun i dette Brev committerede hende en Sag at forrette, hos Kæyseren og Rigs-Fyrsterne, der var af sær Vigtighed og heel delicate. Den betreffede de indvortes Uroligheder i Frankerige, og den Striid, som nu stærk udbrød imellem Regeringen og Huguenotterne. Disse, for hvilke Pring de Condé var Hovedmand, havde

(*) Brantôme, *Vies des Dames illustres*, Disc. VIII. art. L.p. 496. ff.

(**) Pag. 73. og p. 80.

(***) Tom. 2. liv. 4. pag. 47. seq.

havde fikket saasom Gesandtviis til Frankfurt den bekiendte Jacob de Spifame, som tilforne havde været en Romersk-Catholisk Biskop til Nevers, men nu en ivrig Reformeret. (*) Denne skulde forestille for Kæyseren og Rigs-Fyrsterne de Reformeredes Tilstand i Frankerige, og forklare deres Uskyldighed i det, som Hoffet og samtliche deres Forsølgere dem paabyrdede. Fornemmeligen, at de langt fra ikke, som Oprøriske og Rebeller, havde grebet til Vaaben, men allene til at forsvare deres Konges udgivne Breve, Haand og Segl, imod dem, som med Voldsomhed og Freds-Brydelse fore afsted &c. Og dette skulde hand bevise med Dronningens egenhændige Skrivelser til Prinzen af Condé, hvori hun bad hannem at forsvare Kongens Person og Myndighed. (**) Vel havde nu det Franske Hoff gjort alle Anstalter til bemeldte Spifames Handlinger at forspilde, ved sine Ambassadeurer til Kæyseren og til bemeldte Rigs-Dag. Men til Sagens desto bedre Befordring skrev nu ogsaa Dronningen selv til Christine, helst hun noksom var videndes, i hvad Ugt og Unseelse hun stod hos Kæyseren og Kong Maximilian, samt hos visse Catholiske Fyrster. I dette Brev takker hun først for den meddeelte Kundskab om hendes Rejse til Kongen af Böhmens Kroning, samt at hun ey har taget den unge Hertuginde, deres Dotter, med sig paa denne Rejse, for de Aarsagers Skyld, som hun (Dronningen) ey andet kunde finde end gode. Dernæst forhaaber hun, at samme Rejse skal blive til stor Nytte end og for Frankeriges Beste. Og mand er forstikret, at naar hun der til Frankfurt er kommen, skal hun for den nær Forbindelse, som er dennem imellem, og det Venstskab hun bær til Dronningen i sær, naarsomhelst der kommer paa Tale om det Franske Riges Uroligheder, tage sig denne Materie saaledes an, og tale derom paa saadan Maade, som Dronningen vilde giøre, naar det giældte om noget hendes (Hertugindens) Unliggende. Siden fortæller hun hende vidtloftigen, hvorledes Prinz de Condé, Kongen

(*) See Thuan. lib. 33. f. 27.

(**) Disse fire Dronningens Skrivelser til Prinz de Condé findes ey allene hos bemeldte Castelneau, men ogsaa hos Aubigné i *Hist. Univ.* og i mange andre de Tidens Memoires og Historier.

” af Navarren, og flere af det Reformerede Partie have stillet dennem
 ” an, og at det er dem som ere allene Aarsage til al den Ulyst som skeer.
 ” Item advarer hende, hvorvidt der bør reflecteres paa de Breve,
 ” som Spifame vil komme frem med, til at retfærdiggjøre Partiets
 ” Forhold, at det har grebet til Baaben, ja end og til sidst kaldet de
 ” Engellske ind i Riget.” &c. At nu Christine har ladet sig denne
 Commission være angelegen, er ingen Tvivl paa, ey allene for det
 omtalte Venskabs Skuld med Dronningen, men endogsaa udi Henseende
 til Religionen, hvorudi hun stedse var sær ivrig, og en stor Fiende af
 Lutheraner og Huguenoter. Men hvorvidt hun udvirkede i samme
 Commission, derom har jeg ingen Underretning fundet: Og at tale
 om, hvad det Reformerede Partie i Frankerige, ved Lejlighed af den
 Rigs-Dag, bragte til veye hos nogle af de Tyske Fyrster, hvorom
 fand læses hos Thuanum og andre, vedkommer ikke min Materie.
 Endeligen er og dette vist, at, ihvormeget hun af Kæyser Ferdinand
 var afholden, saa stod det dog ey altsammen, hvad hun af denne
 Herre begierede, hende til Rede. Derpaa er et Exempel, i det Aar
 1563. da hun ikke kunde formaae hannem til, at bevilge hendes Søn
 Hertug Carl sin Bevilling paa det Regale, som Biskopen af Tul havde
 til hannem overdraget. Thi omendskiont Cardinal Granvelle lagde
 sig derimellem, slog Kæyseren dog hende det plat af, og lagde hende
 sine Raisons og Undskyldning klart for Dyne, udi et Brev, dat. Wien
 1564. den 4. Febr. (*) Ligesaa havde og fordem Kæyser Carl V.
 i det Aar 1550. vegret hende en Begiering af selvsamme Natur, som
 angik den verdslige Høyhed i Stiftet Verdun.

Fra Frankfurter Rigs-Dag kom hun hjem, Anno 1563. imod
 Foraaret, med en Siugdum paa Halsen, der holdte hende længe ved
 Sengen; Siden lod hende vel nogen Frist; men dog ikke anderledes,
 end at Hubert Languet har skrevet, (**) det hand fandt hende An.
 1564. om Sommeren heel svag, og at man var i den Tanke, det hun

N 2

gif

(*) Samme Brev findes blant les Preuves til Calmets Tome III. col. 434. sq. og derhos
 Vice-Cancellærens Matth. Seldii Skrivelse til Granvelle om det samme.

(**) Lib. 2. epist. 106.

gik med en tærende Feber. Desimidlertid havde hun havt den Glæde, at see sin Familie formeret, og en Sonne-Søn paa hendes Arme. Denne Prins, som siden kom til Regeringen efter sin Herr Fader, blev fød til Verden An. 1563. den 8. Novembr. Og hans Daab blev celebreret Naret derefter midt udi Aprili. Kong Carl IX. i Frankerige og hans Frue-Moder Dronning Catherine vare begge i egne høye Personer reyste til Nancy, til denne Daabs-Høytid. Kongen holdte selv Prinzen over Daaben, og kaldede ham, efter sin Fader og Prinzens Mor-Fader, Henrich. Paa Kongen af Spaniens vegne var skicket fra Flandern hans General, den berømte Græv Peter Ernst af Mansfeld, til at forestille høybemeldte Konges Person: Den tredie Faddere var Dronningen af Frankerige. (*) Kong Philip havde ey taget det vel op, da hannem først blev notificeret Prinzens Fødsel, at hand ikke blev budden til at holde ham over Daaben. Hertugen undskyldte det med den Marsage, som var den pure Sandhed, at Dronningen af Frankerige havde alt forud betinget denne Forretning for Kongen hendes Søn, der agtede selv at komme derhen, tillige med Dronningen. Tiden var tilmed ikke endnu berammet, men fik at beroe, indtil Kong Carls og hans Frue-Moders nærmere Ordre. Herpaa begyndte nu Kong Philippus at studere, og lede efter, hvad dette maatte betynde, at Dronning Catherine udi disse saa urolige Tider, som her nu vare i Frankerige, vilde just foretage sliq en Reyse, og føre Kongen fra Paris til Nancy. Sliqt kunde ikke være blot allene
for

(*) Der ere de Historici, som sige, at Enke-Hertuginde Christine var ogsaa een af Fadderne til denne sin Sonne-Søn. Men dette er kun deres Gietning, eller de have maastee hørt tale derom saaledes. Der var vist nok ey uden de tre, jeg nu har nævnt, tvende Konger, og een Dronning. Man finder hos Godefroy i *Ceremonial Francois* Tom. 2. pag. 158. denne Daabs Ceremonier beskrevne. Og er stykket ey lænere, end at jeg for en Curiositets Skyld fandt her meddeele det heelt og gandske: *Ceremonies au Baptesme de Henry fils aîné de Charles II. Duc de Lorraine, l'An. 1564.* En ce Baptesme furent Comperes le Roy, & le Comte de Mansfeld pour le Roy d'Espagne: Et Commere la Reyne, mere du Roy. Mr. de Montpensier, & de Nemours portoient l'Enfant pour le Roy. Mr. le Prince Dauphin la serviette. Mr. le Prince de Rochefort-Yon les bassins, & l'aiguere. Mr. de Vaudemont le sel. Mr. de Aumale le cresseau. Mr. le Marquis d'Elbeuf le cierge. Mr. de Guise, & le fils de Mr. le Marquis d'Elbeuf, porterent les bouts du couvertoir de l'Enfant. Madame la Princesse, sœur de Monsieur de Lorraine, leva l'Enfant; Après que Madame la Douairiere de Guise, & Madame Dorothee seconde sœur de Monsr. de Lorraine, l'eurent decouvert. Madame de Vaudemont le demaillota après les Exorcisations.

for et Barsels Skyld, og at samme Skulde derefter opsættes. Hand mistænkte, at her laae gandske vist noget andet skiult under denne Rejse. Og hand havde virkeligen ingen Uret. Endelig gif da denne Barsels-Hoytid for sig; Men hvorledes? Med langt større Solennitet, Pragt og Kostbarhed, paa det Lothringiske Hoffes Side, end Generositet af de høye Faddere; Hvormed ingen blev mindre tilfreds, end vores Christine. Paa Kongen af Spaniens vegne havde Hertuginde af Parma Frue Margareta, som nu forde Regimentet i Nederlandene, leveret eller sendt til Græven af Mansfeld en Ring, som hand skulde præsentere til Fadder Gave. Græven havde strax forestillet hende, at hannem siuntes ikke at denne Ring svarede til den Reputation af Magnificens, som høybemeldte Konge ellers havde og pleyede affectere: Men herudi blev dog ingen Forandring giort. Saa at da Ringen kom frem, haver Christine ey kundet bare sig, at give sin besynderlige Fortrydelse herover tilkiende, udi et Brev til een af Kong Philips Ministrer, som sendte Brevet lige til Hertuginde af Parma. Og hvo seer ikke, at herudi var, paa begge Sider, nogen Levning af disse tvende Fruers Concurrence om Statholderskabet; hvorom forhen er talt? Snart lige saa ufornøyet blev Christine med det Franske Hofs Opførsel udi samme Barsel-Færd: Hvilket ey heller i nogen Maade havde fyldestgiort hvad det burde; ihvormeget der end forud var bleven talt om, og bleven lovet af Cardinal de Lorraine store Ting. P. Calmet haver fundet i Cardinal Granvelles Papirer, at hun i al Fortrolighed har skrevet til hannem, que l'arrivée du Roy à Nancy n'avoit été ni honorable, ni profitable, comme l'avoit fait esperer le Cardinal de Lorraine. Christine var, hvad Moed, Sinds Qualiteter og Generositet angaaer, een af de største Princesseer i Verden; og hendes Hierte sad hende langt høyere, end hendes Lykke var bleven hende efter hendes Stand og Herkomst.

Jeg slutter, at man vil her giøre mig et Spørsmaal, hvad det ellers var for et Mystere, Dronning Catherine de Medicis havde under denne Barsel-Rejse, og som Kong Philip II. gjorde sig Umage for at komme efter. Dette vil jeg da ogsaa forklare, omendskiont det slet intet vedkommer vores Christines Historie, end ikke heller

Lothringens; har og været af de Franske selv Ignoreret, indtil det blev ved Laboureur bragt for Dagen, udi hans *Additions* til Castelneau. (*) Historien er denne: Dronning Catherine var sær bekymret om, hvorledes man skulde komme ud af disse Religions Uroligheder, og hun holdte for, at det aldrig gik got, med mindre man gav de Reformerede efter i visse Poster. Hun havde Kundskab om, at Kæyser Ferdinand, og end mere hans Søn Kong Maximilianus, vare nogenledes af samme Tanker. Hendes Forlangsel gik nu derhen, at komme disse tvende Herrer, eller i det mindste den ene af dennem i Tale; da derved tillige kunde handles med dennem om nærmere Forbindelse, og andet det Wienske og Franske Hoffes fælles Nytte angaaende. Hertil maatte findes en Lejlighed, hvorved de kunde komme tilsammen, ja en saadan, at ikke noget blev forud derom rygtbart. Saa snart hun havde da faaet Tidende, om hendes Dotters, den unge Hertuginde i Lothringen, Nedkomst med en Prins, besluttede hun dette at være den ynskeligste Lejlighed, til at faae en Sammenkomst berammet med disse Herrer, eller med den Rømerste Konge i det mindste. Ikke at hendes Tanker var, at nogen af dennem skulde møde hende til Nancy, eller komme der at være Gaddere: Hvilket strax havde giort Tingen alt for aabenbar. Nej; Det maatte skee saaledes, at Kæyseren eller Kong Maximilian komme af sig selv og usformerkt udi den Egn af Tydskland, som var ey vidt fra Lothringen: Og naar hun blev forvissset om Tiden, naar dette kunde skee, vilde hun derefter lade indrette Tiden af Prinsens Daab til Nancy, og selv med Kongen hendes Søn forføye sig derhen at være Gaddere. Strax derpaa vilde man bestemme en Dag til Sammenkomst med Kæyseren eller hans Herr Søn, saaledes at hun og de droge hinanden i Møde: Og kunde sligt da ey passere for andet, end en Høflighed af begge Hoffer, naarsomhelst de befandtes ved en Hendelse at være komne saa nær tilsammen i Naboelaget. Dette Anslag betroede hun i den aller største Hemmelighed til den Franske Ambassadeur i Wien Biskopen af Rennes, og ved jævnlige Breve og Couriers beordrede og formanede ham, jo endeligen at formaae Kæyseren dertil: Og da hun fornam, Kæyserens Helbred ey at

(*) Tome 2, fra pag. 338. til 358. af den første Edition.

at kunde taale saadan Kense, da ingen Gliid at spare, i at faae Kong Maximilian overtalt. Først havde hun bestemmet Tiden til Hellig-Tre-Kongers Dag i Januario: Men da denne blev for kort, satte hun den immer længere ud, og befalede Biskopen af Rennes at giøre Forslag enten til Februarii eller Martii Maaned: Ja hun vilde end faae Barselet opsatt indtil i Aprili, om Kong Maximilian vilde da indfinde sig paa den omtalte Sted. Efter alle disse Opsættelser maatte nu Hoffet til Nancy rette sig, som dog aldeles var uvidende om bemeldte Aarsager dertil. Kong Maximilian maae virkeligen ikke have slaget hende det plat af, men givet hende et slags Haab; eftersom hun end og udi sit sidste Brev til Biskopen af Rennes skrev, at hun vilde vel blive i Lothringen i gandske sex Uger, for at vente paa ham. Og man finder, at hun og Kongen ere forbleven der indtil den 9 Maji. Hvad det nu egentligen var, der laae hende saa meget paa Hjertet, at forhandle i saa stor Hemmelighed med det Wienske Hoff, det finder man ligeledes i Brevene til bemeldte Biskop, og bestod i trende Poster: (1) At de protesterende Fyrster i Tydskland maatte forbydes, udi ingen Maade at bemænge sig med det Franske Riges Uroligheder, eller tilsende Huguenoterne, paa disses Ansøgning, nogen slags Hielp; (2) At beraadslaae om Middeler til at dæmpe Religions-Stridighederne, eller dem for største Delen at ophæve, saavel i Tydskland som i Frankerige; Hvorved hun da meente Frankerige at kunde komme til Rolighed. Af det Tridentinske Concilio, som nu nyligen var kommet til Ende, havde man ey det ringeste got at vente; thi derved var Tingen langt mere bleven fordervet end forbedret. Derfor var nu intet tienliger, end at Kæyseren og Frankerige maatte foreene sig tilsammen over nogle visse Artikler i Religionen, som maatte indrømmes og tilstaaes Protestanterne overalt, samt og alle og enhver andre; og saadanne Artikler Paven endeligen at aftvinges. (*) Heraf var det fornemmeste,

(*) Les instances que l'Empereur Ferdinand I. faisoit faire par ses Ambassadeurs au Concile de Triente, pour le mariage des Pretres, & pour la Communion sous les deux especes donnerent plus de peine au Pape, que tout le reste du Concile. Bayle *Rep. aux Quest. d'un Provincial*. T. 2. p. 560. f. Denne Historie kand man vel hense til det, som andre have bemærket om Catherine de Medicis hendes Føynelighed i Religions-Væsenet; Og at hun for sin Person vist nok

fornemmeste, Alterens Sacrament under begge Dele, og Præsternes Egetskab; med nogle andre af mindre Betydning. Hun vidste, og det var almindeligt aabenbare, at Kæyser Ferdinand havde om begge Dele stærk insisteret og anholdet ved sine Ambassadeurer til Trident, og at denne Kæyserens Paastand havde giort Paven flere graae Haar, end alle de andre Sager i Concilio. Skulde nu disse Artikler blive almindeligen bevilgede, haabede Dronning Catherine vist, at den største Part af Protestanter i Tydskland og Huguenoter i Frankerige skulde give sig tilfreds, og Urolighederne derved at kunde dæmpes. (3) Vilde hun have det Wienske Hof overtalt til en nærmere Forbindelse og et fastere Benskab med Frankerige, end med Spanien: Og dertil skulde Grundvolden legges ved et dobbelt Egetskab, nemlig imellem Kong Carl IX. og Maximiliani Dotter, og imellem dennes ældste Søn Erz. Hertug Rudolf og den Franske Princesse Margarete. Disse trende Poster staae nævnte i de omtalte hendes Breve til den Kongelige Franske Ambassadeur i Wien. Men af Sammenkomsten blev der intet. Kæyser Ferdinand var svag og vattersottig; Hvoraf hand og døde i samme Aar 1564. den 25. Junii: og Maximilianus var saaledes immer forhindret, at det blev hannem ikke mueligt at føye Dronningens Begiering paa denne Tiid.

Men

nok havde været færdig til at antage Reformationen, saafremt dens Partie var bleven stærkest i Frankerige. See Mezeray *Abregé Chronol. Tom. V. p. 72. edit. d' Amsterd. 1682. in 8.* og *Dictionnaire de Bayle à l'art. de Soubise (B.)* Jeg lader dette staae ved sit Værd, og troer gierne, at denne Dronning havde ulige hells omskiftet sin Religion, end sluppet sit Regiment. Men at hendes Hierte var noensinde got til de Reformerede, er intet om. Her paa denne Rejse havde hun vel huffet, med Kæyseren eller Kong Maximiliano at faae et Midbel trefset, til at bringe dennem enten i Rolighed, eller i stor Spliid og Uenighed tilsammen. Men da dette slog feyl, drog hun Aaret derefter med hendes Son Kong Carl IX. til Bayonne, og med Duc d'Alba aftalde og besluttede de allerfarligste Raad til at forderve bemeldte Reformerede. P. Daniel i hans Historie, under det Aar 1565. p. m. 839. vil mene, at der blev intet særdeles besluttet i denne Sammenkomst til Bayonne, men at Huguenoterne allarmedes mere derover, end de havde Aarsage til. Hand citerer allene Serada, om hvad den Spaniske Dronning havde raadet Kong Carl og Dronning Catherine til. Men hvis hand havde sloget efter hos Cabrera, (hvilken Stribent hand og undertiden har betient sig af) havde hand hos ham fundet disse Ord, *lib. VI. c. 23. p. 355.* A quinze de Junio entraron en Bayona con solene recibimiento i fiestas que duraron muchas dias. Juntaron se en el Gabinete o Consejo privado el Rey i las Reynas, i el Duque de Alva i Don Juan Manrique de Lara, i resolvieron el dar a las cabeças de los Huguenotes una vispera Siciliana i a los mas importantes, disponiendo el tiempo las armas. Heraf man lærer, at hun og hendes Son Kongen havde allerede da paamynnet, hvad de syv Aar derefter, An. 1572. satte i Værk.

Men nu at komme derfra tilbage til vores Materie, da var det Dødsfald, som nu blev ommeldt, eet af de sørgeligste for Christine, nemlig at hun mistede Kæyser Ferdinand, den af sin sal. Frue Moders Godskinde, som hun, næst Frue Maria af Ungern, meest havde elsket og var elsket af. Men saa var og hans Søn Kæyser Maximilian II. ikke mindre hende bevaagen, og gav sin Fader ey noget efter i Kierlighed og Omsorg for hende, sin saa nær Slægt. Dog alligevel var Christine ikke hermed fuld-fornøjet. Hendes høye og stolte Mod var ikke saa meget for Venkskab og Kierlighed, som for Ære. Hendes Passion, eller rettere hendes Sinds Siugdom, var at ville brillere, at ville regere, at være stort anseet i Verden, ja at passere for at have Influens i de største Stater, og at være een af Pillerne, som Europæ Belfærd beroede paa. Hun gav Cardinal Granvelle (*) at forstaae, udi et Bref af Aar 1567. at Kæyseren og Kongen af Spanien kunde sagte gjøre hende dette til Billie, selv at bævre hende noget oftere med deres Strivelsse, ja at lade hende besøge ved deres Gesandter Tiid efter anden, til at forskaffe hende nogen mere Anseelse og Myndighed, end den hun hafde. (**). Jeg tvivler dog meget paa, at hun naaede dette. Kong Philip var hende visseligen ikke meget til Billie, udi det som var vel vigtiger og solidere. Hand tog det ey i Betænkning, at bestiere hende en Deel af hendes Lifgeding, som hun havde i det Milanesske, efter hendes første Egteskab. Brantôme havde hørt noget herom, og skriver derfor saaledes: Depuis, comme j'ay ouy dire, il ne l'a pas trop bien reconnuë, ny bien traitée en ses terres, qui luy estoient échûes pour Douaire au Duché de Milan, où elle avoit été mariée avec le Duc Sforce: car, ainsi qu'on m'a dit, il luy en avoit osté & escorné aucunes. Dette samme bevidnes end mere udaf Cardinal Granvelles Papiirer, hvor det heder udi det mig meddeelte Udtoget: "En 1567. elle se plaint, qu'on luy ait ôté le Château de Tortone, qui lui
"avoit

(*) Jeg haver tilforne ikke nævnt hannem med Cardinals-Titel, førend efter A. 1561. Thi udi dette Aar er hand først bleven det.

(**) " En 1567. elle souhaitoit, que pour l'autoriser, l'Empereur & le Roy luy 'écrivissent & l'envoyassent visiter de tems en tems. Granvelle T. II. p. 45. & p. 92.

”avoit autrefois esté assigné pour son Douaire. *Gramv. T. 2. p. 92.* Den anden hendes Fætter, Kænter Maximilian, var hende en bedre og oprigtiger Ven. Hannem havde hun og at takke for det Partie, som blev i Aaret 1567. sluttet imellem hendes ældste Dotter Renée og Hertug Wilhelm af Bøyperen, og fuldført i Aaret 1568. (*) Af samme Egteskab stammer den nu regerende Chur-Fyrste af Bøypern i lige Linie. Det var denne Princesse, om hvilken Hubert Languet havde dette Indfald, (i hans Skrivelse til Ulrich Mordeiffen af An. 1559. d. 25. Novembr.) at man gjorde vel, hvis man arbejdede paa et Giftermaal for vores Kong Friderich II. med hende; Hvorved baade Fiendskabet imellem de tvende Huse kunde høre op, og Danmark komme igien i Svogerskab med det Østerrigiske Huus. Den anden Christines Dotter, Princesse Dorothea, blev endeligen Anno 1575. da hun var alt over sine 30. Aar, forlovet med Hertug Erik den yngre af Brunsvig, (**) og deres Bilager stod derefter til Nancy. Paa dette Bilager haver man observeret tvende Médailler at være slagne. (***) Paa den ene staaer de Ord: AD PERPETVAM FELICIS CONNVBII MEMORIAM. 1575. Og inden i, midt paa Pladsen, det Ord FIDEL. Reversen forestiller det Lothringiske Baaben i otte Qvartere. Den anden Medailles første Side er ganske liig den forestaaende: Men paa Reversen skal, i Steden for Baabenerne staae allene de tvende Bogstaver DE i et Chiffre, med Overskrift: ERICVS ET DOROTHEA.

Endeligen komme vi nu til Christines Bortkønselse med alle fra Lothringen, og til hendes Levnets sidste Tid, som hun tilbragte i et andet Land. Hertil skal hendes Helbreds Afstagselse og vedholdende Legoms

(*) Med hvor stor Pragt dette Bilagers Høytid er holdet til München, kand sluttes deraf, at Brudens Moder Enke-Hertuginde Christine kom der med 100. Hesse, Enke-Churfyrstinden af Pfalz, Brudens Moster, med 62. og Brudens Far-Broder, Duc de Mercœur, med 174. Hesse. *Mercur. Gallo-Belg. ad h. an.*

(**) Calmet Tom. 2. col. 1276. kalder ham uretteligen Ernest. Samme Fejl har jeg og merket hos nogle andre Skribentere.

(***) Calmet, dans l' *Explication des Monnoyes des Lorrains*, pag. 27.

Legoms Svagheder have været Uarsage. Virkeligen var dog hendes Alder ikke saa høy endnu, som hendes Kræfter vare aftagne, formedelst Podagra, Sigt, og flere Tilfælde. Derfor, udi Aaret 1578. da hun har været 57. Aar gammel, resolvrede hun at gjøre en Rejse til Italien, og gav for, at det var for nogle Løsters Skyld, som hun i sine Sygdomme havde gjort til Loretto og andre hellige Stæder. Brantôme legger dette dertil, at hun havde besluttet, med det samme at retirere sig, og blive boende paa hendes Lifgeding i det Milanesiske, for at betiene sig af de varme Bader der i Landene, for hendes Sigt. Hun havde alt nogen Tiid tilforne erhholdet af Kong Philipppo, at Tortone, og hvad mere hende af Lifgedinget forholdtes, var blevet hende igien indrømmet og tilbagegivet. Ja det kommer mig for, ligesom at jeg eenstæds har læst, at hun var engang selv i Spanien hos Kongen, og fik da denne Sag i det Rede og afgjort. Men Stæden, hvorefter jeg har læst det, kand jeg nu ingenlunde komme ihu, tør og derfor en forsikre derom, som noget vist. Men at hun nu i forbemældte Aar drog med alle til Italien, er sikkert. Den bekiendte Jesuit Horatius Turfelinus, haver, udi sin *Historia Lauretana* (Der er trykt til Mæyns 1599.) en lang Fortællning om hendes Rejse til Loretto, og hvorledes hun sammestæds blev forunderligen helbredet. Den er, iblant de andre mange Fabler og Eventyrer, samme Bog er prydet med, ikke det sletteste Stykke. Og hvorforre skulde man ikke ogsaa unde den her et Sted? Hand skriver, at da hun var bleven meget til Alders, og angreben af en Kærlse, gjorde hun det Løfte at reyse til vor Frue i Loretto. Den Tiid var hun endnu hiemme i Lothringen. Man stillede hende føre Besværligheden af saadan Rejse, helst i den Tilstand hun befandt sig. Man foreslog at forskaffe hende en Dispensation fra Paven, og Tilladelse at omskifte dette Løfte imod andre slags gode Gierninger. Men det var alt forgieves: Hun vilde i ingen Maade staae derfra. Hun lod sig da bære udi Porte-Chaise lige fra Nancy til Lorette, havende med sig et prægtigt og meget stort Folgeskab, bestaaende af mere end 500. Mennisker. Neppe var hun kommen der til Kirke-Porten, førend hun fandt baade en usigelig Glæde i hendes Siel, saa og en fuldkommen Sundhed i hendes Krop. Hun stod ud af Chaisen, og fornam at hun havde faaet alt Styrke

nok i hendes Been og Fodder, som hun tilforne ey var god for at bruge. Hun prøvede, om hun ogsaa kunde gaae noget videre foruden Hielp. Hun gik, ligesom hun aldrig havde skadet noget, det hele vor Frues Capell rundt omkring, til alle hendes Medfølgeres største Forundring; der ikke noksom kunde prise og ophøje dette Mirafel, som Gud og Jomfrue Maria havde udvirket udi hende. Derpaa gik hun ind i Capellet, kastede sig ned for vor Frues Altere, med Taare udi Øinene af Glæde, og med Munden fuld af overflodig inderlig Taksigelse, Lof og Priis til Gud og vor Frue. Til et Taknemmeligheds Tegn og en stødsvarende Almindelse offrede hun strax et stort Hierte støbt af purt Guld, med en Krone over, som hun havde ført med sig i samme Forsæt, og lod det her ophænge paa Alteret i en Guld-Riæde. Siden gav hun endnu og offrede en kostelig Guld-Riæde, en Krone med Perler, et Armbaand med Juveler, samt prægtige Alter-og Messe Klæder, af Sølvstykke og bordnyrede, og endelig en stor Sum rede Penge. Paven, som var paa den Tiid Gregorius XIII. spurdte om hendes Didkomst. Hand sendte hende strax fra Rom et stort Jubilæum, eller et fuldkomment og overflodigt Afkald, baade for hende selv, og hendes hele Følgeskab, at tage Deel udi. Imidlertid bekom hun sammestæds en bedrøvelig Tidende om den uhykelige Kong Sebastian af Portugal, der var hendes Sødsinde-Borns Son, (*) hans uhykelige Afgang. Hun var ikke seent, til at celebrere hans Liigbegængelse paa det prægtigste, og lod sige jeg veed ikke hvor mange Tusinde Messer hans Siæl til gode, og det udi samme Kirke til Loretto. Endeligen besøgte hun tvende gange Hospitalet sammestæds, og uddeelte til hver af de Siuge tvende Ducater i Guld. (**)

Saa

(*) Turcellinus kalder ham sororis ipsius filium, som er ikke ret. Hand var hendes Moders Catharinæ Sonne Son, og tillige hendes Morbroders Kaysler Carls Dotter-Son.

(**) J Turcellini smukke Latina liuder Historien saaledes, lib. 4. c. 26. Christierna, seu Christina, Daniæ Rege & Caroli V. Augusti sorore genita, eademque Dux Lotharingiæ, scemina extitit virili virtute, eximiaque pietate. Hæc magno jam natu, quamvis ætate ac paralyti impedita, voti causa Lauretum venire instituit. Nec unquam passa est, id sibi votum, suorum rogatu, à Pontifice cum aliis pietatis officiis, commutari; adeo ardens erat Lauretanæ Virginis vi-sendæ cupido. Lectica igitur cum Regio pæne comitatu in Italiam Picenumque delata, perguit ire, quo destinarat, satis fidens, ab se valetudinem B. Mariæ ope recuperari posse. Ergo in sanctissimæ domus aditu non coelestem modò læticiam hausit animo, sed pristinam quoque recepit corpo-

Saaledes haver Turfellinus fortalt os dette Mirakel, som jeg hverken haver i Sinde, ey heller agter eengang værdt at imodsig. Jeg vil kun erindre, at samme Jesuit er langt fra at have nær saa got et Rygte for sin Trofasthed og Oprigtighed i Historier, (*) som for sin øvrige Lærdom. Hand taler ellers ikke noget videre om Hertugindens, vores Christines, Rejse tilbage fra Loretto. Hvilket jeg her melder med Flid; og det fordi P. Calmet, (som ikke haver agtet paa denne Passage, førend hans gandske Brev var færdigtrykt, og derforø satt et Udtoget deraf paa Fransøst, paa det allerstidste Blad efter Registeret,) hand legger sammesteds disse Ord til, ved Slutningen af Turfellini Fortælling: *Après quoy elle revint heureusement en Lorraine. Men hvor haver den brave Mand denne Underretning fra? og hvoraf veed hand, at hun kom tilbage til Lothringen? Virkelig troer jeg, at hand har giettet saaledes til, og meent, at hun burde, naar hun havde faaet sit Helbred, rejse til hendes rette Hiem igien. Men herudi har hand dog giettet feyl. Brantôme liden jeg herudi langt mere paa, som siger, at hun kom ingen*

D 3

Tiid

ris sanitatem. Illa membrorum, quibus! capta erat, usum ac vires extemplo sibi redditas sentiens, primum præter morem, sine ullo adminiculo institit pedibus, periculum virium factura. Inde cum res satis procederet, egressa, per se nullo adjuvatore, sacrosanctam Virginis cellam suis pedibus circumiit gratulabunda, ejus familiaribus miraculo attonitis, Deique ac Deiparæ donum certatim extollentibus. At Christina, quam ea res propius attingebat, obortis gaudio lacrymis, in augustissimum facellum regressa, ante coeli Reginam provolvi: nullum Divini beneficii efferendi modum, nullum agendarum gratiarum finem facere, se suaque Deo, ac Dei matri dedere. Exinde, ut tanti beneficii monumentum extaret, ingens cor ex auro solido coronatum, quod hunc ad usum domo attulerat, ante B. Virginem catella aurea suspendit. Regia deinceps dona promittit, torquem ex auro egregium, coronam ex unionibus baccisque, monile ex gemmis clarissimis; aræ insuper ac sacerdotis ministrorumque solenni caeremonia sacrificantium vestes argenteas opere damasceno sanè mirabili: demum regalia munera ingenti pecunia cumulat. Nec inde ipsa indonata abiit. Gregorius XIII. Pontifex Jubilæum illi amplissimum ab Urbe miserat, quod ipsa cum universo comitatu, (in quo erant homines facile quingenti,) rite percepit. Cæterum, lætum donis coelestibus pectus tristis de morte Sebastiani Lusitanæ Regis, (eratis fororis filius,) nuncius turbavit. Verum in tanto tanque improvise vulnere, egregia generosæ piæque fœminæ enituit virtus. A lætu propinqui Regis ad opem ejus animæ ferendam versa, funus illa, quanta maxima potuit pompa, celebravit: sed ita ut in Æde Lauretana quamplurima pro ea sacra facienda curaret. Ad ultimum Christina pietate ardens, Nosocomium Lauretanum bis invisit, binos singulis ægris numos imperiens, haud minore liberalitatis laude quam humanitatis.

(*) Vid. Matth. Berneggeri *Demolitio Idoli Lauretani*, cap. X. pag. 113. seq. Mart. Schoockii *Fabul. Hamelens. Part. 2. cap. 2. p. 45. seq.*

Tiid mere til Lothringen, men at hun levede og døde i Lombardien. Herom stunes P. Calmet ey at have havt mindste Kundskab; I det mindste melder hand ikke noget Ord derom. Jeg finder hos de Brunsvigiske Historie-Skrivere, at hendes Sviger-Søn Hertug Erich haver i samme Aar 1578. været reyst til Italien, med sin Hertuginde, den Lothringiske Princesse, og at de ere sammesteds en lang Tiid forblevne, efter at hand havde kjøbt sig et Fyrsteligt Palatz i Venedig; Hvor hand holdte sit Hoff. Jeg er derfor i den Tanke, at hand har ledsaget sin Frue-Sviger-Moder Enke-Hertuginde fra Lothringen, til Loretto, og at det deraf er kommet, at hendes Suite var saa meget anseelig og Folke-riig. Der habes end ogsaa noget mældet om denne hendes Balsart udi Ludovici Cavitellii *Annalibus Cremonensibus*. Hand skriver allene, at hun var Anno 1578. til Loretto, og offrede der til Jomfrue Mariæ Billede store Gaver, for at erlange hendes forrige Helbred igien. Men om hun var saa ilde og svag, som Turfellinus foregiver, og om hun strax derpaa blev frisk, siger hand os intet om: meget mindre rører hand med allerringeste Ord om noget Mirakel. Derfra, siger hand, kom hun igiennem Ferrara og Mantua til Cremona, hvilket skeede i Novembri, og blev hun i Cremona med stor Ceremonie imodtagen. (*) Dette var og Beyen til hendes Lif-Geding, hvortil hørde den Bye Tortone. Der holdte hun hun siden Hoff, og blev der i Landene almindeligen kaldet Madame de Tortone. Hun blev besøgt og opvartet af de ypperste Huse og Familier der rundt omkring. I sær havde hun fortroligt Venkskab med Ferdinando Gonzaga, Rigs-Fyrste og Herre af Solferino, og hans Fyrstinde, Martha Tana y Santena, en Spansk Dame. Derom habes noget i B. Aloysii Gonzagæ, som var bemældte Ferdinandi
Søn,

(*) Cavitellius, *ad an. 1578.* * Christierna, Christierna olim Regis Sueviæ, Daciæ & Gothiæ, & illic expulsi, filia ex Isabella sorore Caroli V, olim Imperatoris, & prius nupta Francisco Secundo Sfortiæ olim Duci Mediolani, & eo mortuo, Francisco, olim Duci Lotharingiæ, die vigesima Novembris accessit Cremonam, & ibi summo cum honore suscepta per illic Magistratus Regios, nobiles & populares, ex ordine Regis Hispaniæ propinqui sui, & hospitata in ædibus magnificorum de Treccis vicus S. Agathæ per dies septem, illic appulsa navigio averso flumine Padi, ejusque aquis augefcentibus ob frequentes pluvias tunc cadentes, ex Mantua, illic profecta adveniens ex Ferraria, & templo honorabili Laureto in Piceno erecti in honorem B. Mariæ Virginis, ei oblati donis multi pretii pro recuperanda ipsius pristina valetudine”.

Søn, hans Levnets Beskrivelse, udgiven af Virgilio Cepario, og siden indrykt i *Acta Sanctorum*, med Conradi Janningi Anmærkninger. (*) Christinæ Dotter og Sviger-Søn Hertug Erich komme og siden igien der i Landet til hende udi Aaret 1583. og hand døde i næstfølgende Aar 1584. til Pavia; hvilket saa vel af de Brunsvigiske Historier, som af Chytræo, Sleidani Continuatore, Resenio i Kong Friderici II. Historie, og mange andre Kroniker bekiendt er. Om Dorothea, samme Hertugs Fyrstinde, staaer vel i adskillige Bøger, end ogsaa udi dennem som man haver til daglig Brug, saasom *Dictionnaire de Morery*, og Hübners Genealogier, at hun skal være død An. 1587. Men hun levede visseligen over de 20. Aar længere. Thi Anno 1589. tog hun imod og fuldte sin Broder-Dotter til Italien, som blev gift med Gross-Hertugen i Florentz; Thi der nævner Thuanus hende, som strax herefter skal høres. An. 1594. blev en Artikel, i hendes Faveur, indført udi en Tractat imellem Kong Henrich IV. i Frankerige, og hendes Broder Hertug Carl; og samme er at finde iblant de Documenter bag i Calmets tredie Tomo. An. 1608. var hun endnu i Live, og tilstede ved hendes Herr Broders Død-Seng, og siden ved hans Begravelse. Dette læser man gandske tydeligen i den Beskrivning af samme prægtige Liig-Begængelse, der blev udgiven, efter Sonnens Hertug Henrichs Befalning, ved Secretereren Claude de Ruelle, og trykt til Nancy An. 1608. in 8. Derudi staaer først: (***) Le Duc Charles expira le 14. Maji 1608. l'an de son regne 63. & de son age 65. deux mois 29. jours, presens Madame la Duchesse de Brunswich, sa Sœur, Monseigneur de Verdun, son Cousin &c. Og siden, (***) udi Processionens Beskrivelse: Madame de Vaudemont,

(*) ad d. XXI Jun. pag. 937. Hvor dette fortæles om B. Aloysio: "In sermone solenne suum obtinebat, ut non nisi de rebus Diuinis differeret; idque tanta verborum sententiarum-que gravitate, ut cum sub id tempus una cum matre Dertonam sese, ad salutandam Ducem Lotharingæ, illustrissimam feminam, quæ cum filia sua Duce Brunsvicensi illac iter habebat, contulisset, ejus Principis asseclas omnes loquendo stupefaceret." Janningus bemærker, p. 937. dette at være skeet An. 1580.

(*) Pag. C. 1.

(***) Pag. D. 7. b.

Vaudemont, Madame la Princesse, & Madame la Duchesse de Brunswick étoient vêtues de robes de deuil, coiffées d'un grand voile de crespé &c. En anden vel saa merkelig, ja endnu rarere Underretning om hende er, at hun, efter Hertug Erichs Død, er trødet i andet Egestab, med en Mand ved Navn Marc de Rye, Marquis de Varambon, Comte de Varax & de la Roche, som blev af Kong Philip II. gjort til Gouverneur i Gelderen og Artois, saa og til Ridder af det Gyldene Flies. Dette har jeg fundet udi *Blason des Armoiries de tous les Chevaliers de la Toison d'or*, par J. B. Maurice, hvor det paa tvende Steder omtales, baade udi Hertug Erichs Artikel pag. 273. saa og udi den bemeldte Marquis de Varambons, pag. 304. (*) Med hannem havde hun ey heller Børn: og haver hun alligevel beholdt fremdeles hendes Titel af Fyrstinde af Brunsvig, eftersom hendes sidste Mand var af saa meget ringere Stand.

Uf de Børn, som Christines foromtalte Søn, Hertug Carl havde, fand man let tænke, at ingen har maattet være hende kjerere, end den Dotter, som var opnævnt efter hende selv, eftersom og den samme lignede hende meest i Dyder, Forstand, og Legoms Skabning. Alt samme Princesse haver i sin Ungdom været udi det Kongelige Franske Hoff en lang Tiid, og er af sin Mor-Moder Dronningen bleven opdragen, er noget, som Mezeray og flere have antegnet, ved visse Ligheder i Kong Henrich den Tredies Historie. Men hvor tilig hun er kommen did, kommer jeg ey ihu at have bemærket: Jeg troer, at det er skeet ved den Tiid Enke-Hertuginde, hendes Far-Moder, fik i Sinde at forlade Lothringen og flytte til Tortone. Men ihvad end om Tiden fand være, saa er dette vist, at Dronning Catherine holdte hende siden hos sig, som sin egen Dotter, ja gjorde saa meget af hende, at det blev hende end ogsaa ikke for vel udlagt, det

(*) Paa det første Sted, nemlig om Hertug Erich, staar: Sa veuve, Dorothee, fille de François Duc de Lorraine & Christierne de Dannemarq, se remaria en second liçt, avec Marc de Rye, Marquis de Varambon, Chevalier de l'Ordre, & Gouverneur de la Duché de Gueldre, qui trespassa sans hoirs. Paa det andet, om Marc de Rye: Il trespassa sans lignée, ayant epousé Dorothee de Lorraine veuve d'Erich Duc de Brunwic, & fille de François Duc de Lorraine & de Bar, & de Christierne de Dannemarck. Hos Calmet findes gandske intet derom.

Det en Princesse af Lothringen blev tracteret just paa samme Fod, som en Fille de France. Dronningen sørgede og for hendes Lykke: Hvilket skeede, da Gross-Hertugen Franciscus I. af Florentz døde, og hans Broder Ferdinandus, efter erholdne Tilladelse af Paven at aflegge sin Cardinals-Hat, antraadde Regeringen af Gross-Hertugdømmet. Saasom nu det Kongelige Franske Hof var hannem herudi særdeles befordrerlig, saa blev med det samme ved Dronning Catherine forhandlet om et Egtekab imellem hannem og den Lothringske Princesse Christine. Dette skeede 1588. hvorom er at læse hos Thuanum. (*) Siden fortæller samme Historicus, (**) hvorledes samme Princesse reyste til Italien, at holde Bilager med sin Brudgom i Florentz. Hun indfandt sig An. 1589. in Martio til Lyon: Der kom hende i Møde hendes Fæster Dorothea, Enke-Hertuginde af Brunsvig, og fulgede hende siden med. Fra Marseille er hun med en talrig Flode af Toscaniske, Pavelige, Genuesiske og Malthesiske Galeer seglet til Genua. I denne Stad var da hendes gamle Fæder Moder, vores Christine af Danmark, allerede ankommen, og havde reyst fra Tortone til Genua, (***) for at være den første til at omfavne sin kjereste Sønne-Dotter paa den Italienske Jord. En Glæde, hvilken man vel kand tænke at have ikke lidet bødet paa den Sorrig, som hun havde havt for Dronning Catherine de Medicis Død. Thi samme Dronning var just i dette Aar den 5. Januarii afgangen, og Bruden var endnu for hende i dyb Sorrig; indtil den Dag da Gross-Hertugen kom hende imod ved Porta da Prato, hvor Sorgen blev aflagt, og hand satte hende Kronen paa Hovedet. Dette skeede

(*) "Eodem tempore Ferdinandus Medices Cardinalis, magnus Etruriæ Dux, de uxore ducenda & liberis ad firmandum imperium tollendis cogitans, cum in Gallia jam cum Rege & Regina parente de accipienda Christierna, Caroli Lotharingiæ Ducis & Claudiæ Regis fororis filia convenisset, ut se Cardinalis dignitate cum bona Pontificis gratia honorificè abdicaret, Nicolaum Tornabonum - - - Romanum misit. Thuan. l. 92. §. 17.

(**) Lib. 94. §. 15. og alt dette findes ligeledes fortalt af Pierre Victor Cayet i Chronol. Novenaire af An. 1589.

(***) "Genuæ Christiernam aviam, Christierni II. Regis Daniæ filiam, quæ Dertonâ illuc descenderat, salutavit. Thuan. l. c.

skede den 30. Aprilis; da hun og med det prægtigste Indtog blev indført i Staden Florentz, og Bryllups Høytiden samme Dag celebreret. Men ved denne Høytid var dog den gamle Far-Moder Christine en nærværende; saasom hendes Alderdom og Svaghed tillod ikke, at hun kunde følge en saa lang Vei med. (*) Formedelst dette Egteskab er det Mediceiske Huus blevet forplantet, indtil det nu i vore Tider er uddøet paa Mands-Linien. Thi at dets gandske Posteritet er afgangen, kand ikke siges; efter som Cate-Dronningen af Spanien, Elisabeth af Parma, er udaf det samme: Og hun stammer fra nu benævnte Ferdinandi og Christine af Lothringen deres Sonne-Dotter, der kom i Egteskab med Odoardo I. Farnesio, Hertug i Parma, den Spanske Dronnings Elisabeths Far-Fader.

Vores Christine af Danmark var nu ved en temmelig høy Alder, og gif nær imod sine 70. Aar. Her var ogsaa en gandske halvsnæs Aar passeret, siden hun for Legoms Brøst og Svagheds Skyld forloed sin Son og Dotter i Lothringen, og retirerede sig i Italien, der at vente paa sin Afskeds-Time. Monne hun og med det samme skulde have forladt Verden? Jeg mener, have allene bekymret sig om det Evige, og slaget det Forgængelige af Hovedet? Intet mindre. Verdens Høyhed og Herlighed, med Kroner og Sceptere, laae hende endnu paa Hiertet, og besad dagligen hendes Tanker, Sandser og Indbildninger. Og, hvem siger os og, at det bliver saa let en Sag, udi sin Alderdom at slide sig løs fra et slags Afguder, som man forhen i al sin Lives Tid har offret til, og som man tænker at være berettiget til at holde ved, og dertil paa en vis Maade frem for andre privilegeret? Med hendes gode Ven Dronning Catherine de Medicis var hun endnu i bestandig Correspondens: Og af hende skulde hun ey blive opbyg, til at forsjage Verden og dens Forfængelighed. Samme Dronning havde i sine sidste Aaringer udstuderet et Forslag, til at beholde den Franske Krone for sit eget Huus

(*) Cesare Campana *Histor. del Mondo* Vol. 2. l. X. p. 407. Felicemente pervennero a Genova, dove dinanzi era arrivata la Reina Christierna di Danimarca, sua auola paterna, da cui fu caramente ricevuta, quantumque per una certa sua indispositione, e per la grauezza dell' età, non potesse accompagnarla a Fiorenza, vid. & P. V. Cayet *Chronol. Novenaire*, 1589. fol. 150. a.

Huus og sin Afkomme: Og da hun ingen Afkom havde seet af alle sine fire Sønner, hvoraf tvende Konger vare døde barnløse, den tredie ingen Haab havde til Arving, og Duc d'Anjou død ugift, tænkte hun at faae indfatt Sønnen af hendes Dotter Claude, den Lothringiske Prins, til Arving af Frankeriges Krone, og at succedere Kong Henrich III. Saaledes skulde da Kongen af Navarren udelukkes, og de Franske, udi hendes Tanker, sætte deres Legem Salicam tilside. Om denne hendes Chimere findes en heel Deel anmerket og fortalt i de Franske Historier af samme Tider. Laboureur i hans *Additions aux Memoires de Castelneau* er herudi ikke sparsom, men igientager det paa adskillige Stæder; og, at jeg skal forbigaae flere, saasom *Memoires de la Ligue*, Davila, i hans 9. Bog, Thuanus *lib. 101.* (*) Mezeray, baade hans store Historie, saa og i *Abregé*, da haver P. Daniel allene, vel fire eller fem gange, vort denne Streng, og givet tilkiende, hvor meget det laae denne gamle Dronning i Sinde, at faae sin Dotters Son af Lothringen til Konge i Frankerige, naar Kong Henrich III. skulde afgaae. Det er artig nok at læse, hvorledes Mezeray fortæller og raisonneer om disse Visions de femme, som hand kalder det. I hans store Historie heder det: (**) La Reine Catherine de Medicis, aveuglée de haine contre la Maison de Bourbon, & d'amour pour les enfans de sa fille, mariée au Duc de Lorraine, avoit mis dans l'esprit de celui-ci, que la Couronne de France luy appartenoit: Et déjà elle même avoit taché par avance de mettre ses enfans en possession des honneurs, qui n'appartiennent qu'aux premiers Princes du sang, traitant la fille de ce Duc comme Fille de France, & desirant avec passion que l'on appellât le Marquis de Pont simplement Monseigneur, qui est le nom de l'heritier presomtif de la Couronne. Og udi hans *Abregé Chronologique de l'Histoire de Henry III.* under det Mar 1583. La Reine Mere, qui ne se soucioit gueres des Loix fondamentales de la France, vouloit appeller à la Couronne les enfans de sa fille & du Duc de Lorraine; elle avoit souvent sondé l'esprit du

P 2

Roy

(*) Her iblant bør og fornemmeligen regnes D'Aubigné *Hist. Univ. Tom. III, livre 2. chap. 25. col. 260.* ey at tale om La Popeliniere p. a. m.

(**) Tome 3. pag. 852. edit. de Paris 1685.

Roy sur cela, & tâché de luy persuader, que le Sang étoit bien morfondu au delà du sixième degré, que les Bourbons ne luy étoient plus parents que d' Adam & d' Eve, & qu' il estoit plus naturel de laisser la succession à ses neveux qu' à des gens si éloignez. Il y a apparence, qu' elle eût reussi dans ses intentions, si le Duc de Lorraine & son fils eussent eü le courage aussi élevé, & autant de grandes qualitez qu' en avoit le Duc de Guise. Hvad tænker man ikke at dette har været for en Bederogægelse for vores Christine, udi hendes Censomhed og Retraite at blive spiset med denne kostelige Forhaabning, det hendes Sonne-Søn skulde komme paa Frankeriges Throne at sidde? Vil man mene, at hun var uden for dette Anslag, eller i det mindste levede ubekymret derom, da tager man heel meget fejl. End mere, man kiender vores Hercine ikke ret. Hendes Søn Hertug Carl biede og ikke længere, end til Duc d' Anjou, Kong Henrichs yngre Broder, var død, førend hand erklærede sig, og søgte at blive Hovedmand for Liguen. Man haver kun at læse Thuanum, P. Daniel og flere, om hvad som i Aarene 1584. 1588. og 1591. foregik. Hand stikkede og sine Tropper (*) til at agere tillige med Liguisternes. Nær var hand

(*) De som søge herom nogen Underretning i P. Calmets Lothringiske Historie, finde sig bebragne. Langt fra at saadant er denne lærde Mand's Skyld, men det er beres, af hvilke hand har maattet dependere, og som har faaet hans Werk til Revision, efterat det var trykt. Disse have fundet for got, at udtage af Historien alle de Aar, i hvilke hand om denne Krig har skrevet. Werket er herover blevet defect. Og saadan Mangel forekommer i den Anden Tome, hvor man har ndtaget og calleret 14. Blade, fra col. 1391. til 1442. inclus. og allene der i sieden omtrykt tvende Blade, til at connectere Narrationen; Dog saaledes, at fra An. 1570. indtil 1594. er et urimeligt Vacuum i denne smukke Historie. Til Lykke, at Revisores ikke have tænkt paa, at forandre og omtrykke Registeret af bemældte Tomo: hvilket alt saa kand bære Vidne om, det Auctor ikke har forsommet hvad ham burde, nemlig hvad ham tilkom at berette, som en Historicus, i nogle og tyve Aars Tid. Jeg har haft den Curiosité, at bemerke de fleste Støder i Registeret, ved hvilke Tallene af de Sider eller Columnis, som fattes, findes anteguede, ex gr. Bouillon. Charles III. Dinteville. Guise. Hauffonville. Henry III. Henry IV. Henry Marquis de Pont. Jametz. Langres. Lenoncourt. Duc de Mayenne. S. Menchoud. Møntigny. Nancy, Assemblée. Duc de Parme. Salm. Schelandre. Stenay. Tremblecourt. Turenne. Vassy. Vezelise. I sieden for alt dette, som i disse og flere Artikler har været omvørt, og hvoraf intet er, som jo uforbigængelig høver til Hertug Carls og den Lothringiske Historie, har man tvunget Manden til at skrive paa det første omtrykte Blad, col. 1391. disse Ord: Je n'entre point icy dans le détail des guerres civiles & de Religion, qui partagerent la France, & qui y causerent tant de desordres à l' occasion de la Ligue: Ces choses n'entrent point proprement dans mon dessein, & on les trouve amplement traitées dans les Histoires de France. Pendant cet intervalle le Duc Charles III. employa tous ses soins & toute la politique

hand og selv ved, eengang at blive ihjelslagen, i samme Krig, ved den Fæstning Marsal. Ja udi den Campagne af An. 1589. skiftede hand endnu et Antal Tropper, under Anføring af sin Søn Henrich, som den Tid kaldtes Marquis de Pont. Tu Aar tilforne, nemlig 1587. som var da Krigen for Albore blev begyndt, havde hand (Hertug Carl) affærdiget en Edelmand Gesandt-viis til Rom, ved Navn De Villiers: Hand skulde anholde hos Paven om en Penge-Hielp for Liguisterne, samt formaae Paven til, at hand, til ald ond Tanke at betage om Opsættighed eller Oprør mod Kongen, vilde erklære Kong Henrich III. selv for Hoved og overste Anfører for Liguen, hvis Forsæt allene var at befrige og udrydde Riætterne. Bemeldte De Villiers havde den Banlykke, at hand paa Hiemreisen blev opbragt og fangen af de Tydske Ryttere, der vare nu indkomne i Frankerige, Kongen af Navarren og Huguenotterne til Hielp. Man examinerede ham, og fik at vide, først hvad nu er sagt, og dernæst at Paven (som var Sixtus V.) havde ingen Penge vildet give til denne Krig, men tvertimod formanet Bedkommende til at holde Fred med deres Naboer, og ingen Fortræd giøre Kongen af Frankerige. Om dette De Villiers hans Udsigende vare der mange, som tvivlede, at det var rigtigt; helst efterdi man fandt hos hannem et Brev fra den gamle Fyrstinde Christine, Hertugen af Lothringens Moder, som paa de Tider var boende udi Tortone i Italien. Samme Skrivelse var i Chiffres, og derudi opmuntrede hun sin Søn "til at fare fort i hans Krigs-
"Forehavende; saasom her aldrig forefaldt en Skønnere Leylighed for
"hannem til at faae Sceptret i Haanden og Kronen paa Hovedet."
(*) P. Daniel, som haver bemærket denne Hændelse, saaledes som

P 3

hand

litique à écarter l' heresie de ses États, & à les polier par de bonnes Loix et par de sages Reglements. Ikke veed jeg hvad siigt skal bede, at ove saadant Inquisitions Verk imod Historiske Boger, til at siule og forfølge de Sandheder, som hver Mand veed. Og herved bliver Folk kun meer begierlige efter at søge dem i andre Skrifter.

(*) Thuani Fortælling herom er saaledes, lib. 87. §. 6. Ibi captus Villerius, qui Roma, ed à Lotharingæ Duce missus revertebatur: cumque super mandatis sibi datis rogaretur, respondebat, ad petendam à Pontifice in bellum pecuniam Romam se profectum, & ut Regem fœderis contra Sectarios initi, ad suspiciones purgandas & tollendam invidiam; summum ducem pronunciarer; Pontificem vero ad has petitiones nihil aliud respondisse, quam ut pacem eum vicinis colerent,

hand har fundet den fortalt i *Memoires de la Ligue*, (*) forvirder sig ret deri, naar hand siger, at ommeldte Brev var til Liguisternes Hoveder og Anførere (les Chefs de la Ligue,) og at ingen skal kunde sige, om derudi var meent enten de Lothringiske Prinzer, eller Cardinal de Bourbon. (**) Men sandeligen, hvis hand havde givet nøyere Agt derpaa, og desforuden erindret sig, (hvilket synes at hand ikke har gjort,) at den selvsamme Historie findes endnu meget klarere beskrevet hos Thuanum, havde hand let fundet, at Brevet hverken var eller kunde være til nogen anden, end den regerende Hertug af Lothringen. Ja, lad være at Thuanus aldrig havde sagt os det, maatte jeg dog vel spørge, hvorforsø Christine skulde bekymre sig saa meget om de andre, at hun skulde ynke dennem den Franske Krone? Der var jo imellem hende og de Guiser aldrig nogen ret Fortrolighed. Og hvor skulde hun være for, at unde Cardinal de Bourbon den Fordeel, som Dronning Catherine havde alt længe deffineret til sin Dotter-Søn og Christines Sonne-Søn? Man tænke nu, hvilken Trøst det har været for vores Heroïne i hendes Alderdom, at have faaet saadan Føde for sine høye Indbildninger. I Steden for een Krone, nemlig Danmark, havde hun nu tvende for hendes Ulfkom at roe sig ved, nemlig Danmark og Frankerige tillige. Men skulde hun nu ikke for denne, hvortil Forhaabningen var saa nær, have opgivet og slaget den første af Sindet? Jugendlunde. Hun bestyrkedes end mere i sit Haab og sin Pretention til Danmark. Hun lod udi dette selvsamme Aar, som dette

colerent, neque Regi molesti esse pergerent; se, qui pacem cunctis denunciaret ac suadeat, in bellum usus pecuniam non habere; neque vero decere, ut eam in bellum subministraret. Sic ille referebat, ab omnibus non utique creditus: nam literæ cum eo captæ à Christiana Dana Lotharingi parente, quæ Dertonæ in Italia commorabatur, notis fugientibus scriptæ; quibus illa filium ad bellum susceptum fortiter persequendum hortabatur, cujus eum exitum læto animo præfagebat, ut de sceptro & corona Gallica ipsius capiti imponenda bene speraret. Itaque is servatus; decretumque fuit, ut ad Navarrum cum literis interceptis mitteretur.

(*) *Tom. 2. pag. 235.* Hør dette om Brevet læses: Mais de Villiers portoit une lettre fort mal écrite, qu' il disoit être de la propre main de l' Altesse Lorraine, mere du Duc, contenant en substance ces mots: " Je suis tres aise, d' entendre l' estat de vos affaires, & suis d' avis, que " Vous passiez outre, car jamais ne se presenta une plus belle occasion de Vous mettre le sceptre en la " main, & la Couronne sur la teste."

(**) P. Daniel dans l' *Histoire de Henry III. pag. 187.* edit, d' Amsterdam, in 4.

dette nu omtalte foregik, staae den smukke Médaille, som findes ogsaa her i det Kongelige Cabinet: Paa hvis ene Side staaer Danmarks og Lothringens Vaabener, og der omkring hendes Titel: CHRISTIANA D. G. REGINA DANIAE. D. L. B. (Christiana af Guds Naade Dronning til Danmark, Hertuginde til Lothringen og Bar.) Paa den anden Side et Altere, eller en Base, paa hvis ene Side sees de tre Løver, med Hierter, og oven paa Alteret en Kongelig Krone; men ved hver Ende staaer et Anker, betydende Haabets Bestandighed; med denne Overskrift: SEDET AETERNVMQVE MANEBIT, (Det sidder fast og skal vedblive evindeligt.) Nederst under staaer Aars-Tallet 1587. Man seer, hvor fast hun havde satt sig udi Sind og Tanker, at vilde være Dronning i Danmark, og at forplante denne Pretention paa sin Æt til evig Tid. Calmet siger, i Forklaringen paa selvsamme Médaille: Elle vouloit marquer (par la Base & par les deux Ancres) la solidité de ses pretentions sur ce Royaume, & sa constance à soutenir ses pretentions. Hertil hører endnu en besynderlig Omstændighed, som Brantôme har bemærket: Hans skriver, at et Aars-Tid førend hun døde, tilkom hende den Tidende, at hun nu virkeligen skulde være Dronning i hendes Fæderneland, og at Riget her var hende aabet og hiemsfaldet: Hvorpaa hun forandrede sin Titel af Altesse, og lod sig siden give Majestets Titel indtil hendes Døde-Dag. "Men, siger "hand, dette store Navn varede hende ikkun omtrent en sex Maaneders "Tid: Og var alligevel en særdeles Lykke og Ære, som hende "vederfores for hendes Afstæed fra Verden, at hun kom til at "bære det." (*) Saadan var en Brantomes, saasom en gammel for- dervet Hofmand, hans Idée om Ære og Lyksalighed her i Verden. Man har ellers ingen Aarsag at scrupulere over dette hans Bidnes- byrd,

(*) Brantômes Ord ere disse: Elle mourut un an après avoir sçu les nouvelles, qu' elle estoit Reyne de Danemarck, d'où elle estoit sortie, & que le Royaume luy estoit escheu; de sorte, qu' avant mourir, elle vid changer le nom d' Altesse, qu' elle avoit porté si longtemps, en celuy de Majesté, qui peu l'accompagna, à sçavoir, environ six mois. Encore celuy a esté un honneur & bonheur avant la mort, de porter ce nom: Et pourtant, à ce que j'ay ouy dire, elle estoit resoluë de n' aller point en ce Royaume, mais de finir le reste de ses jours en son Douaire d'Italie à Tortone.

byrd, saavidt Hoved-Sagen angaaer. Hans Heroïne er vist nok falden i saadan Svaghed, som hand taler om. Man veed jo at den følger undertiden med Alderdommen, og forsøges ved Hiærnens Svækkelse, nemlig at de søde Forhaabninger og Indbildninger, man bestandigen har omgaaets med, forvandles paa Sidstningen udi Tankerne til lutter Realitet. Ja, saa har hun og ved samme Tid haft et slags Fundament hertil, som var, at hun fik at vide om Kong Friderich den Andens Død, i Aaret 1588. Men hvoraf vidste hun, at Riget stod hende aabet, saa fremt hun vilde resolve sig til at komme herind? Ulsammen hendes Drom og Indbildning. Her i Landene er jeg vis paa, at det aldrig kom nogen Siæl i Sinde, at hun da skulde være Dronning i Danmark. Kong Christian IV. som endda var minorrennis, var bleven udvaldt og hyltet af alle Stænder, paa fjerde Aar førend hans Hr. Faders Afgang. Videre er at agte, at eftersom Høystforbemeldte Kong Friderich II. afgik ved Døden den 4 April. 1588. som var 2 Aar og 8. fulde Maaneder førend Christine forlod dette Timelige, saa maa hun enten have heel sildigen bekommet herom Kundskab, eller og hendes Majestets-Titel har været hende noget længere, end i de sex Maaneder, som Brantôme omtaler. Thi hun er ikke død førend i det Aar 1590. den 10. Decembris. (**)

Endnu noget at tilføje, til Slutning, om hendes Person's Egenheder, da vidner oftbenævnte Brantôme, som havde kiændt hende af Person, og seet hende ofte baade i Frankerige saa og i Lothringen, at med alle hendes Dyder og fortreffelige Sindets Gaver, var hun den høymodigste og ærgerigste Dame, man vidste at sige af. Dronning Catherine de Medicis øvede sig ret, i at sætte hendes Stoltthed paa Prøver, og pleyede at sige om hende, (som vi tilforne har hørt;) *Voilà la plus glorieuse femme que je vis jamais!* Dronningen af Skotland besøgte hende engang; Men havde ald sin
Klog-

(**) Dette bevidner, foruden visse Franske Skribentere, Imhof in *Geneal. Gall.* og flere Genealogister. Arrild Hvitfeld derimod i *Kong Christianni II. Historie pag. 1181.* og *Cypræus in Histor. Eccles. Slesv. & Holsat. pag. 404.* tage ganske feyl, i det de skrive, hende at være død An. 1580. hvilket er just i det Aar, hendes ældre Søster, Churchyrstinden af Pfalz, Dorothea, døde. Hieron. Hennings sætter hendes Døds-Dag til den 10. VIIbris, og hendes Alder til 67. Aar; i begge er hand u-rigtig.

Klogskab og Agtsomhed fornøden, at Christine ey skulde tage Nangen fra hende. (*) Hun var een af de skønneste Personer i hendes Tid, havde et meget yndigt Ansigt, en høy og rank Taille, et Majestætisk Bæsen, deilige Hænder, og en særdeles Behagelighed i Talen. (**)
 Hun talede og skrev færdigen i fem Sprog, Frankøst, Tydsk, Hollandsk, Italiensk og Spansk: Forstod Musiquen, baade Vocal, og at slunge i Partie, saa og paa alle Instrumenter. Dette sidste har jeg fundet, med mere, udi een af Liguisternes Pièces, der er trykt til Paris Aar 1589. in 8. med denne Titel: *Origine, Genealogie & Demonstration de ceste excellente & heroique Maison de Lorraine, & Guise en dependente &c.* Hvor der siges om vores Christine: Elle en son temps a esté l'honneur des Princesses de l'Europe, tant à raison de sa parentée, naissance, facultez, vertus, et l'esprit quasi divin, & sçavoit parler & écrire, Allemant, Flamant, François, Italien, & Espagnol, chanter en partie, et jouer de tous instruments musicaux: Au reste, de corps l'une des plus belles, laiste, disposte, grande & droicte, qui se pouvoit souhaiter. Man seer, at denne Skribent (***) taler om hende paa den Maade, som hun alt kunde have været død og afgangen; hvad heller

(*) Brantôme, p. m. 405. Son Altesse de Lorraine estoit fort glorieuse, et un peu trop presumptueuse. Je l'ay connu quelquesfois à l'endroit de la Reyne d'Ecosse, laquelle, estant Veuve, alla faire un Voyage en Lorraine, où j'estois. Mais, vous eussiez dit, que bien souvent Sa dite Altesse vouloit aller d'egal avec la Majesté de la dite Reyne. Mais elle, qui estoit tres habile et de grand Coeur, ne luy en laissoit pas passer une, ny aucunement s'avancer, encore qu'elle fust la douceur mesme; aussi que Monsieur le Cardinal son Oncle l'en avoit bien advertie & instruite de l'humeur de la dite Princesse: Laquelle, ne se pouvant défaire de la dite Gloire, s'en voulut un peu accommoder envers la Reyne-Mere, lorsqu'elles se virent: mais ce fut à glorieuse, glorieuse & demy. Car la Reyne-Mere estoit la plus glorieuse femme du monde, quand il faloit - - - Toutesfois elle se portoit modestement à l'endroit de Son Altesse, luy déferant de beaucoup, et l'honorant, mais, tenant pourtant toujours la Bride en la main, tantost haute, puis basse, de peur qu'elle ne s'égarast, ou se débauchast.

(**) Brantôme, pag. 484. & suiv. Cette Princesse, à mon gré, a esté une des plus belles Princesses, et autant accomplie, que j'ay point veu. Elle estoit de visage tres-agreable, et eut la Taille haute, et le Discours tres-beau. Elle avoit sur tout une des belles mains que l'on eut sçu voir; aussi l'ai-je veu fort louer à la Reyne-mere, et comparer à la sienne.

(***) Hand kælber sig Jacques Baron Licentié és Droicts, og har dediceret sin Tractat til Duc de Mayenne. Det deras her anførte staaer pag. 7.

heller hand ey har vidst andet, eller og fordi hun ikke var mere i den store Verden, men havde affondret sig derfra. At hun har elsket Videnskaber, og beviist sig gavmild imod Studerende, finder man ogsaa omtalt. Iblant dennem, som hun gav aarlig Pension, skal ogsaa have været den bekjendte Michel Nostradamus. Dette haver en Tydsk Medicus, til Augsburg, ved Navn Hieremias Martius, sagt og skrevet til hende selv, i Dedicationen af Nostradamis tvende Bøger, som hand har oversat paa Tydsk og udgivet til Augsburg 1572. (*) Den første af disse Tractater er den *des Fardemens & des Senteurs*, den anden, *des Confitures*. Oversætterten har dediceret sit Arbeide til Hertuginnen Christine, som hand kalder Geborne Königin zu Dennemarck, Schweden, und Nordwegen, Herzogin zu Mayland, Lothringen und Bar: Og, efter de mange Berømmelser, som hand tillegger sin Auctori for hans ugemene Videnskab, saa vel i Medicin, som i Astrologie, skriver hand: "So vil mir bewust, und "ich durch Derselben Hoffgesindt erfahren hab können, haben ime "E. F. D. da er noch im Leben war, mit Gnaden zufferst wol "gewogen gewesen, und haben ihn auch jährlich mit einer stattlichen "Schänkung verehret." Men foruden des, var vores Heroines Lyst besynderligen til Jagt, og andre flige Mand's Øvelser. Hertil var hun bleven opdragen og tilvant hos hendes Frue Moster Dronning Maria, der havde særdeles meget holdt af hende, som den der var efter hendes Stind i alle Ting. Hun reed som den beste Cavalier, og havde

en

(*) Nostradamus havde paa denne Tid været 6. Aar død; thi hand afgik 1566. d. 2. Julii. Sært nok, at denne Mand har haat den Vanlykke, at udaf dem, der have skrevet os *Indices historicos & Bibliothecas Medicorum*, saasom Lindenius, Mercklinus, og sauntlige deres Copiister og Efterfølgere, haver ingen vildet unde hans Navn et Sted ubi deres Fortegnelser; da hand dog var en promoveret Doctor til Montpellier; og, iblant andre hans Skrifter, har verteret een af Galeni Bøger paa Fransk, og udgivet et Skrift, kaldet *Receptes pour entretenir la santé du Corps*. Ikke seer jeg derfor, hvad hand har syndet, mere end Rabelais, til at udelukkes. Derimod haver man om hannem, saa meget behov gøres, hos Richelet og Moreri.

en ugemeen Grace til Hest siddende: Dette havde hun ogsaa lærdt af hendes Tante; og af hende lærde Dronning Catherine de Medicis det igien, (*) nemlig at holde sig vel opret paa Hesten, og at ride med Stigbøyle, i Steden for Planchette, som Damerne ellers brugte. Hun reed ingentid uden de kosteligste Spanske, Tyrkiske og Moriske Heste, og de skønneste Gangere, og af saadanne havde hun et got Antal, de ene skønnere end de andre. Efter alle slige Vidnesbyrd og Beskrivninger, fandt man vel ikke slige, at det er blot et Poetisk Flatterie, men visselig en heel Deel Sandhed iblant, hvad den berømte Poet Pierre de Ronfard haver slunget til hendes Roes, udi efterfølgende Vers, der forekommer iblant hans *Sonnets divers*: (**)

A l'Altesse, Mere du Duc de Lorraine.

Pour celebrer l'honneur de vostre Race,
Noble du sang d'Empereurs & de Rois,
Qui nostre Europe ont mis dessous leurs Loix,
Puis dans le Ciel Demi-Dieux ont leur place:

Ω 2

Pour

(*) Brantome, pag. 485. *suiv.* Elle se tenoit fort bien à cheval, & de fort bonne grace, & alloit toujours l'estrieu sur l'Arçon, dont elle avoit appris la façon de la Reine Marie sa Tante. Et j'ay oui dire, que la Reine-Mere l'avoit appris d'elle; car auparavant elle alloit à la planchette, qui certes ne monstroit la grace, ny le beau geste, comme l'Estrieu. Elle vouloit fort en cela imiter la Reyne sa Tante: & ne montoit jamais que sur des Chevaux d'Espagne, Turcs, Barbes, & fort beaux Genets, qui allassent bien l'Amble; ainsi que je luy en ay vû avoir pour un coup une douzaine de tres beaux, qu'on n'eut sçû dire les uns plus beaux, que les autres. Cette Tante l'aimoit fort, & la trouvoit selon son Humeur, tant pour les exercices, qu'elle aimoit, & des Chasses, & autres, que pour les vertus, qu'elle connoissoit en Elle.

(**) Oeuvres de Ronfard. *Tome 2. pag. 1290.* de l'edit. à Paris 1623. in fol.

Pour celebrer vostre port, vostre grace,
Et vostre Alteſſe, il faudroit que ma voix
Devint airain, & faudroit que mes doigts
Devinſſent fer, mon encre eau de Parnasse.

Voulant deſcrire ou Vostre honneſteté,
Vostre prudence, ou Vostre Majesté,
Que le Lorrain & le Flaman admire,

Je ſuis muet & la voix me defaut,
Car pour louer tant de graces, il faut
Ou bien chanter, ou du tout ne rien dire.

Hvad ellers hendes Dyder og Opførelſe er angaaende, da var hun andægtig og meget ordentlig i hendes Guds-Tieneste, barmhertig og gotgiørende (*) Hendes Rygte var baade udi, og efter hendes Egteſkaber, uden allermindſte Flek og Smitte: Og da hun en var uden 24. Aar gammel, den Tid hende fradøde hendes ſidſte Herre, Hertugen af Lothringen, haver hun derefter fremdraget ſine 45 Aars Enke-ſtand med den ſtorſte Roes og Reputation af Dyd, Rydſkhed og Afhold fra ald Belluſt. (**). Et Vidnesbyrd om hendes Religions-Iver haver man

(*) Ses exercices estoient tres-beaux, ſaints & honneſtes: à ſçavoir, prier Dieu, & faire de grandes Aumofnes & charités envers les pauvres, & ſur-tout envers les veufves." *Brantôme pag. 409.*

(**) Brantôme, pag. 408. Il faut eſtimer grandement cette Princeſſe, l'd'avoir eſté ſi belle, & gardé ſa viduité juſqu'à ſon Tombeau, & reveré ſi inviolablement & impollument la foy aux manes de ſon mary. *Et après, à la page 499. & ſuiv.* Voilà ce que j'ay pû dire ſommairement de cette grande Princeſſe, & comment Veufue & tres-belle, elle ſ'eſt ſagement conduite. Il eſt
vray,

man udi et Brev, som den Tydske Rigs Vice-Canceller Seldius skrev til Cardinal de Granvelle, Anno. 1564. in Majo, for at undskyldte, det Kønseren ikke kunde tilstaae Hertug Carl af Lothringen det ansøgte Regale i Stiftet Tul. Hand siger derudi, at "der gif et bestandigt Rygte, at næsten hele Lothringen vaskede i Religionen, og at det "siintes ligesom Hertugen selv og Hertuginde vare paa Veye at træde til de Reformerede. Men hvad den gamle Hertuginde angik, "tilstod hand, at man maatte billigen have stor Respect for hendes "særdeles Bestandighed i Religionen, saa vel som for hendes Forstand, "hvorudi hun overgik andre af hendes Kien. (*) Jeg maa end ikke heller forglemme een Post, endskiont ey af saa stor Betydning, som er, at medens hun var endnu i den store Verden, og undertiden i hele Maaneder tillige ved det Franske Hof, flædde hun sig saaledes til hendes Fordeel, og fandt selv paa Moder udi Dragt og Coiffure, som alle Damerne havde største Behag udi, og toge dem op efter hende; kalbde og slige Manerer i at pynte sig, à la Lorraine, eller à l'imitation de Son Altesse. Dette har man ogsaa hos Brantôme. Og kand samme endnu illustreres med en Anmærkning, som P. Montfaucon har gjort udi hans femte Tome des *Antiquités de la Monarchie Françoise*, nemlig at hun har maaske været den første, der bragte ind i Frankerige de nu igien udi vore Tider opkomne, og indtil denne Dag anseeligen forbedrede store Skjørtter. Thi den ellers almindelige

Q 3

Mode

vray, qu'on pourra dire, qu'elle avoit esté mariée deux fois; la première avec le Duc Sforce; mais il mourut aussitost, & ne demourerent pas un an mariez ensemble, & elle fut Veuve à l'age de quinze à seize ans: Et puis l'Empereur son Oncle la remaria avec le Duc de Lorraine, pour s'affermir de plus en plus d'alliance; mais elle fut veuve aussi en la fleur de son age, n'ayant pas jouy de son beau mariage longues années. Et celles qui luy resterent, qui furent les plus belles & plus à priser, & à mettre en befogne, elle les fit & consonna en un retiré & chaste veufvage.

(*) Dette Brev forekommer, paa Latine, iblant *les Preuves* til den tredie Tome af Calmets *Histoire de Lorraine*, fol. 435.

Mode i hendes Tider, var at bære dem vel store og udstaaende nederst imod Jorden, men meget smalle op ad og imod Livet. Montfaucon forestiller hende udi saadan Dragt, paa den 42. Kobberplade, (*) og sammestæds, saavel som tilforne, paa den 39. Plade, andre Princerssers Dragt af de samme Tider; hvorudaf man seer Forskiellen. Der efter paa den 46. finder man Marguerite de Lorraine, Duchesse de Joyeuse, (der var den Dotter af Christines sidste Herres Broder, Duc de Mercœur, og en Søster af Kong Henrici III. Dronning;) Denne har sit Skiørt af lige façon, som Christine. Hermed vil jeg dog ingenlunde sige, at Christine er deraf den første Opfinderke; da det var alt tilforne en Spansk Mode. (**) Forbenævnte lærde Benedictiner giver ellers, i Terten sammestæds, os denne Forklaring herpaa: Nous ajoutons icy Christine de Danemarc. Elle épousa en 1540. François Duc de Lorraine, & mourut 1590. Son vertugadin est fort enflé dès la Ceinture, contre la mode de France de ce temps-là.

(*) ad pag. 312.

(**) See herom *Dictionnaire de Trevoux*, paa det Ord Vertugadin.

